

Boss, psyyke ja rukouskännykkä
Modernisoituvan uskonnollisen kielen sanaston tarkastelua

Suomen kielen pro gradu -tutkielma
Jyväskylän yliopistossa
syyskuussa 2003

Maarit Nieminen

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta: HUMANISTINEN	Laitos: kielten laitos
Tekijä: Maarit Nieminen	
Työn nimi: <i>Boss, psyyke ja rukouskännykkä</i> : modernisoituvan uskonnollisen kielen sanaston tarkastelua.	
Oppiaine: suomen kieli	Työn laji: pro gradu -tutkielma
Aika: syyskuu 2003	Sivumäärä: 97
<p>Tutkimustyöni selvittää uskonnollisen kielen sanaston nykyaikaistumista kahden hengellisen lehden (Askel ja Uusi Kipinä) avulla. Tavoitteena on löytää sanojen uudet lainauslähteet, alat, joilta sanastoa omaksutaan uskonnolliseen kieleen, ja kuvakielen osalta aihepiirit, joita suositaan hengellisessä kontekstissa. Toisena tavoitteena on eritellä kahta eri suuntausta edustavan hengellisen julkaisun arvoeroja.</p> <p>Näkökulma on suostuttelevan viestinnän teorian: millaisia viestintäkeinoja ja ilmauksia käytetään, kun pyritään vaikuttamaan lukijan asenteisiin uskonnollisessa mielessä? Kielikuvien esittelyssä sovellan Lakoffin ja Johnsonin konstruktivistista metaforateoriaa, jonka mukaan yksittäiset metaforat rakentuvat laajoiksi metaforisiksi käsitejärjestelmiksi.</p> <p>Uskonnollinen kieli on pitkään mielletty yhtenäiseksi ja vanhahtavaksi raamattukieleksi, joka säilyttää kristillisen perinteen sukupolvelta toiselle lähes muuttumattomana. Yhteiskunnan modernisoitumisen myötä uskonnollinen kieli on kuitenkin hajaantunut eri sosiaaliryhmien puhetavoiksi ilmaista hengellisiä kokemuksia (esim. nuorten slangi, eri seurakuntiin kuuluvien oma kieli). Kielen uudistumisen havaitsee selvimmin sanastosta: arkaaiset ja agraariset ilmaukset ovat väistymässä, ja tilalle on kehittynyt kielimuoto, joka hyödyntää tehokkaasti tieteiden, politiikan, talouden, tekniikan, uskonnon ja jokapäiväisen elämän sanastoja.</p> <p>Uskonnollista kieltä ja arvomaailmaa muovaavat uuteen suuntaan nykyajan kaksi valtavirtausta, psykouskonnollisuus ja mediaevankeliointi. Psykouskonnollisuudessa viljellään erityisesti psykologian sanastoa ja käsitteistöä, kun taas mediaevankelioinnissa keskitytään median tapaan ilmaista hengellisiä asioita näyttävästi. Selviä hengellisten suuntausten arvoeroja ovat Askelen hyvien ihmissuhteiden, tasa-arvon ja mielenrauhan sekä Uuden Kipinän hyvän jumalasuhteen ja menestyvän elämän korostukset. Ensi kädessä nykyajan uskonnollisen kielen sananvalinnat määräytyvätkin sosiaalisen tilannekontekstin ja uskonnollisten arvojen perusteella.</p>	
Asiasanat: uskonnollinen kieli, suostutteleva viestintä, uuskieli, konstruktivistinen metaforateoria, psykouskonnollisuus, mediaevankeliointi	
Säilytyspaikka: Fennicum	

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Katsaus piipiasuomeen	1
1.2. Tutkimustehtävä	2
1.3. Tutkimusaineisto	3
1.4. Uskonnollinen kieli ja nykyajan uskonnollisuus	6
2. SANASTOA ERI ALOILTA	11
2.1. Psykologia ja hoitoala	11
2.2. Teologia ja uskonto	15
2.3. Muut tieteenalat	20
2.4. Poliittikka, talous ja tekniikka	23
2.5. Jokapäiväinen elämä	30
2.5.1. Kulttuuri, liikenne, rakentaminen, työ	31
2.5.2. Ihmiskeho, ruoka, välineet ja tilat	38
2.5.3. Luonto	41
2.5.4. Urheilu, pelit ja leikit	46
2.6. Nuorisokulttuuri	50
3. NYKYAJAN ILMIÖT ARVOEROJEN ILMENTÄJINÄ	53
3.1. Hyvät ihmissuhteet, hyvä jumalasuhte	53
3.1.1. Arvot ja avoimuus	53
3.1.2. Suvaitsevaisuus, empatia	56
3.1.2.1. Myönteiset ja kielteiset yhteyden ilmaukset	56
3.1.2.2. Korvatut, vältetyt sanat, eufemismit	60
3.2. Tasa-arvo	66
3.2.1. Mies ja nainen	66
3.2.2. Jumala, oppi-isät ja ihminen	69
3.3. Vauhdikas, kiinnostava elämä, menestyminen	73
3.4. Mielenrauha ja sielun pelastuminen	76
4. UUSKIELI USKONNOLLISESSA KONTEKSTISSA	80
4.1. Viestintäkeinot ja -tavoitteet	80
4.2. Kielikuvamaiseman muuttuminen	86
5. PÄÄTÄNTÖ	92
LÄHTEET	95

1. JOHDANTO

1.1. Katsaus pipliakieleen

Nykyajan uskonnollista kieltä on tutkittu tähän mennessä varsin vähän. Tutkimuskohteina ovat olleet lähinnä puhuttu saarnakieli sekä uskonnollinen slangi (ks. esim. Päivikki Suojanen 1975: 230–260; Sari Palonen 1993; Minna Niemi 2003). Tässä työssä keskityn tarkastelemaan nykyajan uskonnolliseen kieleen omaksuttua uutta sanastoa, jota käytetään yleisesti puhuttaessa hengellisistä asioista. Uskonnollinen käyttökieli on tutkimuskohteena uusi ja tarpeellinen aluevaltaus paitsi uskonnolliselta myös kielitieteelliseltä kannalta, sillä valtaosa uskonnollisen kielen tutkimuksesta on keskittynyt yksinomaan Raamatun kieleen (esim. uskonnollisista kielikuvista ks. Maria Kela 1999; Mari Hytönen 1995; raamatunkäännösten tutkimuksesta ks. Tutkielmia Raamatun kielestä 1998), johon olemassa oleva nykyinen hengellinen kieli pohjautuu.

Piipiakieli ja koko uskonnollinen kieli juontaa juurensa kirjakielen syntyyn, aikaan, jolloin kristinuskon leviämisen tärkein edellytys oli Raamatun kääntäminen kansankielelle. Hengellisen kielen ero maallisesta 1800-luvun kielen uudistusprosessissa sekä vuosien 1776 ja 1938 kirkkoraamatut varsinaisesti muodostivat perustan erilliselle raamattukielelle, piipiasuomelle, johon vasta 1992 käännös on tuonut muutoksen yleiskielisyydellään (Aila Mielikäinen 2000: 238). Piipiasuomi eroaakin normaalista yleiskielestä monin tavoin. Muotorakenteeltaan perinteisen uskonnollisen kielen voi katsoa olevan yleiskielistä joitakin vanhentuneita muotoja ja rakenteita lukuun ottamatta, mutta etenkin lauserakenteissa (pitkät virkkeet, mutkikkaat lauserakenteet) ja vanhan kirjakielen tyyppisessä sanajärjestyksessä (finiitti verbi, infinitiivi, partisiippi määritteiden jälkeen/lauseen loppuun) tulee esiin Raamatun alkukielten ja varsinkin kreikan kielen syntaktisten rakenteiden vaikutus (Mielikäinen 2000: 238–244 ja 1992a: 8–10 ja 1992b: 4–5).

Sanaston osalta perinteinen hengellinen kieli on myös säilyttänyt keskeisen sanastonsa melko muuttumattomana 1500-luvulta nykypäivään. Selvimpiä uskonnollisia sanakerrostumia ovat kristillisten käsitteiden mukana tulleet lainasanat (*pappi, risti, kirkko*) ja 1800–1900-lukujen uskonnolliset ja teologiset uudissanat (esim. *uskomus, uskonto, harhaoppi, papisto*). Uskonnollisiksi leimautuvat nykyään hengellisestä käytöstä johtuen lisäksi tietyt murre sanat, johdokset ja käännöslainat, kuten esimerkiksi *ehtoollinen, saarna, katumus, vapahtaa, ylösousemus*. (Mielikäinen

2000: 246; ks. myös Ritva Vartiainen 1988: 180–202 sekä Raimo Jussila 1988: 203–228.) Tähän sanastoon on nyttemmin Raamatun ja liturgisen kielen yleiskielistämisen ja nykyaikaistumisen ohella alkanut tulla uudenlaisia ilmauksia korvaamaan vanhentuneita sanoja, jotka siis ovat tämän tutkimuksen pääasiallinen kohde.

1.2. Tutkimustehtävä

Hengellisen kielen tutkiminen on hyvin laaja-alainen ja vaativa tehtävä. Tässä työssä olen määritellyt tavoitteekseni selvittää kahden nykyaikaisen hengellisen lehden (**Askel** ja **Uusi Kipinä**) avulla uskonnollisen kielen nykyaikaistumista sanaston ja kuvailmauksien osalta sekä etsiä lehdissä esiintyviä mahdollisia arvoeroja. Ensimmäinen tutkimustehtäväni käsittää siis sellaisten sanojen sekä kuvailmausten luokittelua ja tarkastelua, joita ei vanhassa ”Kaanaan kielessä” juurikaan esiintynyt. Uuden modernin sanaston poimimisessa olen käyttänyt apuna mm. perus-, fraasi- ja erikoisalojen sanakirjoja sekä Vanhan ja Uuden testamentin hakusanakirjoja. Tutkittavaksi aineistoksi olen rajannut artikkelit, joissa jotenkin sivutaan uskonnollisia asioita. Näistä teksteistä poimimani nykyaikainen sanajoukko käsittää siten laajan liukuman täysin hengellisesti käytetyistä sanoista aina lähes neutraaleihin asiailmauksiin. Sanojen määrittelyn ”nykyaikaiseksi” olen suorittanut väljästi tekstiyhteyden perusteella, ts. aineistoon olen kelpuuttanut sellaisetkin ilmaukset, joita on saatettu käyttää jo vanhoissa raamatunkäännöksissä, mutta jotka nykyaikana ovat saaneet uutta painoarvoa esimerkiksi uudella käyttötavalla tai tiedotusvälineiden kautta. Tällainen esimerkki on vaikkapa adjektiivi *eheä*, joka löytyy jo vuoden 1938 Raamatusta (ks. Jaak. 1:4) tarkoittamassa luonteen virheettömyyttä, mutta joka on viime vuosina noussut suosioon etenkin psykologisessa tavassa puhua mielen parantumisesta.

Tutkimuksessani pyrin selvittämään löytämieni sanojen pääasialliset lainauslähteet eli alat, joilta sanoja nykyään yleisimmin omaksutaan uskonnolliseen kieleen. Tällaisia ovat esimerkiksi eri tieteenalat, politiikka ja tekniikka. Kuvakielen osalta tarkastelen aihepiirejä, joista ilmauksia on otettu hengelliseen käyttöön. Erilaisista aihepiireistä voi mainita muun muassa sodan, urheilun, luonnon sekä talouden. Sanaston luokittelussa aloittain ja aihepiireittäin en pyri perinpohjaiseen ja aukottomaan ryhmittelyyn, sillä useat sanat ovat monen eri alan yhteistä käyttösanastoa. Ryhmittelyn tarkoituksena on toimia ensisijassa apuvälineenä sanaston tarkastelussa ja merkitysten selvittämisessä. Toiseksi selvitän perinteisestä raamatullisesta kielestä

poikkeavan sanaston käyttöä kontekstissaan: Miten löytämäni sanasto sijoittuu erilaisiin hengellisiin teksteihin? Onko havaittavissa tietynlaista sanojen asteittaista siirtymää käytännöllisestä täysin hengelliseen kontekstiin? Tähän liittyen tutkin ilmauksien funktioita ja vaikutuksia uudessa käyttöyhteydessään merkityksen ja tyylin osalta.

Kun on kysymys kahdesta eri suuntausta edustavasta hengellisestä julkaisusta, on selvää, että lehtien artikkeleissa painottuvat kummallekin suunnalle tyypilliset ja tärkeät asiat. Tämän asian tutkiminen on tutkimustyöni toinen päätavoite. Poimimani sana-aineiston avulla perehdyn eri lehdissä ilmeneviin sanojen merkitys- ja käyttöeroihin. Pyrin selvittämään, esiintyykö sama sana eri merkityksessä, yhdessä vai useammassa merkityksessä eri lehdissä, suositaanko tiettyjä ilmauksia sekä kartetaanko ja korvataanko joitakin uusilla sekä miten uutta sanastoa yhdistellään raamatullisen kielen kanssa. Tätä tarkastelen **suostuttelevan viestinnän** teorian viitekehyksestä käsin: millaisia erityisiä keinoja käytetään, kun pyritään vaikuttamaan lukijan asenteisiin nimenomaan uskonnollisessa mielessä? Kuvakielen osalta sovellan tutkimukseeni **konstruktivistisen metaforateorian** esittämää käsitystä siitä, että ajattelu ja kieli ovat kiinteästi sidoksissa metaforiin; kielikuvat ovat inhimillisen käsitejärjestelmän ominaisuuksia, jotka ohjaavat ymmärtämistä, kieltä, toimintaa ja ajattelua (Iina Hellsten 1999: 67–68). Yksittäisiä metaforia tutkimalla päästään käsiksi laajempiin kokonaisuuksiin, jotka kertovat ihmisten tavasta jäsentää ympäröivää maailmaa.

Tutkimukseni on luonteeltaan deskriptiivinen eli keskityn pelkästään sanaston kuvaamiseen ja semanttiseen tarkasteluun. Joissakin tapauksissa saatan mainita sanan tai ilmauksen yleisyydestä eri julkaisuissa valaistakseni sanojen suosituimmuutta, mutta muuten kvantitatiivinen metodi jää tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

1.3. Tutkimusaineisto

Graduni tutkimusaineistona on kaksi hengellistä lehteä, Kustannus Oy Kotimaan julkaisema kirkollinen **Askel**-lehti sekä Kuvan ja Sanan kustantama yhteiskristillinen **Uusi Kipinä** -lehti, jotka molemmat edustavat tyyliltään tyypillistä nykyaikaista hengellistä julkaisua. Kummastakin lehdestä tutkittavaksi määritin kolme peräkkäistä numeroa vuosilta 1998–1999, sillä sana-aineisto olisi muussa tapauksessa paisunut suhteettoman suureksi eikä laajemman aineiston tutkiminen tämän työn yhteydessä olisi ollut tarkoituksenmukaista eikä järkevää. Uudesta Kipinästä käytän vaihtelevasti myös lyhyempää Kipinä-nimeä.

Ensimmäistä tutkimusmateriaalia, kerran kuussa ilmestyvää Askelta voisi luonnehtia hengelliseksi aikakauslehdiksi, joka pyrkii saavuttamaan laajan lukijakunnan ihmisen arkielämästä kertovilla jutuilla, kuten haastatteluilla ja henkilökuvilla. Askel-lehti perustettiin helmikuussa 1984 pastori Olli Valtosen, Jorma K. Virtasen ja Lähetysseuran Henrik Smedjebackan ideoimana. Haluna oli yhdistää maallinen ja hengellinen elämä, kertoa hengellisistä asioista aivan tavallisille ihmisille ilman vaikeaselkoista ”Kaanaan kieltä” ja puhua kristittyjä yhdistävistä asioista ennemmin kuin erottavista. Alkuperäisinä perustajina olivat tuolloin Suomen Lähetysseura ja A-lehdet, joista jälkimmäinen piakkoin luopui Uuden Suomen hyväksi. Muutaman vuoden kuluttua Uusi Suomi toimikin jo lehden ainoana kustantajana, kunnes vuonna 1990 Kotimaa-konserni (nykyisin Kustannus Oy Kotimaa) osti lehden. Ensimmäinen päätoimittaja oli Olli Valtonen, joka lehden alkuaikoina lisäksi toimitti TV:ssä hengellistä ohjelmaa *Kuule, sinua rakastetaan*. (Pirjo Savolainen 2000: Taustatietoja Askel-lehdestä.)

Vuonna 1999 päätoimittajana toimineen Pirjo Savolaisen mukaan Askel-lehti on sitoutumaton, ei minkään ryhmittymän lehti ainoana taustavaikuttajanaan Kotimaa-yhtiöt. Sisältönä lehdessä ovat ihmiselämän arkipäivän ja juhlan hetket, uskossa kasvaminen, sen löytyminen ja siinä kestäminen. Lehdestä löytyy myös raamattuopetusta, kirjeenvaihtopalsta sekä sielunhoito- ja rukouspalvelu. (Savolainen 2000: Taustatietoja Askel-lehdestä.) Selvimmin lehden kirkon piiriin kuuluvaksi leimaavat kuitenkin kirkon talouteen ja hallintoon sekä yhteiskuntaan liittyvät artikkelit. Ajan ilmiöitä seuraavat artikkelit ja paikoitellen rento arkikielinen kirjoitustyyli puolestaan luovat vaikutelman ajankohtaisesta ja trendikkästä lehdestä, jota lukevat erityisesti työelämässä mukana olevat koulutetut aikuiset sekä perheelliset. Askel-lehden vakituinen toimituskunta koostuu yksinomaan naisista, mikä myös näkyy selvästi useissa artikkeleissa naisnäkökulman esilletuomisena. Vastapainoa antavat mieskirjoittajien vastaavat tekstit, joissa keskitytään miesten elämään ja ongelmiin. Ihmis- ja jumalasuhte- sekä elämän muiden ongelmien käsittely tekee Askel-lehdestä hoitavan psykologisen julkaisun, joka käyttää apunaan niin Raamattua kuin ”maallistakin” tiedettä sulassa sovussa. Tästä on osoituksena erityisesti lehden kirjoittajien keskittyminen psykologian alan sanaston viljelyyn artikkeleissaan.

Uusi Kipinä -lehti on neljä kertaa vuodessa julkaistu tunnustustenvälisen, evankelisen uskonlähetyksen Patmos Lähetysseuran herätyskristillinen lähetyslehti. Kipinän julkaiseminen alkoi jo vuonna 1948, ja sen kustantajana on ollut koko ajan

Kustannus Oy Kuva- ja Sanatuotanto (perustettu 1942). Lehden ensimmäisenä päätoimittajana toimi vuoteen 1971 vapaakirkollisen ja helluntailaisen taustan omaava Ensio Lehtonen, Kuva ja Sana -kustannusyhtiön toimitusjohtaja, joka oli aktiivisesti mukana evankelista Frank Mangsin ympärille keskittyvän ns. mangsilaisen herätyksen piirissä toisen maailmansodan aikana. Kuva ja Sana perusti edelleen vuonna 1971 lähetystyön kanavaksi Patmos Lähetysseuraksi, jonka työstä ja toimintamuodoista eri maissa Uusi Kipinä kertoo. Samana vuonna lehden pitkäaikainen päätoimittaja ja lehden perustaja Ensio Lehtonen kuoli, minkä jälkeen Kipinän ilmestymisestä siirtyi vastaamaan Patmos Lähetysseuraksi nykyinen toiminnanjohtaja Leo Meller. Itse Patmos Lähetysseuraksi on yhteiskristillinen, eskatologiaan perehtynyt ja Raamatun maiden sekä niiden asukkaiden palvelemiseen sitoutunut järjestö. Avustamisen kohteina ovat erityisesti lähetyskentillä vainotut kristityt, Raamatun maat, diasporajuutalaiset sekä Israel. Kuvan ja Sanan mukaan Kipinän sisältö onkin etenkin lähetystyötä käsittelevää, mutta mukana on lisäksi ulko- ja kotimaisten vieraiden puheita, human interest -juttuja sekä ulkomaisia ajankohtaisia aiheita. Lähetystyöpainotuksensa vuoksi lehti on suuntautunut kuitenkin ensisijaisesti lähetystyöstä kiinnostuneille. (Harri Heino 1997: 110; Päivi Flink 2003: Tietoja Uusi Kipinä -lehdestä.)

Kipinän artikkelit ovat tyypiltään raamattuopetuksia, profetioita, haastatteluja ja rukouksia. Pääpaino on eskatologisissa aiheissa, kuten nykyajan tapahtumien tulkinnassa Raamatun avulla, mitä korostetaan paitsi medialle tyypillisillä värikkäillä ja sensaatiohakuksilla ilmauksilla myös typologisin keinoin, kuten kuvien ja tekstin asettelulla. Ulkoasultaan Kipinä onkin huomiota herättävämpi kuin Askel-lehti, joka edustaa perinteisempää asiallista linjaa hengellisessä lehdistössä. Globaalisuutta ja menevyyttä Kipinä-lehden imagoon tuovat useat käänösartikkelit. Etenkin amerikkalainen showmainen saarnatyylilienee osaltaan vaikuttanut lehden tapaan kuvata uskonasioita värikkäästi.

Yhteiskristillisyytensä vuoksi Kipinän lukijakunta on mitä ilmeisimmin hyvin sekalainen. Todennäköistä on, että lehden ulkoasu ja sisältö viehättää niin urbanisoitunutta kaupunkilaista kuin maaseudulla asuvaa. Toisin kuin Askel-lehdessä Uuden Kipinän toimituskunta muodostuu pääasiassa miehistä, ja aiheiden käsittelyssä pitäydytään vahvemmin fundamentalistiseen raamatuntulkintaan, mitä ilmentää osaltaan esimerkiksi vuoden 33/38 Kirkkoraamatun käyttö uudemman sijasta. Historiallisuutta tutkimukseeni tuo se seikka, että Uusi Kipinä -lehden ilmestyminen lakkasi kokonaan vuoden 2001 lopulla, mihin saakka sitä oli julkaistu ilmaislehtenä vuodesta 1998 alkaen.

Päätoimittaja Leo Meller (2001: 48) toteaa lehden lopettamisen syiksi mm. lehden hitaan valmistusprosessin sekä korkeat kustannukset, minkä vuoksi päädyttiin Kipinän lakkauttamiseen ja tabloid-muotoisen lähetyslehden julkaisemiseen jatkossa lähetystyön tukijoille.

Tutkimani aineisto käsittää siis kolme numeroa kummastakin lehdestä vuosilta 1998–1999. Ajankohtaisia aiheita Askel-lehdessä tuolloin olivat mm. ihmisten omakohtaiset enkelikokemukset, vuosituhannen vaihde ja sen mahdolliset vaikutukset ihmiskuntaan sekä viimeisin selittämätön tapahtuma kirkon piirissä: mystinen kultahippujen ilmestyminen Pirkko Jalovaaran rukouskokouksissa. Uusi Kipinä-lehdessä puolestaan käsiteltiin esimerkiksi presidentti Bill Clintonin seksiskandaalia, Hyvinkään paloittelusurmaa ja saatananpalvontaa Suomessa, Salt Lake Cityn olympiaskandaalia, vuodesta 2000 aiheutuvia mahdollisia tietokoneongelmia, ihmiseen istutettavaa mikrosirua, jolla tulevaisuudessa ehkä korvattaisiin maksu- ja muu seurantaliikenne, sekä tapaus Sanna Sillanpäästä, Helsingin Albertinkadun kolmoissurmaajaa.

Esimerkkilauseissa käytän Askel-lehdestä lyhennettä AS ja Uudesta Kipinästä KP. Lyhenteiden perässä seuraavat lehden ilmestymiskuukauden tai ilmestymisajankohdan numero sekä sivu, jolta lainaus löytyy. Otsikkoina esiintyneet esimerkit olen lihavoinut, ja lainausten sisälle tai perään lisäämissäni selvennyksissä erotukseksi artikkelien kirjoittajien omista lisäyksistä (kaarisulkeet) on joko [hakasulkeet] tai [= hakasulkeet ja yhtäläisyysmerkki]. Tekstiin sisältyvien kursivoitujen esimerkkien sana-aineiston olen erottanut muusta alleviivauksella. Sisennettyjen esimerkkien sana-aineiston olen kursivoinut ja joissakin kohdin tähdentänyt lisäksi alleviivauksella, minkä mainitsen erikseen. Muut korostuskeinot ovat kirjoittajien omia.

1.4. Uskonnollinen kieli ja nykyajan uskonnollisuus

Uskonnollinen kieli voidaan ymmärtää laajasti kielimuodoksi, jota käytetään, kun kerrotaan uskonnollisia kokemuksia ja ajatuksia itselle, toisille ja Jumalalle. Päivikki Suojanen määrittelee uskonnollisen kielen ”järjestelmäksi, jota puhutaan, luetaan, kirjoitetaan tai/ja tulkitaan sakraaliseksi koetussa tapahtumassa tai sellaisessa tilanteessa, missä kosketellaan sosiaalisen ryhmän ja yksilön pyhiksi ja uskonnollissisältöisiksi mieltämiä tajunnansisältöjä ja aiheita”. Uskonnollinen traditio ja

yhteisön sosiaalisten suhteiden verkosto vaikuttavat lisäksi siihen, miten uskonnollisia asioita kulloinkin ilmaistaan. (Suojanen 1975: 231.)

Uskonnollinen kieli tyypitellään usein tyylin mukaan. Pauli Saukkosen (1984: 36–37, 72) esittämän tyylijaottelun (taiteellinen, tieteellis-teoreettinen ja tiedotustyyli) mukaan uskonnollinen kieli sijoittuu ohjailevan, suostuttelevan ja opastavan tiedottamisen vuoksi tiedotustyylin erääksi alalajiksi, *didaktiseksi tiedottamiseksi*. Perustyylijaottelussa (arki-, asia- ja juhlatyyli) uskonnollinen kieli luokitellaan puolestaan *juhlatylyiksi* juhlavien ja arkaaisten ilmausten vuoksi. Päivi Rintala (1991: 209) toteaa, että olisi parempi puhua juhla- ja arkityylin sijaan kirkkokielisestä, kalevalaisesta ja puhekielisestä sävytyksestä. Tällöin uskonnollinen kieli olisi *kirkkokielistä sävytystä*, jota nykyään tapaa lähinnä saarnoissa ja hengellisessä kirjallisuudessa (Rintala 1991: 198). Hengellistä kieltä voi sanoa tyyliiltään myös *kohosteiseksi* eli ns. *opaakiksi*, sillä kohosteisen tekstin tapaan sille ominaista on yllätyksellisyys ja subjektiiviset valinnat, kuten kielikuvien käyttö. Toista tyylin ääripäätä kielentutkijat nimittävät *transparentiksi* ja *automaattistuneeksi* eli neutraaliksi asiatylyiksi. Sitä edustaa ehkä parhaiten lakiteksti. (Kirsti Mäkinen 1989: 203, 205, 210.)

Persoonallisuus ja ideologisuus ovat erottamaton osa uskonnollista kieltä. Ne antavat kielelle värikkyyttä ja omaleimaisuutta. Uskoontulo, ilmestysten ja ihmeiden kokemukset ovat erilaisten ihmisten ainutkertaisia elämyksiä, joista myös kerrotaan persoonallisin sävyin. Abstrakteja käsitteitä ja asioita pyritään selventämään arkielämästä otetuilla tutuilla ilmauksilla, kuten kuvaamalla esimerkiksi Jumalan johdatusta *aikatauluina* tai uskoontuloa *Jumalan koukkuun tulemisena* (KP3:13 ja 1:14). Kielikuvien osuus uskonnollisessa kielessä on ainutlaatuinen. Perinteisten vertausten rinnalle ja jopa ohi ovat nousseet metaforat, joita hyödynnetään runsaasti uskonnollisessa kontekstissa. Voikin todeta nimenomaan sanaston kuvallisen käytön tekvän uskonnollisesta kielestä uskonnollisen (Aila Mielikäinen 1998: 14–15). Hengellisessä yhteydessä metaforat kuvastavat vahvasti aatteellisuutta. Niillä luodaan uusia merkityksiä ja rajataan maailmaa tietynlaiseksi. Lakoffin ja Johnsonin kehittämän konstruktivistisen metaforateorian mukaan yksittäiset metaforat saattavat muodostaa laajempia kokonaisuuksia, metaforajärjestelmiä, joiden avulla ihmiset jäsentävät maailmaa (Iina Hellsten 1999: 74–75). Tätä metaforateoriaa sivuan lyhyesti myöhemmin alaluvussa 4.2.

Ideologisuus näkyy uskonnollisessa kielessä ns. suostuttelevan viestinnän keinoina esittää ja tulkita asiat. Erityisesti uskonnollinen ja poliittinen viestintä kuuluvat suostuttelevaan viestintään, jonka tarkoituksena on G. R. Millerin mukaan muodostaa, vahvistaa ja/tai muuttaa vastaanottajan mielipiteitä (Suojanen 1988: 37 ja 1993: 64). Suostuttelevan viestinnän yhteydessä voidaan puhua myös **kaksoiskielestä** tai **uuskielestä**, joka ilmenee uskonnollisessa kielessä esimerkiksi tiettyinä sananvalintoina ja toisaalta joidenkin ilmausten välttelynä. Uuskielen päämääräkin on sama kuin suostuttelevan viestinnän: muuttaa sanojen avulla ihmisiä niin, että he joko sopeutuvat tai jäävät sopeutumatta maailmaan. Tässä mielessä poliittisen retoriikan keinojen, kuten politiikan muotisanojen ja psykologisen argumentoinnin, viljeleminen uskonnollisessa kielenkäytössä viittaa pyrkimykseen lähentää ihminen ja yhteiskunta uskontoon. Toisaalta taas yhteiskunnallinen tai uskonnollinen murrosvaihe saattaa painostaa uskonnon kielessä pitäytymään teologian erityiskielen käyttöön, mikä etäännyttää tavallista ihmistä uskonnosta. Tästä esimerkkinä Suojanen mainitsee naispappeudesta käydyn keskustelun. (Suojanen 1988: 21–23, 36, 38.)

Uskonnollista kieltä pidetään olemukseltaan hyvin hitaasti muuttavana. Tähän ovat olleet vaikuttamassa pitkä kristillinen traditio sekä halu säilyttää omaleimainen identiteetti (Markku Ihonen 1997: 96–97). Vaikka uskonnollisen kielen paikallaan pysyvyys johtuneekin osaltaan perinteen kunnioittamisesta ja halusta erottua tavallisesta kielenkäytöstä säilyttämällä tietynlainen mystisyys, perimmäinen syy näyttää kuitenkin löytyvän kristillisessä maailmassa pitkään vallinneesta sanakeskeisyydestä. Eri uskonnoissa halutaan yleensä säilyttää sanoma jälkipolville mahdollisimman alkuperäisenä ja väärentämättömänä, ja aikana, jolloin kristinuskon perintö eli vain suullisessa muodossa, sanatarkka ulkoa opettelu oli ainoa keino siirtää perintöä eteenpäin (Mielikäinen 1998: 15, 16). Kun uskonnollisen sanoman sanatarkkaa säilytyshalua on innoittanut vielä kirjoitetun sanan eli tässä tapauksessa Raamatun kokeminen pyhäksi, Jumalaksi (ks. esim. Joh. 1:1), on pyhän kokeminen, kuten Suojanen (1975: 230) asian ilmaisee, siirtänyt koskemattomuuden tunteen itse viestintävälineeseen, uskonnolliseen kieleen. Tästä on ollut seurauksena koko uskonnollisen kielen pitkään kestänyt tietynlainen sisäänpäin kääntyneisyys ja pysähtyneisyys.

Uskonnollisen kielen muuttumisen voi katsoa olevan merkki paitsi kielen luontaisesta uudistumisesta myös uudenlaisesta suhtautumisesta uskontoon. Median ja uskonnon välisiä suhteita tutkinut Johanna Sumiala–Seppänen toteaa (2000: 93)

yhteiskunnassa vaikuttaneen modernin teollistuneen aikakauden jälkeen syntyneen postmodernismin aikakauden, jolle on ominaista yksilön uudenlainen tapa havainnoida itseään ja maailmaa. Uskonossa tämä on merkinnyt sitä, että sanakeskeisyyden tilalle on tullut yksilökeskeisyys, joka korostaa yhä enemmän yksilön autonomiaa ja individualismia. Uudenlaisen uskonnon keskuksiksi ovat siten nousseet kirkon oppeihin sitoutumisen sijasta sosiaaliset, psykologiset ja terapeuttiset näkökulmat (esimerkiksi paranemisen ja eheytyksen liikkeet) sekä uskonnollisten elämysten ja kokemusten korostaminen (esimerkiksi kiinnostus karismaattisiin liikkeisiin ja toisaalta erilaisiin hiljaisuuden reititteihin). (Sumiala–Seppänen 2000: 93.) Yhden hegemonisen ideologian ja uskonnon väistymisen syyksi Taisto Lehtikoinen (1998: 24) puolestaan näkee erityisesti median vaikutuksen uskonnollisuuteen, sillä postmodernin teorian mukaan media tarjoaa useita keskenään kilpailevia diskursseja ja ontologisia järjestelmiä, mikä väistämättä johtaa yhden ylivertaisen ideologian ja uskonnon katoamiseen. Sen sijaan postmodernismi on nostanut uskonnollisuuden keskipisteeksi yksilön, jolloin uskonnosta on tullut yhtä kuin moniaineksinen henkilökohtainen vakaumus ja hengellinen kokemus (Harri Heino 1997: 24).

Nykyajan uskonnollisuudessa yksilökeskeisyyden havaitsee selvimmin uskonnon psykologisoitumisena. Janne Kivivuori (1999: 10, 53) käyttää tästä ilmiöstä nimitystä **psykouskonnollisuus**, jonka tunnusomaisena piirteenä on oman vaikutuksen hahmottaminen uusien psykosanastojen ja -teorioiden avulla. Kyseessä on yli kirkkorajojen vaikuttava sosiaalinen liike, joka hyödyntää psykoanalyttista ja -dynaamista perinnettä, Sigmund Freudin (1856–1939) ja Carl Gustav Jungin (1875–1961) ajatuksia. Kirkon piirissä psykouskonnollisuus on vaikuttanut muun muassa sen, että osa kirkon työntekijöistä hyväksyy ajatuksen, jonka mukaan uskonto heijastaa ihmisen tiedostamattomia tarpeita ja toisinaan jopa neuroottista syyllisyyttä, joka voidaan parantaa kirkollisessa psykoneuvonnassa. Tämän seurauksena kirkon toiminta on johdonmukaisesti alkanut muuntua yhä enemmän psykoterapeuttiseen suuntaan samalla kun uskonnollinen kielenkäyttö on muuttunut raamatullisesta psykologisoivaksi ja hoitavaksi. (Kivivuori 1999: 9, 13.)

Nykyajan uskonnollisuuteen liittyy psykologisuuden lisäksi toinen valtavirtaus, **mediaevankeliointi**, jolla pyritään laajentamaan ja uudistamaan perinteisiä julistustapoja (Lehtikoinen 1997: 56 ja 1998: 28). Tämä suuntaus on lähinnä vapaiden suuntien omaksuma tyyli kertoa uskonasioista populistisesti ja näyttävästi. Vanhan raamatullisen kielen ei enää katsota vastaavan nykyajan ihmisen tarpeisiin ja siksi

tarvitaan uusia keinoja ilmaisemaan uskonnollisia kokemuksia. Lehikoisen (1998: 35) mukaan uskonnolliset sanomat joutuvat nykyään kilpailemaan sekulaarin viestinnän kanssa kuulijoiden ja lukijoiden mielenkiinnosta siinä määrin, että ne alkavat siksi muistuttaa yhä enemmän sekulaareja viestejä ulkoasultaan. Tästä syystä median kautta välittyvästä sanastosta esimerkiksi politiikan, talouden ja urheilun aihepiirejä hyödynnetään näkyvästi myös uskonnollisessa viestinnässä. Poliitiikan ja talousalan ilmauksilla haetaan ennen kaikkea arvovaltaa ja uskottavuutta omalle sanomalle, mutta toisaalta provosoidaan ja korostetaan eroa maallisen ja hengellisen näkemyksen välillä. Urheilun sanaston tehtävänä on sen sijaan lähes yksinomaan abstraktien uskonnollisten kokemusten ja käsitteiden havainnollistaminen.

2. SANASTOA ERI ALOILTA

2.1. Psykologia ja hoitoala

Uskonnollinen kieli on viime aikoina omaksunut uusia sanoja nimenomaan eri tieteenaloilta. Tieteenalojen sanojen käyttö on tavallista yleiskielessäkin, sillä niiden avulla kuvastetaan ajalle tyypillisiä ilmiöitä, kuten tieteen ja taidon arvostusta (Koivusalo 1981: 7). Varsinkin psykologian ja yleensä hoitoalan sanastolla on huomattava sija nykyaikaisessa uskonnollisessa kontekstissa. Uusi hengellinen kielenkäyttö ilmentää uskonnon psykologisoitumista modernin yhteiskunnan puristuksessa: kirkon työmuodot, kuten sielunhoito ja diakonia, suunnataan tietoisesti psykoterapeutteihin uomiin, mikä väistämättä vaikuttaa uskonnolliseen kieleen psykologisten sanojen ja ajattelumallien omaksumisena (Kivivuori 1999: 9). Psykologisella argumentoinnilla uskonnollisessa kontekstissa pyritään näin lähentämään uskonnosta vieraantunut nykyaikainen ihminen ja yhteiskunta takaisin uskontoon (Suojanen 1988: 36). Kivivuori (1999: 14, 17) näkee kyseessä olevan nimenomaan uskonnollisen kielen modernisoinnin tiedevaikutteisten puhetapojen avulla ja kirkon lähentymisen ei tieteeseen vaan sosiaaliseen liikkeeseen, freudilaisuuteen; tärkeäksi ei koeta asioiden tieteellistä todentumista vaan sosiaalisen todellisuuden hahmottamista psykouskonnollisten uskomusten avulla.

Uskonnollisten lehtien psykologinen sanasto ei loppujen lopuksi ole erityisen vaihtelevaa; muutamat suosioon päässeet tietyt sanat ja ilmaukset toistuvat tekstistä toiseen ja lehdestä toiseen, kun taas suurin osa psykologisesta sanastosta esiintyy vain kerran tai pari lehdissä. Aineistosta poimimistani sanoista osa kuuluu 1) psykologian/lääketieteen termeihin, 2) psykologissävyisiin sanoihin, joilla on psykologinen merkitysvivahde, mutta jotka eivät varsinaisesti lukeudu psykologian termistöön sekä 3) hoitoalan ilmauksiin, joita käytetään arkisessa kielenkäytössä. Ensimmäiseen ryhmään sijoittuvia substantiiveja ovat mm. seuraavat termit: *abortti, diagnoosi, fobia, hierarkia, hysteria, identiteetti, itsenäisyys, kipuportti, konflikti, kooma, malli, masennus, meditaatio, migreeni, motiivi, motivaatio, paniikkihäiriö, persoona, reaktio, riitti, rituaali, rooli, status, stressi, taudinmääritys, tautiluokitus, terapia*. Vastaavia adjektiiveja taas ovat mm. *aktiivinen, eettinen, emotionaalinen, fyysinen, kokonaisvaltainen, konkreettinen, maaninen, mentaalinen, moraalinen, psyykinen, suggestiivinen, tiedostamaton ja traumaattinen*. (PLS; LT.)

Yleisin käyttökonteksti näillä termeillä ovat tekstit, joissa kuvataan ihmissuhdeongelmia ja henkistä kasvua kriisien kautta. Lähestymistapa on psykologisoiva, tunteita ja kokemuksia erittelevä, jolloin varsinaiset hengelliset asiat (esim. uskoontulo, kristillinen vakaumus, Jumalaan turvautuminen) saatetaan ilmaista artikkeleissa kuin ohimennen, jos ilmaistaan lainkaan:

Nuorimpana pääsin kuin koira veräjältä isän vihanpuuskilta, mutta sisaruksiini kohdistuvia aggressioita jouduin näkemään. AS10:7

Retriittiin ei vain pidä lähteä, jos on meneillään akuutti kriisi, sillä silloin hiljaisuus käy liian ahdistavaksi. AS11:56

Olemme kristittyinäkin *psyhyken* ja fysiikan lakien alaisia. AS10:34

Joku kokee kuoleman aluksi *shokkina* – –. Tavallista on myös kokea jonkinlaista tilapäistä *taantumista*. AS11:30

Ensimmäisessä Askel-lehden sitaatissa pastori tilittää vaikeaa lapsuuttaan ja sen vaikutusta myöhempään henkiseen kasvuunsa, toisessa sielunhoitopalstaa pitävä pastori neuvoo, miten masennuksesta voi toipua eri tavoin. Kolmannessa esimerkissä laulajaevankelista Eija Merilä puolestaan kertoo, miten selvisi uskovana läheisten kuolemasta ja talousvaikeuksista, ja neljäs esimerkki on artikkelista, joka opastaa, miten kuolemaan ja kuolemiseen tulee suhtautua. Viimeinen sitaatti on malliesimerkki kontekstista, josta ei löydy varsinaista uskonnollista ainesta lainkaan, vaikka perinteisesti kuolema-teemaan yleensä liitetään uskonnollisessa yhteydessä myös raamatullinen näkökulma. Psykologian termit esiintyvät harvemmin lauseissa yksittäin ilman toista vahventavaa modernia sanaa. Edellä olevissa esimerkeissä tällainen vahventava ilmaus (alleviivattu) tukee kerrontaa ja sulauttaa termit luontevasti uskonnolliseen kontekstiin.

Toinen psykologien termien käyttötapa liittyy hengelliseen opetus- ja saarnakontekstiin, johon on tuotu lisäväriä ja painokkuutta muillakin muodokkailla ilmauksilla:

Muistatko muutaman vuoden takaiset *euroeuforian* ja rauha, rauha, ei hätää mitään -propagandan ajat? KP3:4

Wilkerson varoittaa, että tämä ennuste voi johtaa ennenäkemättömään *euforiaan*. Taloudellinen keinottelu riistäytyy käsistä – –. Tässä vaiheessa *paniikki* iskee, ja tiedämme, että kansakuntiamme on kohdannut jumalallinen tuomio – –. KP3:14

Molemmat sitaatit käsittelevät ennustettua taloudellista katastrofia, jonka uskotaan olevan alkua Ilmestyskirjassa mainituille tuomioille. Ensimmäisessä esimerkissä *euforia*-termistä on muokattu varsin yllättävä tilapäinen uudissana, johon kirjoittaja on soveltanut Raamatun sanontaa *nyt on rauha, ei hätää mitään* (1. Tess. 5:3), joka on edelleen liitetty yhteen haastavan *propaganda*-sanon kanssa. Jälkimmäisessä sitaatissa psykologian termien rinnalla taas käytetään uskonnolliselle kielelle ominaista värikästä kuvakieltä (*riistäytyä käsistä, iskeä paniikki, kohdata tuomio*).

Huomiota herättävä on *sosiaalinen*-adjektiivin käyttö erityyppisissä artikkeleissa. Askel-lehdessä tämä sana esiintyy tutussa kontekstissaan, kohdassa, johon ei ole liitetty hengellistä aspektia, vaikka itse artikkelissa hengellistäkin puolta käsitellään:

Ajoittain tulivat selittämättömät ahdistukset. Niistä ei ollut *sosiaalista* haittaa, kun mies oli ihmisten kanssa kasvotusten. AS11:60

Uusi Kipinä -lehdessä *sosiaalinen*-adjektiivia on puolestaan sovellettu nimenomaan hengellisiin teksteihin, kuten saarnaajan haastatteluun, opetustekstiin, ennustukseen ja näkyyn:

”Vaikka Jumala antaakin meille anteeksi, meidän on kannettava syntiemme *sosiaaliset* seuraukset: kaaharit saattavat menettää ajokorttinsa, rikolliset joutuvat vankilaan.”
KP1:16 [haastattelu]

Jumala, joka loi meidät ja pani meihin fyysisiä, *sosiaalisia*, emotionaalisia ja hengellisiä tarpeita, on luonut myös oikeat keinot tyydyttää nämä tarpeet. KP1:34 [opetus]

Kansakunnat ovat *sosiaalisen*, poliittisen ja taloudellisen romahduksen partaalla. Vain totinen päätös alkaa toteuttaa lähetyskäskyä – – suo Herralle mahdollisuuden – – antaa viisautta johtajillemme. KP1:37 [ennustus]

Toisessa taivaassa katselin demoneja omassa *sosiaalisessa ryhmässään* ja koin kammottavan tunteen. KP2:24 [näky]

Ensimmäisessä esimerkissä tähdennetään synnin seurauksen voimakasta vaikutusta ihmisen sosiaaliseen elämään valitsemalla juuri sosiaalista puolta korostava määre synnin seuraukselle. Toisessa ja kolmannessa esimerkissä sosiaalisen rinnalla on käytetty muita, ihmisen tarpeiden moninaisuutta ja kansojen hyvinvoinnin eri tasoja kuvaavia adjektiiveja, jotka yhdessä vakuuttavat lukijaa siitä, että aihe on tärkeä ja kirjoittaja on hyvin perehtynyt asiaan, josta kertoo. Viimeisessä esimerkissä

sosiaalinen-adjektiivi on yhdistetty puhtaaseen ilmestystietoon; tarkoituksena tässä yhteydessä on paitsi luonnehtia pahoja henkiä ihmisten kaltaisiksi myös järkyttää lukijoita demonien sosiaalisuudella tai epäsosiaalisuudella. Edellä olevissa esimerkeissä näkyy varsin selvästi vanhan ja uuden uskonnollisen sanaston luonteva yhteistyö: *synti* ja *totinen* esiintyvät rinnan nykyaikaisten ilmauksien kanssa.

Toisen ryhmän psykologissävyisiin sanoihin olen sisällyttänyt yleiskielisistä hoitoalan ilmauksista poikkeavat sanat, joita ei arkisessa puheessa tavallisesti käytetä ja jotka ovat selvästi psykologisoivia merkitykseltään, koska ne esiintyvät yleensä ihmis- ja jumalasuhteita sekä persoonallisuuden kasvua käsittelevissä artikkeleissa. Tällaisia ovat esimerkiksi *etäännyttäminen, jaksaminen, kyvyttömyys, kokeminen, läheisyys, selviytyjä, selviytymiskertomus* (vrt. *sairaskertomus*), *sielunhoitosuhde, turhautuminen, uudistuminen, uupuminen, vieraantuminen, vieraus, suorituskeskeinen, vapauttava, yksilöllinen, etääntyä, kohdata, kokea, läpikäydä, suorittaa, syyllistää*. Tämän ryhmän sanat ovat laadultaan sellaisia, että niitä käytetään muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta yhteyksissä, joissa käsitellään hengellisesti tai henkisesti merkittäviä kokemuksia. Näiden kokemusten tärkeyttä tähdennetään usein lisäksi adjektiivilla *sisäinen* vaihtoehdoisen *henkisen* sijaan:

– – kävin *sisäistä* kamppailua, joka syveni ja *kriisiytyi* opiskeluvuosina. AS10:62

Monet ovat saaneet kokea *sisäistä* parantumista ja *ehetymistä*. KP1:22

”Okei, Jumala. Kun et sä kerran halua selittää, niin en mä halua sun kanssa olla!”, Petri selvittää *sisäistä* kipuiluaan. KP3:17

Uutta nykyaikaista suuntausta edustaa myös *eheys, eheyttävä, eheytyä, eheyttää* -sanapesyteen käyttö, jolla pyritään hienovaraisesti kuvaamaan mielen parantumista ja selviytymistä elämän kriiseistä ei vain turvaamalla Jumalaan vaan muutenkin etsimällä apua ammattiauttajilta ja yhteisöstä, jossa elää. Varsinkin Askel-lehti korostaa artikkeleissaan paitsi Jumalan myös ammattiauttajien ja yhteisön merkitystä yksilön mielenterveyden vahvistajana.

Ihmisiä paranee, avioliittoja *eheytyy* ja monia muitakin ihmeitä tapahtuu, kun käännytään Jumalan puoleen. AS10:20

Sitä, joka on rikkinäinen, murheellinen – – Jeesus etsii ja kutsuu. Voidakseen *eheyttää*, tehdä uutta. KP2:3

Hetkittäinenkin yhteyden tunne – – voi olla aito ja mieltä *eheyttävä* kokemus. AS10:43

Menetyksistä *ehyteen* AS10:49

Perinteiset raamatulliset korvaavat sanat olisivat näissä yhteyksissä vaikkapa *parantua*, *parantaa*, *korjata* tai viimeisessä esimerkissä artikkelin otsikkona ehkä myös *vapaus*, *vapautuminen*. Näitäkin ilmauksia löytyy sekä Askelesta että Kipinästä kerrottaessa paitsi konkreettisesta ruumiin paranemisesta myös henkisestä parantumisesta.

Kolmannen ryhmän arkisia hoitoalan sanoja löytyy tutkimusaineiston teksteistä jonkin verran. Kuvaannollisesti käytetyillä ilmauksilla pyritään ilmaisemaan henkisiä ja hengellisiä tuntemuksia tai muuten vain värittämään kyseessä olevaa asiaa. Tällaisia ovat mm. *kipupiste*, *odotushuone*, *pahoinvointi*, *vamma*, *haavoittuva*, *kipeä*, *parantumaton*, *altistua*, *hoitaa*, *parantaa*, *potea*, *päivystää*, *puhkoa* *paiseita* sekä *elämäntapasairaus*.

– – kun *haava* on puhdas, se *paranee*. Vain laiminlyödyt ihmissuhteet, selvittämättömien vääryyksien ja loukkausten likaamat haavat *tulehtuvat* ja *märkivät* – –. AS11:29

Huomenna mennään Paavalin kirkkoon. – – Mutta ensin mennään pojan kanssa *laboratorioon*, selvittämään, mikä meitä oikein vaivaa. AS11:50

– – raamattutunnit ja kasetit olivat hyvin merkittäviä *toipumisen* tiellä. AS10:62

Lähestyessämme vuotta 2000 maailman näyttää vallanneen ”*milleniaalinen kuume*” – –. KP3:5

Pääasiallisesti hoitoalan sanasto liittyy henkisten kokemusten kuvaamiseen eikä niitä käytetä aineistossa kuin muutamassa tapauksessa tästä poikkeavasti, kuten toisessa esimerkissä, jossa *laboratorio* kuvaa ihmissuhteen selvittelyä keskustelemalla ja jälkimmäisessä esimerkissä, jossa vuosituhannen vaihteen odotus kuvaillaan eräänlaiseksi sairaudeksi.

2.2. Teologia ja uskonto

Aineiston nykyaikaa heijastava uskontoon liittyvä sanasto käsittää teologisen erikoiskielen termistöä, seurakunnissa uuden paino-arvon saaneita sanoja sekä aivan omintakeisia uudismuodosteita ja poikkeavalla tavalla käytettyjä ilmauksia. Teologisen termistön ja muiden uskonnollisille yhteisöille merkittävien sanojen tehtävänä on joko vierasperäisyyden tai muun sanaan liittyvän konnotaation kautta vahvistaa tekstin uskottavuutta. Toisaalta teologiset termit, joita ei selitetä tekstissä, luovat vaikutelmaa

erikoisvihkimyksen saaneen papiston mystisestä sakraalikielystä, jota muut eivät voi ymmärtää ilman papin apua. Tällä tavoin korostuu pyhän kokeminen ja papiston auktoriteetti. Aineiston teksteissä esiintyneet teologiset termit pyritään kuitenkin selittämään jollakin tavalla, vaikka toisinaan merkitys jää osittain epäselväksi.

Teologisen termistön ja muiden merkittävien uskonnollisten sanojen ryhmään kuuluvia ovat esimerkiksi *admissio* 'toiseen kirkkoon kuuluville annettu suostumus osallistua ehtoolliseen toisessa kirkossa', *aktio*, *alija* 'juutalaisten paluumuutto Israeliin', *astrologi*, *dogmatiikka*, *hadji* 'muslimien pyhiinvaellusmatka', *kafiri* 'uskoton, ei-muslimi', *liturgi*, *missio*, *missiologi* 'lähetystieteen tutkija', *mysteeri*, *noviisi*, *okkultiikka*, *patriarkaatti*, *retriitti*, *spiritismi*, *teesi*, *traktaatti*, *lapsi-kommuunio* 'lasten ehtoollinen', *jumala-aika* 'ns. saksalaisen uskonnon oppi ihmisestä ilman syntiä ja sovitusta', *menestysteologia*, *uususkonto*, *apokalyptinen*, *ekumeeninen*, *fanaattinen*, *helluntailaisvoittoinen*, *patriarkaallinen*, *reformoitu*, *sekulaari* 'ajallinen, maallinen', *tunnustuksellinen*, *uusitamentillinen*, *yleisuskonnollinen*, *alkuseurakunnallinen*. (TS; PS.)

– – seisoin Jumalan valtaistuimen edessä. – – Kirkkauden pilvi, *shekinan* [= Jumalan läsnäolo tai personifikaatio maailmassa] kirkkaus, valaisi koko valtaistuimen ympäristön. KP3:22

Niinpä ripin sijalle tuli nyt uusi ehto, tiedolliset vaatimukset ja niiden kuulustelu. – Tällainen *katekeettinen* [= kysymysten ja vastausten muotoinen (opetus)] konfirmaatio johti Suomessa rippikoulun suorittamiseen – –. AS11:16

Kysymys – – ei ole tosikkomaisuudesta – – vaan siitä, että kunnioittaisimme uskomme perusteita ja vanhimmista lähteistä löydettävää *kristologista* [= Kristuksen sisältävä] tulkintaa. KP3:16

Ensimmäisessä sitaatissa näyssä koettu Jumalan erityinen pyhyiden kokemus tuodaan korostetusti esiin käyttämällä *pyhyys*-ilmauksen sijaan heprealaista vierassanaa *shekina*. Toisen lainauksen adjektiivi on esimerkki tekstissä selitetystä teologisesta vierassanasta, joka jää asiaa tuntemattomalle edelleen osin epäselväksi. Viimeisessä lainauksessa omaperäisellä adjektiivilla *kristologinen* puolestaan sävytetään tekstiä tieteellisemmäksi ja siten vakuuttavamaksi.

Uutta painoarvoa näyttää Kipinä-lehdessä saavan *profeetallinen*, *profeetallisesti* -ilmaukset, joita käytetään korostamaan nimenomaan karismaattisten lahjojen esiintymistä ja maailmanlopun läheisyyttä.

Parantavaa, profeetallista laulua KP3:8

Googin sotaa harjoitellaan nyt. Siitä ovat osoituksena Balkanin *profeetallisesti* jännittävä tilanne --. KP2:7

Kyseessä [on] -- *profeetallinen* herätysaarna Suomen suvessa armon vuonna 1999 eläville ihmisille. KP2:7

Profeetallisuuden kasvava korostus yhteiskristillisissä lehdissä luonnehtii karismaattisuuden vahvaa osuutta nykyajan uskonnollisuudessa ja yleistä kaipuuta kokea yliluonnollisia asioita entistä enemmän. Toisaalta tulevaisuutta ennustavilla, profeetallisilla sanoilla sidotaan kerrottu eräänlaiseen myyttiseen fiktiokehukseen, jumalalliseen tietoon, jolla puhuja nostaa esittämänsä asiat inhimillisen arvostelun yläpuolelle. Näin tekstin kirjoittaja välttää vastuun sanoman todenperäisyyden suhteen ja siirtää sen yliluonnolliselle auktoriteetille, näkyvän maailman ulkopuolelle.

Uskonnollisia uudismuodosteita on runsaasti. Suurin osa niistä on yhdyssanoja, joissa on sulautettu perinteistä hengellistä sanastoa nykyajasta otettuihin ilmauksiin. Uusia Raamattuun pohjautuvia käsitteitä ovat mm. *ilmestysvuori* 'rukouspaikka', *iloääni* 'riemuhuuto', *jäännösjoukko*, *kääntymiskokemus*, *liittolupaus*, *pasuna-vitsaus* 'yksi Ilmestyskirjan seitsemän pasuunan ilmoittamasta vitsauksesta', *pelastusliitto*, *pelastusrukous*, *Raamattuasias* 'ilosanoma', *sovitusalttari* 'Golgatan risti', *syntiherätys*, *uskonlupaus*, *voittovoima*, *veriarmo*, *ylösotto* 'uskovien ylösnousemus taivaaseen', *ylösnousemusvoima*, *oma Jerusalem* 'kotimaan lähetystyö', *pysyä Jerusalemissa* 'odottaa Jumalan kutsua lähetystyöhön'. Näitä ilmauksia esiintyy runsaasti nimenomaan Uudessa Kipinässä, jossa yleensäkin tulkitaan nykyaikaa raamatullisin käsittein. Askel-lehdessä vastaavia ilmauksia on vain yksi, *taivasääni* 'ihana ääni'.

Iltoitsen myös siitä, että -- luopiot palaavat Isän *armosyliin*. KP1:22

Tutustumalla tähän kirjaan suomalainen lukija pääsee osalliseksi Jumalan *sydänsanomasta*. KP2:36

Vihamielisyydet on purettava. *Sovitusrukousta* tarvitaan. KP2:35

Tulisiko 2000-luvun ihmisten *rakentaa* -- jättimäisiä *avaruusarkkeja*, joilla pääsisimme tulevaa ulkoavaruuden uhkaa [= arveltua Maahan osuvaa asteroidia] pakoon? KP1:12

Tällaisten uusien tarkentavien uskonnollisten ilmauksien päätarkoituksena on elävöittää jo hieman kuluneiksi käyneitä raamatullisia käsitteitä, joiden ei oleteta enää

puhuttelevan nykyajan ihmistä siinä määrin kuin olisi toivottavaa. Viimeinen sitaatti kertoo utopistisesta rakennushankkeesta, jota ei todennäköisesti ole tarkoitettukaan vakavasti otettavaksi vaan pelkästään provosoivaksi. Yhdistelmässä on kuitenkin onnistuttu tehokkaasti yhdistämään raamatullinen aines (*Nooan arkki*) ja nykyajan tieteiskirjailijoita sekä suurta yleisöä kiinnostava avaruus.

Uskovien laadun, uskon ja työn tarkempi määrittelyn tarve on myös synnyttänyt joukon kuvaavia yhdyssanoja, kuten *hömppäusko*, *fundamentalistikristitty*, *tuomaskristitty*, *julkkisuskova*, *TV-evangelista*. Erityisesti totutusta normista poikkeavien pappien määrittelyssä on mukana vahvan negatiivinen sävy: *skandaalipiipa*, *teatterisaarnaaja*. Itse seurakuntiakin ryhmitellään uudella tavalla. Puhutaan luokittelevasti *marttyyri-* ja *sisarseurakunnasta* sekä positiiviseen sävyyn *karismaattisesta* ja *uudistuneesta seurakunnasta*.

– – vain päivämääristä on *nostradamususkovien* kesken väitelty sukupolvien ajan. KP2:35

– – 1600-luvulla aikansa *skandaalipappi*, – – vallanhaluinen katolinen munkki. – – skandaaliin mies ylsi – – ryhtymällä yhtä aikaa protestanttiseksi arkkipiispaksi ja katoliseksi piispaksi. AS11:38, 39

Pääosa papistostamme on kyllä kutsumustietoista, mutta tiedotusvälineet lainaavat mielellään *poikkeuspapiston* lausemia. KP3:15

Vaikka ensimmäisen esimerkin tekstissä pysytään muuten asialinjalla kerrottaessa Nostradamuksen ennustuksista, uudismuodosteella *nostradamususkova* erotetaan hiukan väheksyvästi Nostradamukseen uskovat muista uskovista. Toisen esimerkin hengellisiä rajoja rikkonut hyvin ekumeeninen pappi sekä nykyajan liberaaliteologista suuntausta edustava papisto luokitellaan myös poikkeavan suhtautumisensa vuoksi negatiiviseen tyyliin. Viimeisessä esimerkissä sananvalintaan sisältyy vielä viittaus siihen, että kysymyksessä on vähemmistö papistosta, poikkeus, joka vahvistaa säännön.

Seurakunnan ja hengellisen yhteisön toimintaan ja opetukseen liittyy useita yhdyssanoja. Tällaisia ovat esimerkiksi *perherukous*, *tieto-* ja *profetiapakkaus*, *vuorosaarna*, erilaiset *rukous*-alkuiset ilmaukset, kuten *rukoustahtauma*, *-tehtävä*, *-muistio*, *-kalenteri*, sekä käytännön evankelioimisesta kertova *kenkälaatikkosiunaus*. Näiden ilmausten tarkoituksena on selvästi aktivoida seurakuntalaisia hengelliseen ja käytännön auttamistoimintaan mukaan. Aineiston tämän ryhmän ilmaukset ovat yksinomaan Kipinästä, mikä selittyy osin lehden suuntautumisella lähetystoimintaan.

Lehdistö kirjoitti tästä kampanjasta [= Intian herätyskokoukset] vuosisadan massiivisimpana *megakokoussarjana*. KP1:25, 26

Lähtekää *rukouskävelyille* lähiympäristöön. Rukoilkaa kaikkien ympärillänne asuvien ihmisten puolesta. KP2:23

Leo Meller ja Pirkko Säilä puhuivat *Totuusraportin* Israelin tilanteesta –. KP2:31

Kristityn liikemiehen ajatuksena oli ilahduttaa köyhien maiden lapsia ja jakaa heille kenkälaatikoihin pakattuja joululahjoja. – – *Kenkälaatikkosiunaus* on kantanut pitkälle. KP3:26

Ensimmäisessä lainauksessa evankelioimistapahtuman laajuutta on haluttu korostaa vetoamalla ilmeisesti alun perin yleisen lehdistön käyttämään ilmaisuun *megakokoussarja*. Mega-luokan tapahtumia nykyaikana lienevät enimmäkseen suuret rockkonsertit, joihin tässä rinnastuvat yllättävästi herätyskokoukset. Toisessa esimerkissä rukous on yhdistetty arkielämän toimintaan liittämällä se osaksi normaalia päiväkävelyä. Näin abstrakti rukous tulee lähemmäksi ihmisen jokapäiväistä elämää. Kolmas esimerkki taas vakuuttaa lukijoita puhujien vakaasta tietämyksestä, mitä tulee Israelin poliittiseen ja hengelliseen tilanteeseen.

Täysin uusia uskonnollisia ilmauksia hengellisessä kielessä ovat adjektiivi *kristukseton*, poikkeavasti muodostetut adverbit *lopunajallisesti* ja *rukoiltavasti*, joista edellistä käytetään korvaamaan ilmeisesti pidempi lauseenvastike *lopunaikaan liittyen* ja jälkimmäistä sovelletaan taas *toivottavasti/luultavasti*-adverbin tapaan:

Etelän kuninkaan on tulkittu *lopunajallisesti* tarkoittavan länsivaltoja (EU/USA/Nato), kun taas Pohjan kuninkaan uskotaan olevan Venäjä. KP2:7, 8

Rukoiltavasti maailma selviää vuosituhannen vaihtumisesta pelkillä pintanaarmuilla. KP1:45

Näissä esimerkeissä outo sananmuodostus- ja käyttötapa toimii huomion herättäjänä. Danielin profetian tulkintaan on saatu lisää jännittävyttä liittämällä nykyajan valtiot ja erikoinen adverbi *lopunajallisesti* samaan lauseeseen, jälkimmäisessä halutaan sen sijaan tähdentää sitä seikkaa, että uskovalla on rukousta käyttäessään hallussaan jotain enemmän kuin pelkkä toivo tai luulo, minkä tiedon oletetaan kannustavan kristittyjä rukoustyöhön ja poistavan ahdistavia tulevaisuudenpelkoja.

2.3. Muut tieteenalat

Muista tieteenaloista luonnontieteen sanasto sijoittuu luontevimmin uskonnolliseen viitekehykseen, sivuavathan uskonnolliset aiheet usein juuri luontoa ja luonnontapahtumia. Luontoon liittyvät tieteelliset ilmaukset lisäävät artikkeleiden vakuuttavuutta ja vaikuttavuutta, ja usein ne ovat myös ytimekkäitä ja käytännöllisiä uskonnollisessa viestinnässä. Varsinkin **biologian** sanastoa löytyy uskonnollisista lehdistä suhteellisen paljon. Aineiston tähän ryhmään kuuluvia ovat mm. *aisti, ekologia, informaatio, kategoria, sikiäminen, ilmakehä, verisuoni, ekologinen, trooppinen, biologinen*. Ne ilmaukset, joita käytetään sekä biologian, psykologian että lääketieteen piirissä yhtäläisesti, olen sijoittanut lähinnä käytännöllisyyden ja psykologisen käyttötarkoituksensa vuoksi psykologian ja hoitoalan sanastoon. **Kemian** alaan liittyviä sanoja on vain yksi, *synteesi*, ja **fysiikan** sanastoa *spektri, paine, valovoima* sekä *vetovoima*. (PS; BS.)

Päätehtävä luonnontieteen sanastolla on yksinkertaisesti nimetä nykyaikaan kuuluvia asioita. Toisaalta uskonnollisessa kontekstissa alun perin neutraalitkin sanat korostuvat, ja ne saattavat saada jyrkän kielteisen sävyn lähikontekstin muilla sanavalinnoilla (alleviivatut), kuten seuraavassa lainauksessa.

Jumala tulee tuomitsemaan hänet [= USA:n presidentti] – – siitä, että hän ei ole tehnyt mitään estääkseen *abortit*, joissa jopa kahdeksan kuukauden ikäiset *sikiöt abortoidaan murskaamalla* ne äidin *kohdussa*. KP1:19

Tässä esimerkissä lääketieteellisen toimenpiteen, abortin epäinhimillisyyden ja järkyttävyyden tuodaan esille erityisesti verbivalinnoilla *tuomita, murskata* ja *abortoida*. Passiivimuotoisella esitystavalla luodaan abortin tekemiseen lisää tunteettomuutta, kun abortin suorittaneet lääkärit ja aborttiin suostunut nainen jätetään kasvottomiksi. Profeettamaiseen uskonnolliseen tyyliin kirjoittaja ennustaa tulevasta tuomiosta ja liittää luontevasti nykyajan ilmiöt osaksi tekoja, joista Jumala tulee rankaisemaan varsinkin päättäjiä ja johtomiehiä. Tieteellisten sanojen täysin kielteinen merkitys tässä yhteydessä jää kuitenkin ikään kuin lukijan oman harkinnan varaan; ne toimivat herättävien impulssien tapaan, jota uskonnollinen viitekehys ja vahva esitystapa tukevat.

Toinen tapa käyttää luonnontieteen sanastoa on metaforinen. Tieteellisiä sanoja sijoitetaan tekstiin antamaan paitsi tieteellisyyden leimaa myös ilmaisemaan uusia ja tuoreita kuvallisia merkityksiä.

Tätä taustaa vasten on kuunneltava – – kokousillan täyttänyt opetustapahtuma – –. Puhujat pysyvät ”reviireillään”. KP2:31

Sadat *kotisoluseurakunnat* ovat lakanneet kokoontumasta vainojen tähden. KP3:42

Ensimmäisessä sitaatissa kerrotaan opetusnauhoituksesta, jossa kaksi puhujaa kertoo Israelin tilanteesta, toinen käytännön tietoa ja toinen Raamattua tulkiten. *Reviiri* viittaa tässä puhujien henkiseen tietomäärään; kumpikin pysyy oman tietonsa rajoissa eikä yritä väittää tietävänsä enempää. Jälkimmäisessä lainauksessa seurakuntaa pienemmistä uskovien ryhmästä käytetään uudismuodostetta *kotisoluseurakunta*. Tämän ilmauksen voi katsoa liittyvän luontevasti raamatullisten metaforien joukkoon, joilla kuvataan seurakuntaa *Kristuksen ruumiina* ja uskovia ruumiin eri *jäseninä* (ks. esim. 1. Kor. 12:27).

Tähtitieteeseen kuuluvaa sanastoa esiintyy etenkin tulevaisuuden tapahtumien kuvailussa. Tällaisia ovat taivaankappaleiden nimitykset, kuten *Maa-planeetta*, ja muu avaruuteen liittyvä sanasto, kuten *universumi*, *aurinkokunta*, *asteroidiuhka*, *-vaara*, *jättiläis-*, *jätti-*, *pääasteroidi*. Tekstuaalisena tehokeinona tähtitieteen sanat ovat tieteellisyydessään vaikuttavia etenkin silloin, kun ne muuttavat vanhahtavan Raamatun ilmoituksen lähes tieteelliseksi raportiksi:

Outoja ja ihmeellisiä merkkejä taivaissa ja muutoksia *kosmisessa* säännönmukaisuudessa. Jopa *Auringon* ja *Kuun valovoimat* muuttuvat. KP1:20

[– – taivaalla on oleva peljättäviä näkyjä ja suuria merkkejä; – – on oleva merkit auringossa ja kuussa ja tähdissä – –. Luuk. 21:11, 25]

Profeetalliseen sanomaan yhdistettynä tähtitieteen sanat luovat poikkeuksellisen jännittävän tulevaisuudenkuvan. Itse Jumalaa ei tässä yhteydessä mainita lainkaan tehokkaamman vaikutelman aikaansaamiseksi, vain sananvalinta *kosminen säännönmukaisuus* vihjaa epämääräisesti maailmankaikkeuden suunnitelluksi, sääntöjen mukaan toimivaksi kokonaisuudeksi, joka tietyllä hetkellä alkaa sortua lopullisesti.

Oikeusalan sanastoa on entuudestaan Raamatussa runsaasti. Tällaisia ovat mm. *asianajaja*, *lainvastainen*, *laiton*, *laki*, *oikeus*, *oikeudenistunto*, *rikollinen*, *rikkomus*, *rikos*, *säädös*, *syyte*, *syyttäjä* *syytön*, *todiste*, *tuomiovalta* (RH). Tämä johtunee pääosin siitä, että uskonnollinen aatemaailma perustuu moraalikäsitteeseen hyvistä ja pahoista teoista, jotka lopulta saavat rangaistuksensa ja tuomion Jumalalta. Näin ollen on luonnollista, että oikeussanastolla on vankka sija uskonnollisessa

kontekstissa. Uudempaa oikeusalan sanastoa ovat esimerkiksi *henkilökohtaisesti, kuolemantuomio, puolustusasianajaja, pykälä, seuraamus, syyllistyä, vaikutin, valtuutus, vetoamus, antimissionäärilaki* 'evankelioinnin kieltävä laki', *peruslaki* (vrt. *perustuslaki*), *syntirekisteri* (vrt. esim. *rikosrekisteri*) ja *Monica Lewinsky -juttu* (LS). Erityisesti *haaste, haastava* -ilmauksia käytetään tasapuolisesti molemmissa julkaisuissa ja niillä ilmaistaan kannustavasti asioita, jotka koetaan vaikeina ja jopa pelottavina. Tällaisia asioita ovat henkinen kasvaminen vaikeuksien kautta, tuntematon tulevaisuus ja evankelioiminen:

On kaksi vaihtoehtoa: katkeruus tai oppiminen eli uusi *haaste!* AS11:24

Uusi henkisyys on murtautumassa tähän aikaan, mikä tekee ajastamme – – *haastavan*. AS12:14

Autatko meitä vastaamaan haasteeseen? [= kristillisen julkaisutyön tukeminen]
– – *haastava* evankelioiva materiaali tuo selvästi esiin Messiaan opetukset. KP3:24

Askel-lehdessä painottuu selvästi yksilön henkisen kasvun haasteellisuus, kun taas Uudessa Kipinäessä evankelioimisen tärkeys. Haasteellinen evankelioiminen käsittää paitsi evankelioimistyössä kohdatut vaikeudet myös itse evankelioivan sanoman, jota julistetaan ihmisille. Tällä tavoin evankeliumin arvo nostetaan esiin muistuttamaan ja kannustamaan uskovia työhön mukaan. Kiinnostava on myös *varmistusmenettely*-sanana esiintyminen Kipinä-lehdessä.

Kolme kertaa toistuu näinä päivinä tuo luku 11. Raamatullinen oppi on nimittäin se, että ”kahden tai kolmen todistajan sanalla on jokainen asia vahvistettava” (2. Kor. 13:1; vrt. 5. Moos. 19:15). Tämä on Jumalan säätämä *varmistusmenettely*. KP2:8

Tässä tapauksessa Raamatussa käytettyä tuttua lakiaiheista sanastoa (*kahden tai kolmen todistajan sanalla*) on laajennettu uudella vahvistamaan kirjoittajan profeettallisena kokemaa lukua 11, jonka on havainnut toistuvan lehdistöjen tiedonannoissa Jugoslavian sodan yhteydessä 1999. Näin asteittain siirrytään vanhemmasta Raamatun käyttösanastosta uudempaan hienovaraisesti uudistamalla ja täydentämällä jo olemassa olevaa sanastoa. Samalla vanhempi ja ”kuluneempi” ilmaus saattaa saada uutta ilmaisuvoimaa ja terävöityä kontekstissaan.

2.4. Poliitiikka, talous ja tekniikka

Politiikan ja talouselämän sanastoa käytetään hengellisessä kontekstissa etupäässä silloin, kun aihe muutenkin sivuaa maailmanpolitiikkaa. Etenkin Uusi Kipinä -lehti suosii maailmanlopun profetioiden tulkinnoissaan poliittista ja talousalan sanastoa. Aineiston politiikan sanastoon sijoittuvat mm. seuraavat ilmaukset: *diktaattori, Euroopan Unioni, Euroopan Yhdysvallat, imperiumi, komissio, koskemattomuuden politiikka, käytäväkeskustelu, länsi, länsiliittoutuma, länsivallat, maailmanvaltio, maailmanyhdyntymispropaganda, Monicagate-skandaali, poliitikko, supervalta, tyrannia, demokraattiset vaalit, 10-valtioliitto*. Yleistä on, että hengellisissä teksteissä käytetty politiikan sanasto on pääosin sävyiltään negatiivista ja uhkaavaa; pyritäänhän pelottavia eskatologisia tapahtumia kuvaamaan nykyaikaan sijoittuvien sanakääntein, jolloin politiikkaan ja sen saavutuksiin viitataan kielteisessä mielessä. Selvästi kielteisyyttä ja väheksyvää asennetta suhteessa politiikkaan ilmenee adjektiivin *poliittinen* käytössä erilaisissa yhteyksissä.

Loppujen lopuksi israelilaiset lakkaavat etsimästä diplomaattisia ja *poliittisia* ratkaisuja, joita ihmiset ovat latineet.

-- pystyykö *poliittinen* "rauha" tukahduttamaan demonisen tulva-aallon? KP2:32

Kun tähyilen -- haastavaa ja masentavaa *poliittista* taivaanrantaa --. KP2:33

Näissä esimerkeissä sanalle *poliittinen* luodaan henkinen toinen taso siirtämällä sana hengelliseen yhteyteen. Kun käsitellään Israelin nykyistä poliittista tilannetta, mukaan sisällytetään sekä näkyvä että näkymätön taso. Ensimmäisen tason muodostavat ihmisten välinen poliittinen maailma ja siihen sisältyvät erilaiset ratkaisut (näkyvä maailma), toinen taso käsittää yliluonnollisen maailman (näkymätön maailma), jossa asioita ratkovat ihmisistä riippumattomat henkiolennot ja Jumala.

Myös *EU-* ja *euro-*alkuiset ilmaukset ovat näkyvästi edustettuna eri artikkeleissa: *EU-komissio, -maat, -Suomi, -suomalainen, -virkamies, -pääkaupunki, -edustusto, europarlamentti, -parlamentaarikko, -meppi*. Liioiteltu EU-sanaston käyttö näyttäisi olevan tarkoituksellista lukijan ärsyttämistä ja vakuuttamista siitä, että EU todella on Danielin kirjassa ja Ilmestyskirjassa kuvattu peto, mikä todetaan suoraankin, kuten seuraavassa esimerkissä.

Danielin mukaan neljäs *petovalta* on ”kauhea, hirmuinen ja ylen väkevä” – –. Kyseessä on jonkinlainen *10-valtioliitto* – –. Tämä uudestisyntyvä Rooma ottaa muotoaan Euroopan Unionissa, josta muodostuu uusi *supervalta: Euroopan Yhdysvallat!* KP2:12

Tällaisia tulevaisuuden näkymiä käsittelevissä artikkeleissa Kipinä käyttää lisävahvikkeina omaperäisiä yhdyssanoja, kuten *petovalta*, *petovaltakunta*, jotka omalta osaltaan tehostavat synkkää tulevaisuuden kuvausta. Selvästi kielteisyyttä on myös virallisesta sanastosta poikkeavissa ilmauksissa (*EU-palatsi*, *-petos*, *-sanoma*, *-tanner*, *Europeto*, *europresidentti*, *-rikollisuus*), joilla ilmaistaan hyvin painokkaasti kanta Euroopan Unionin nykytilaan ja tulevaisuudennäkymiin:

EU-sanomaa Amerikassa julistava Europe-lehti kirjoitti: ”Tämä oli Euroopan parlamentin hienoin hetki.” KP2:13

Profetian mukaan – – Karhu (Venäjä) ja *Europeto* nousevat pääpelaajiksi. KP3:47

– – Schengen-sopimus on aikaansaanut ennen kokemattoman *eurorikollisuuden* ja järjestäytyneet mafiat pitävät koko EU:ta otteessaan. KP3:33

Ensimmäisessä esimerkissä kerrotaan EU-komission eroamisesta vuonna 1999 talousrikosten ja muiden väärinkäytöksiin vuoksi. Raamatulliseen *ilosanomaan* verrattava on tässä ironinen *EU-sanoma*, jolla korostetaan EU-myönteisyyttä hurmosmaisena mielentilana, jossa kyetään näkemään vain hyvät puolet huonoista asioista. Toinen esimerkki on Danielin profetian (Dan. 7:4–7) tulkinnasta, jossa raamatullisten eläinmetaforien (*karhu*, *panteri*, *leijona*) joukkoon on nimetty Danielin mainitsemaksi neljänneksi erilaiseksi pedoksi aivan uusi, *Europeto*, ja kolmas sitaatti puolestaan kertoo profetiatyylisiin siitä, millaista elämä tulevaisuuden Euroopassa tulee olemaan. Ilmaus *eurorikollisuus* ei ainoastaan nimeä aluetta, jossa rikollisuutta ilmenee, vaan se myös korostetusti muistuttaa lukijaa siitä, mistä syystä rikollisuus on lisääntynyt suhteettomasti eli EU:n toimien vuoksi.

Omaperäisiä uudismuodosteita luodaan lisäksi vaaliteeman pohjalta: *rukousedustaja*, *antikristusehdokas*, *hurskausohjelma*.

– – Antero Mooses Laukkanen on kansanedustaja Toimi Kankaanniemen avustaja – ja samalla *rukousedustaja*. KP2:15

Ne [= Ilmestyskirjasta kertovat kirjat] vilisevät – – *antikristusehdokkaita* meidän ajastamme. AS10:12

– – Rouva ja lapset tuntevat minut liian hyvin, jotta voisin yrittää jotain omaa *hurskausohjelmaa*. AS12:15

Ensimmäisessä esimerkissä Kankaanniemen avustaja kuvataan positiivisesti *rukousedustajana*, eräänlaisena ”kansanedustajana” toisessa näkymättömässä maailmassa. Tällä tavoin korostetaan esirukoustyön tärkeyttä ja kannustetaan uskovia jatkuvaan rukoukseen. Sen sijaan hiukan satiirinen ilmaus *antikristusehdokas* pyrkii puolestaan tuomaan esiin politiikan piirissäkin ilmenevän ajoittaisen koomisuuden: ehdokkaita on tarjolla niin runsaasti, että tavallinen kansalainen on vaalien aikaan pyörällä päästään. Myös *hurskausohjelma* (vrt. *puolue-/vaaliohjelma*) liittyy edustavaan julkiseen esiintymiseen, jonka avulla pyritään myymään omaa aatetta muille.

Yksi politiikan negatiivinen puoli, joka varsinkin nykyaikana on uutisten vakioaiheena, koostuu sodista ja terrorismista. Sotaan ja taisteleamiseen liittyvä sanasto on jo Raamatusta tuttua, ja sitä on käytetty alusta lähtien uskonnollisessa merkityksessä kuvaamaan uskovien hengellistä taistelua pahuutta vastaan. Tällaista sanastoa ovat esimerkiksi *ase*, *aseellinen*, *miekka*, *kypäri/kypärä*, *kilpi*, *sotamies/sotilas*, *taistelu*, *taistella*, *sota*, *sota-asu/taisteluväline* (RH). Nykyajan hengellisissä lehdissäkin sota-aineistoa sovelletaan ensisijaisesti ilmentämään hengen maailmassa tapahtuvaa hyvän ja pahan välistä taistelua, jossa kristityt taistelevat kaikkea pahuutta ja vääryyttä vastaan. Aineiston kuvakielistä sota-sanastoa ovat esimerkiksi *asema*, *linnoitus*, *pioneeri*, *suojautuminen*, *taisteleminen*, *etulinja*, *linnoittautua*, *miehittää*, *käydä taisteluun rintamana*, *tehdä kunniaa*. Kiintoisaa on, että vain yksi sota-aiheinen metafora on löytänyt tiensä Askel-lehteen, ja sekin enemmän henkiseen elämäntapaan kuin hengellisyyteen liittyen filosofikirjailija Heidi Liehun sanomana: *Hymy on vallankumous* (AS10:29). Uusi Kipinä sen sijaan viljelee sota-aihetta perinteisessä uskonnollisessa merkityksessä:

Jumala on värväämässä armeijaa – –. Sotilaitensa välityksellä Hän tulee tekemään ihmeitä – –. KP2:27

Raita Karpolle koti on *tukikohta*, mikä auttaa jaksamaan kaiken kiireen ja paineen keskellä. KP3:7

– – miksi – – muut ääriسیونistit kristittyjen *leireissä* saivat muka Herralta näkyjä Netanjahun voitosta – –. KP2:31

Näissä esimerkeissä sota-aiheisia ilmauksia käytetään kuvamaan paitsi hengellistä taistelua, myös henkisyiden ja hengellisen elämän voimanlähteitä konkreettisessa maailmassa (koti, seurakunnat). Viimeisimmässä sitaatissa *leiri*-nimitykseen sisältyy häivähdys ivaa, sillä onhan eri leiriin kuulumisen vähintään kyseenalaista kristittyjen

piirissä. Vähättelevää suhtautumista toisiin kristittyihin ilmaisevat vielä muut sananvalinnat (*ääriسیونistit, muka*), kun ennustus ei ollutkaan toteutunut. Nykyaikaista sota-aiheen hyväksikäyttöä ovat etenkin massiivista sodankäyntiä kuvaavat *käydä taisteluun rintamana, värvätä armeijaa*. Tällaisilla ilmauksilla luodaan kuva nykysodankäynnin tapaisesta suurten armeijoiden välisestä konfliktista, jossa pääroolissa ovat kummankin puolen johtajat eli uskonnollisessa kontekstissa Jumala ja paholainen. Yksittäisiä sotilaita ei kuvata, jolloin päähuomio kiinnittyy itse sotaan.

Profeetallisissa tulevaisuuden maailmantapahtumia kuvailevissa teksteissä sotasanoja kuvaa ennustettuja sotia valtioiden välillä sekä talouskriisejä. Tällaisia ilmauksia ovat mm. *konflikti, konfliktitilanne, mellakka, terrori, terrorismi, totalitarismi, aselepo, asevarustelu, joukkotuho, maailmanpalo, maailmansota, sodanuhka, suursota, verilöyly, ydinase, hyökätä, biologinen ase, sodan partaalla, syttyä maailmanpalo*. Näiden ilmausten käyttötapa ei poikkea juurikaan tavallisten uutistekstien tavasta luonnehtia mahdollista sotaa. Uskonnollinen mielipide ei usein näy lähikontekstissa, poikkeuksena voi mainita alun perin talouskielessä käytetyn käsitteen *kylmä sota* ja sen omaperäisen jatkokehityksen:

Muistatko – – Ahtisaaren vastaamassa – –: ”Ei maailma enää ole kahtiajaettu!”, kysyttäessä, millä tavalla Suomi sijoittuu EU-tantereilla, jos *kylmä sota* uusiutuu ja jopa vaihtuisi *kuumaksi sodaksi* idän ja lännen välillä. – – Myrsky on tulossa, niin kansojen areenoille kuin rauhallista unta nukkuvuun seurakuntiinkin. KP3:4

Tässä sitaatissa mielipiteen profeetallisuutta on korostettu erityisen voimakkaasti usealla eri lähteestä peräisin olevalla metaforalla (*EU-tanner, myrsky, kansojen areenat*), jotka on yhdistetty vielä raamatullista alkuperää olevan *nukkuva seurakunta* -ilmauksen kanssa (vrt. esim. Matt. 25:5). Nykyajan uskonnollisen kuvakielen mielenkiintoisuus ja monikerroksisuus näkyy tällaisissa rönsyilevissä esimerkeissä selvimmin; uudet ilmaukset polveilevat rinnan perinteisten hengellisten käsitteiden kanssa kuitenkin paikoitellen vanhaan uskonnollisen kielen tyyliin ja sanastoon pohjautuen.

Talouselämyksen sanasto on näkyvästi esillä uskonnollisten lehtien artikkeleissa. Aineistosta tähän kuuluvia sanoja ovat esimerkiksi *ennuste, inflaatio, konkurssi, resurssi, seuranta, sijoitus, strategia, talous, valmius, yhdentyminen, pörssimarkkinat, stabilisoida, organisoida* sekä erityistermi *Y2K-valmius* ’vuosituhannen vaihtumisesta aiheutuvien tietokoneongelmien tiedostaminen’. Kuvailmauksista talouteen liittyviä

ovat mm. *laina-aika*, *talouskupla*, *heliborjumala* ja *petojärjestelmä* (vrt. *talousjärjestelmä*).

Hengellisissä lehdissä talousalan sanastoa käytetään pääasiallisesti perusmerkityksessään taloutta käsittelevissä artikkeleissa, joissa paikoitellen siirrytään kertomaan raha-asioista käytännölliseltä kannalta, kuten seuraavassa esimerkissä.

Olemme – – rakentamassa – – toimitiloja – –. Se on – – rukousaihe. – – *Budjetti* on miljoona markkaa, josta olemme, Jumalalle kiitos, saaneet puolet. KP2:19

Hengelliseen kontekstiin talousalan ilmauksia liitetään etupäässä negatiivisia toimituksia tai tapahtumia kuvaamaan, kuten seuraavissa esimerkeissä.

Jos muodiksi tullut kristillisten arvojen *alasajo* saa jatkoa, kirkkomme saa siitä vakavan vamman. KP3:16

”Uskokaa minua, *osakemarkkinoista* on tullut juuri tuo kultainen vasikka”, Wilkerson toteaa. Ihmiset pitävät niitä *taloudellisena pelastajana* ja palvovat niitä päivittäin – –. KP3:14

Ensimmäisessä sitaatissa Risto Santala kertoo uuden raamatunkäännöksen epätarkkuudesta, liberaalista teologiasta ja siitä, mihin se johtaa eli *arvojen alasajoon*, raamatullisesti ilmaistuna *suureen luopumukseen* (KP3:16; 2. Tess. 2:3). Rinnasteinen esimerkki talousalaan kuuluvasta yritysten alasajosta eli tarkoituksellisesta taloudellisten toimintaedellytysten romuttamisesta löytyy Askel-lehdestä: – – *vastustimme mm. suomalaisten pankkien alasajoa* – – (AS10:38). Jälkimmäisessä esimerkissä saarnaaja Wilkerson kuvaa osakemarkkinat raamatullisen viitekehyksen avulla eräänlaiseksi epäjumalaksi, *kultaiseksi vasikaksi*, jota israelilaiset aikoinaan palvoivat oikean Jumalan sijasta (ks. 2. Moos. 32:4, 19) eli talousalan kielellä ilmaistuna *taloudellisena pelastajana*.

Uudenlaista uskonnollista sanastoa aineistossa edustaa edelleen liike-elämästä ja kaupankäynnistä peräisin olevat ilmaukset, kuten esimerkiksi *konsultointi*, *tarjous*, *tuote*, *tuontituote*, *olla tilausta* (Hallenberg – Karppinen – Määttä 1996; PS). Liike-elämän ilmauksia käytetään niin käytännön kuin hengellisissäkin konteksteissa:

Idän tietäjien tuomisiksi Raamattu mainitsee juuri nämä *artikkelit*. AS12:45
– – Erkki Karvanen kertoo syitä kristillisten vaihtoehtojen *kysynnälle*. AS10:42

Alkoi – – vuoropuhelu Jumalan kanssa. Outoa oli se, ettei siitä tullut *kaupantekoa* – –. AS11:26

Tämä on *lanseerattava* välittömästi maailmaan. Jumalakin nyökyttelee ikkunalaudallani hyväksymisen merkiksi. AS10:50

Uskovina meidän pitäisi olla suolana ja valona tässä maailmassa. – – *onko* näille ominaisuuksille *kysyntää* vuosituhannen vaihteessa? KP1:45

Jeesus *ei ole kaupan*. Tai sanotaan, että *hinta* on liian kova kenen tahansa kukkarolle. AS12:60

Ensimmäisen ryhmän esimerkeissä puhutaan konkreettisista asioista (tietäjien lahjat) ja käytännön tilanteesta (kristillisten koulujen tarpeesta yhteiskunnassa). Toisen ryhmän esimerkit liittyvät puhtaasti hengelliseen ympäristöön: keskusteluun Jumalan kanssa, rauhallisen elämäntavan julistamisen oivallukseen, uskovien tehtävän uudelleenarvioimiseen sekä Jeesuksen arvon mittaamiseen.

Tekniikan alalta uskonnollisessa kontekstissa näkyy erityisesti ATK-alan sanastoa, mikä ilmentää paitsi sitä, että hengellisissäkin piireissä on oivallettu sähköisen viestinnän kasvava merkitys, kuin myös sitä, että tietynlainen uskonnollinen sulkeutuneisuus on vähenemässä suhteessa sekulaarin yhteiskunnan tarjoamaan viestintäapuun. Aineistossa esiintyvää tietotekniikan sanastoa ovat esimerkiksi *internet*, *linkki*, *kotisivu*, *sovellutus*, *sähköposti*, *wepmaister* 'webmaster', *päivittää* sekä oman yhteisön netissä olevia sivuja tarkoittamassa *patmosnetti* (PS; STTT).

Pääasiallisesti atk-sanastoa käytetään yhteystietojen ilmoittelussa, mutta joukkoon mahtuu lisäksi muutamia kuvallisessa käytössä olevia sanoja, joilla selvennetään abstrakteja tapahtumia, kuten esimerkiksi kerrottaessa synnin kierteessä olevan ihmisen ajatusmalleista norsun koulutuksen avulla:

Ainoa valta, joka Saatanalla on Jumalan lapseen, on valta pettää. Hänen tärkein aseensa on valhe.

– –

Norsu on *ohjelmoitu* uskomaan, että vapaaksi pääseminen on mahdotonta. Monet ihmisetkin antavat eilispäivän kahleiden edelleen sitoa itseään, vaikka he tosiasiaassa eivät enää ole kahlehdittuina. KP1:35

Tässä tapauksessa ohjelmoijaa ei suoranaisesti mainita, mutta edeltävästä kappaleesta ilmenee, että kyseessä on saatana, joka elefantinkouluttajien tavoin huijaa.

Jumalan vaikutusta ihmismieleen ilmaistaan sen sijaan hienovaraisemmin mm. sanoilla *kirjoittautua* ja *ohjelmointi*.

– – Jumala opetti henkensä kautta minua yksilöllisesti. Sana *kirjoittautui* syvälle mieleeni. AS10:62

Laura ja Hannu kohtasivat – kuin jumalallisessa ohjauksessa ja *ohjelmoinnissa*. KP2:16

Ensimmäisessä esimerkissä tekijäksi mainitaan Sana, joka on eräs Jumalan nimistä: – – *Sana oli Jumala* (Joh. 1:1). Toisessa sen sijaan *ohjelmointi* on selvästi koettu liian konemaiseksi ohjaamiseksi ihmisten ollessa kyseessä, että sitä on pyritty lieventämään muilla inhimillisemmällä sanoilla (*jumalallinen, ohjaus*).

Kovin kaukaa ei myöskään ole haettu ajatus ihmisen aivoista tietokoneen kaltaisena monipuolisena toimintayksikkönä. Uutta ja yllättävän toimivaa sen sijaan on kännykkäkulttuurista omaksuttu *kännykkä* hengelliseen käyttöön:

Meillä on maailman hienoin *tietokone* (päässämme) ja hienoimmat *kännykät* (kädet) käytössämme.

– – Voisin kuvitella hänet mainostamassa uutta ideaa: ”Oletko puhunut *rukouskännykkääsi* tänään?” KP3:8

Mielenkiintoista tässä on se, että monimutkaisempaa järjestelmää (pää), joka on jokaiselle niin itsestään selvä, ettei sen arvoa enää täysin käsitetä, selitetään yksinkertaisemmalla aikaansaannoksella (tietokone), jonka käytön ja ohjelmoinnin vaikeuden useimmat tiedostavat. Uskonnollisessa kontekstissa *rukouskännykkä* puolestaan jatkaa niiden kuvailmausten sarjaa, jotka vertaavat rukousyhteyttä Jumalaan puhelinsoitoksi. Tällaisesta jo vanhempaan kerrostumaan kuuluvasta kuvailmausryhmästä on esimerkki Askel-lehdessä: *Ristityt kädet on suoranumero Jumalalle* (AS10:3).

Tekniikan alan muuta sanastoa, jota on käytössä hengellisissä lehdissä, ovat vielä *koneisto* ja sähköalan *kontakti, siru* (TP). Ilmausten negatiivisuus on vahvasti esillä, kun kerrotaan yhteiskunnan kehityksestä huonompaan suuntaan. Tällöin tekniikan kehitys nähdään täysin kielteisenä, jopa kapinointina Jumalaa vastaan. Toisaalta sanoille voidaan löytää vastakkainasettelulla myönteinenkin puoli:

Tiedän sekä Strasbourgissa että Pariisissa karismaattisia seurakuntia, jotka ovat sulkeneet ovensa, koska eivät ole kyenneet vastustamaan EU:n *vainokoneistoa*. KP2:13

– – tavallinen ihminen ei useinkaan huomaa olevansa Jumalan käytössä. – Jokainen pienikin osa on yhtä tärkeä *suuressa koneistossa* [= ihmiskunta] – –. AS12:40

Näissä esimerkeissä kuvataan paha koneisto (ihmisten kehittämä EU:n hallinto, joka säätää seurakuntien toimintaa rajoittavia lakeja, tässä tapauksessa kolektivon) ja hyvä koneisto (ihmiskunta, jota Jumala käyttää). Vastakkainasettelussa korostuu nimenomaan hyvän ja pahan taistelu ja toimintatapa: Jumalan inhimillinen koneisto auttaa ja on tasa-

arvoinen, pahan järjestelmä ajaa omaa etuaan rikkomalla paitsi ihmisiä myös Jumalaa vastaan. Kiinnostavaa on, että tässä EU:hun liittyvässä artikkelissa vältetään kuitenkin paholaisen suora mainitseminen ja pysytellään näkyvässä maailmassa, vaikka toisaalta Jumala mainitaan useaan kertaan uskoviensa auttajana.

Puhtaan kielteisesti käytetään sen sijaan *siru*-sanastoa Kipinä-lehdessä. Kirjoittajia mikrosiru on innoittanut useampaankin erilaiseen versioon (mm. *implantti-*, *neuro-*, *silikonisiru*). Tähän aihepiiriin liittyvät läheisesti myös sanat *lukijalaite* 'sirun tietojen tunnistaja' sekä *älykortti* 'sirun edeltäväksi asteeksi mielletty rahan vastine'. *Siru*-sanana toistuva käyttö johtuu ennen kaikkea siitä, että se tulkitaan Raamatussa mainituksi pedon luvuksi 666, merkiksi, joka pannaan jokaisen otsaan tai oikeaan käteen, jolloin kukaan ei voi ostaa eikä myydä ilman merkkiä (Ilm. 13:16–18).

Tietokonesiru istutettu ihmiseen Englannissa!

– – *mikrosirua* kehossaan kantavan yksilön tulemia ja menemisiä pystytään valvomaan.
KP3:10

Tämä artikkeli on kirjoitettu englantilaisen Readingin yliopiston välittämän lehdistötiedotteen pohjalta, joten *istuttaa siru* ja *mikrosirua kantava* saattavat olla käänöslainoja kyseisestä tiedotteesta. Joka tapauksessa mikrosirun kantaja saattaa rinnastua helposti tässä kohdin taudinkantajaan, mikä herättää lukijoissa varmasti lisää negatiivisia assosiaatioita kyseisestä tapahtumasta.

2.5. Jokapäiväinen elämä

Arkipäivän elämään liittyvä sanasto on hyvin laaja-alainen ryhmä. Se käsittää monenlaisia kulttuuriin kuuluvia aihepiirejä, kuten liikenteen, rakentamisen ja työn. Joukkotiedotusvälineiden aikakautena jokapäiväiseen elämään tulvi käyttösanastoa myös median välittämänä yksittäisistä sanoista aina fraaseihin, sitaatteihin, sanontoihin ja kirjallisiin viittauksiin asti. Kuvia välittävät ihmisten tietoisuuteen lehdet, kirjallisuus, iskelmät, mainokset, elokuvat, radio, televisio sekä sanoja ja sanontoja nykyään varsinkin vieraat kielet (Irma Nissinen: 1995: 38). Lisäksi ihminen itse, ruoka, välineet ja tilat, vapaa-aika erilaisine harrastuksineen, urheiluineen, peleineen ja leikkeineen sekä luonto tuottavat jatkuvasti uusia ilmauksia. Kaikkia näitä sovelletaan myös uskonnolliseen kieleen.

2.5.1. Kulttuuri, liikenne, rakentaminen, työ

Aihepiireihin liittyvät ilmaukset ovat ensisijaisesti kuvailmauksia hengellisessä kontekstissa, median kautta välittyvästä sanastosta sen sijaan suurimman osan muodostavat vierasperäiset tai muuten sävyiltään ”hienommat” ilmaukset, joita käytetään teksteissä erityisesti tyylikeinona ilman varsinaista hengellistä merkitystä. Tarkoituksena on älyllistää tekstiä ja luoda asiallisen tiedottava kuva uskonnollisesta ajattelusta (vrt. esim. Saukkonen 1984: 56–58, 62, 72.) Tällaisiin merkitykseltään asiallisiin sanoihin kuuluvia ovat mm. *analyysi, arvio, demonstraatio, dokumentaatio, edellytys, etiikka, filosofia, fundamentti, kollega, konkretia, kritiikki, kulttuuri, liberalismi, lojaalisuus, maneerit* ’tapa’, *maskuliinisuus, materialismi, media, orientoituminen, polemiikki, popularisointi, ryhmittymä, sisäistäminen, spekulointi, teema, tietoisuus, utopia, visio, yhteys*.

Jumala sanoi *selkeästi*, että *prioriteetit* elämässäni olivat väärin, ja että sen vuoksi tein usein vääriä valintoja. KP2:15

Juutalaisten häiden ja tempauksen välillä on mielenkiintoinen *vastaavuus*. Vain ennen vaivan aikaa tapahtuva tempaus sopii tähän *skenaarioon*. KP2:34

Vierasperäisiä sanoja käytetään vahventamaan kertojan ja tekstin auktoriteettia. Eniten kritiikkiä muodikkaat vieraslähtöiset sanat saavatkin kielenhuoltajilta vierasperäisyytensä vuoksi: merkitykset jäävät suurelle yleisölle usein epäselviksi (Pulkinen 1981: 10). Ensimmäisessä esimerkissä tämä näkyy erityisen selvästi, kun kansanedustaja Toimi Kankaanniemen avustaja Antero Laukkanen kertoo työstään ja uskostaan: Jumalan puheeseen yhdistettynä vierassana *prioriteetti* ’etuoikeus, etu, etusija’ (Terho Itkonen 1990) luo eroa paitsi Jumalan ja ihmisen välille myös haastateltavan ja lukijan välille. Kun kertoja vielä mainitsee Jumalan sanoneen *selkeästi* sen, mikä suurelle osaa lukijoista todennäköisesti kuitenkin jää epäselväksi vierasperäisen ilmauksen vuoksi, tekstin pääasiallinen tehtävä näyttää olevan auktoritaarisen vaikutuksen tekeminen lukijaan. Sen sijaan jälkimmäinen esimerkki on opetustekstistä, jossa käsitellään maailman tapahtumia ihmiskunnan olemassaolon viimeisinä hetkinä. Tässä tapauksessa *vastaavuus* ja *skenaario* ’käsikirjoitus, suunnitelma, hahmotelma’ (Itkonen 1990) tuovat tekstiin intensiivisyyttä ja

jännittävyttä; aihetta pyritään käsittelemään hienostuneen asiallisesti ja samalla mielenkiintoa herättävästi ilman tarpeetonta dramatisointia.

Yhdyssanoillakin pyritään ensisijassa vaikuttamaan artikkelin tyyliarvoon asiallistamalla tekstiä. Tällaisia ovat esimerkiksi *aikakausi*, *elinyhteisö*, *epäanalyttisyys*, *intressiristiriidat*, *jumalakuva*, *kehityssuunta*, *saarnaajakollega*, *välinekulttuuri*, *yhtymäkohta*. Ilmaisutarpeeseen syntyneitä väliaikaisia uudismuodosteitakin on joukossa muutamia, kuten *jouluoperaatio* 'Operaatio Joulun Lapsi -avustustoiminta, kohteena köyhien maiden lapset', *tiistaiperhe* 'tiistaisin kokoontuva rukousryhmä', *toinen todellisuus* 'hengellinen elämä' ja *täyttymisvaihe* 'profetian toteutumisen yksi osa'.

Käsittelen aihetta [= enkelikokemuksia] *kulttuuri-ilmionä* välttämättä *kokemusilmiötä*. AS10:8

Raamatunkäännökseen ei saa sekoittaa aikamme liberaalin teologian *esiyymmärrystä*. *Uusajatteluun* pohjautuvilla kliseillä on nyt luotu huntu, jolla Raamatun oma sanoma on usein verhottu. KP3:15

Yhdyssanat ilmaisevat näissä esimerkeissä tietynlaista suhtautumista ja ohjaavat siten lukijan asennoitumista haluttuun suuntaan. Nostamalla kulttuuri-ilmion vakuuttavammaksi todisteeksi yliluonnollisuuden olemassaolosta kuin yksittäisen kokemuksen haastateltu näkee yliluonnolliset asiat positiivisessa mielessä koko ihmiskunnan yhteisenä omaisuutena ja kulttuurina, joihin sen vuoksi kannattaa perehtyä. Tässä kohdin yksilölliselle kokemukselle haetaan tukea kulttuurista, vaikka toisaalta lehdessä korostetaan voimakkaasti riippumatonta yksilöllisyyttä tunne- ja kokemusmaailmassa (vrt. sisäisyys sosiaalisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä, Kivivuori 1999: 25). Toisen lainauksen uudismuodosteilla teologinen suunta muotoillaan jonkinlaiseksi uskonnolliseksi alkeisälyksi, joka perustuu nykyajassa vallitsevaan uuteen epäkristilliseen filosofiaan. Tarkoituksellisen provosoivilla ilmauksilla pyritään selvästi pysäyttämään lukija miettimään, mistä oikein on kysymys.

Suurin osa adjektiiveista ja adverbeistakin on vierasperäistä ja arvottavaa. Vierasperäisiä ovat mm. *epälooginen*, *fanaattinen*, *globaali*, *humanitaarinen/-täärinen*, *infernaalinen*, *konservatiivinen*, *kriittinen*, *kronologisesti*, *metodinen*, *negatiivinen*, *positiivinen*, *potentiaalinen*, *progressiivinen*, *spontaanisti*, *symbolinen*, *totaalinen*, *traditionaalinen*, *utopistinen* ja käännöslaina tänään 'nykyään' (Aarre Huhtala 1989: 146; Itkonen 1990; Pulkkinen 1984). Muita tyyliarvoa kohottavia adjektiiveja ovat

esimerkiksi *henkilökohtaisesti, kasvuhakuinen, keskeinen, kulttuuripitoinen, kutsumustietoinen, myötävaikutuksella, ohjeellinen, omakohtaisesti, rajusti, rakentavasti, selkeä, tasa-arvoinen, tieteellisesti, tietoinen* (vrt. Huhtala 1989: 134–147). Näiden adjektiivien ja adverbien avulla kerrotaan median tavoin asioista hienostuneesti, näyttävästi tai jopa yliampuvasti.

Kiusaukset kohdistuvat aina aisteihin, tunteisiin, himoihin. – – Daavid ei missään paljasta vihollistansa. Augustinus kuvittelee sen olleen hengellistä laatua ja viittaa joko perkeleeseen tai Daavidissa vaikuttavaan ”lihalliseen (*sensuelliin*) elämäntapaan”. KP2:29

Vähitellen vahvistui se, mikä elämässä olisi *luovuttamatonta* – anteeksianto ja armo. AS12:47

Jokaisella uskovalla on luonnollisesti jo nyt Jumalan Henki, joka asuu hänessä. Mutta Haggai puhuu koko temppelein, Herran huoneen, *dramaattisesta* täyteydestä. KP1:37

Ensimmäinen katkelma on opetustekstistä, joka käsittelee Psalmia 13, Daavidin valitusvirttä. Tässä kohdin konservatiivinen Kipinä-lehti, joka käyttää vahvaa raamatullista kieltä muuten estoitta, selittää *lihallisen* merkityksen kääntämällä sen vähemmän kielteisellä vierassanalla *sensuelli* ’aistillinen’. Perussanakirjan mukaan *liha* tarkoittaa hengellisessä kielessä ’ihmisen ruumiillista, aistillista, seksuaalista puolta, synnillistä ihmisluontoa’ (PS). Puhuttaessa vääristyneestä ruumiillisuudesta ja seksuaalisuudesta nimenomaan uskovan elämässä (tässä tapauksessa Daavidin), aistillinen elämäntapa halutaan nyt kuvata lievemmin kuin perinteisessä raamatullisessa kielessä ja siten kenties vähemmän tuomittavana. Toisessa sitaatissa omien hengellisten löytöjen arvon merkitystä painotetaan ilmauksella *luovuttamatonta*, mikä korostaa asioiden ehdotonta pysyvyyttä. Uskonnollinen kieli on omaksunut tämän sanonnan luultavimmin julkisista arvokeskusteluista koskemaan omaa arvomaailmaansa ja sen ehdottomuutta. Profeetta Haggain ennustuksen selityksessä puolestaan merkityslainalla *dramaattinen* ’jännittävä, yllättävä, teatraalinen, kohtalokas’ (Pulkinen 1984 ja 1985: 551–553) luodaan mielenkiintoa ja värikkyyttä muuten raamatulliseen opetustekstiin: *Pyhän Hengen täyteys* -ilmaisun rikkominen nykyaikaisella adjektiivilla korostaa tekstissä kuvatun tulevan tapahtuman, *Herran huoneen* ’seurakunnan’ saaman *täyteyden* eli voiman sakraalisuutta ja samalla tapahtuman ainutkertaisuutta.

Median kautta välittyvillä verbeillä pyritään luomaan etupäässä asiallista ja luotettavaa vaikutelmaa. Tällaisia ovat mm. *ilmetä, perätä, samastaa, soveltaa, tapahtua, tiedostaa, viestiä, vierasperäiset aktivoida, analysoida, dokumentoida,*

kontrolloida, kritikoida, maksimoida, organisoida, symboloida, testata sekä yhdysverbit *edesauttaa, huomioonottaa, peräänkuuluttaa*. Tyylikeinona käytetään myös sanaliittoja, kuten *asettaa kyseenalaiseksi, elää todeksi, kohdistaa huomio, toteuttaa itseä ja tulla todeksi*. Tällaiset ilmaukset antavat teksteihin sivistyneen ja hienostuneen leiman, kuten seuraavissa esimerkeissä.

Joitakin vuosia sitten *debatoitiin* rajusti kehitysopista – –. KP3:5

– – toisaalta evankeliumin rauhan sanoman leviäminen myös *stabilisoi* yhteiskuntaa. Kristityn vaikutus ympäristöönsä on myönteinen. KP2:18

Verbivalinnalla *debatoida* kiista kehitysopista lievennetään kuulostamaan asialliselta ja oppineelta väittelyltä, vähemmän ei-toivotulta asialta kristillisissä piireissä, vaikka toisaalta myönnetään kiistelyn voimakkuuden yltäneen asiallisen väittelyn ääri rajoille lehtikielestä tutuksi tulleella *rajusti*-adverbilla (ks. esim. Klaus Laalo 1995: 32–33 ja 1997: 29–30). Jälkimmäisessä sitaatissa puolestaan kerrotaan IRR/TV-mediaevankelointijärjestön toiminnasta. Tässä tapauksessa muuten yleiskieliseen tekstiin lisätty vierasperäinen verbi korostaa erityisesti julistustyön positiivista merkitystä koko yhteiskunnan kannalta.

Nykyajan muodikkaisiin sanoihin on jo jonkin aikaa kuulunut verbi *sitoutua*. Sana on esiintynyt jo tämän vuosisadan raamatunkäännöksissä konkreettisissa ilmauksissa (esim. *sitoutua maksamaan, sitoutua lupaukseen*), mutta nykyään verbi on yleistynyt hengelliseen käyttöön nimenomaan abstrakteista asioista puhuttaessa (Mielikäinen 2000: 249). Uusi Kipinä käyttää sanaa avustus- ja rukoustyötä käsitellessään, Askel-lehti sen sijaan etupäässä substantiivia *sitoutuminen* rakkauteen ja uskonelämään liittyvissä artikkeleissa:

Selkeässä yhteisessä johdatuksessa *sitouduimme* – – kymmeneen prosenttiin koko kustannusarviosta. KP3:19

Perhe *sitoutuu* rukoilemaan tämän johtajan puolesta ja olemaan yhteydessä häneen ainakin vuoden ajan. KP2:23

Rakkaus on *sitoutumista*, uskollisuutta ja palvelemista, tekoja. – – *Sitoutuminen* ja uskollisuus ovat rakkauden kasvupohja. AS10:7

Ratkaisuun [= uskoontuloon] liittyi lapsenkaltainen ehdottomuus. Jukka – – ihaili heidän [= uskovien] *sitoutumistaan*. AS11:34

Näissä esimerkeissä merkitykset ovat 'luvata avustaa', 'lupautua' ja 'liittyä jonkin yhteyteen, osaksi jotakin'. Kaikissa nousee korostetusti esille lupauksen ja mukaan liittymisen sitovuus, ehdottomuus; avustus- ja rukoustyö mielletään uskovan elämässä yhtä tärkeiksi asioiksi kuin uskoon tuleminen ja siinä pysyminen.

Hengelliseen kontekstiin on omaksuttu myös erilaisia sanontoja ja fraaseja, joilla kevennetään ja selvennetään uskonnollista tekstiä. Mainoslauseen tyyllisiä kehotuksia ovat *Joten ujostelematta huoltoon!*, *Tervetuloa kuolevaisten ihmisten maailmaan!*, *Täältä tullaan!*, *Vain taivas on kattona!* sekä *Valmis kuolemaan?*. Näillä ilmauksilla paitsi rohkaistaan lukijoita myös pyritään valmistamaan heitä kohtaamaan kuolema henkisesti valmiina. Joukkoon mahtuu lisäksi muutama viihteellinen ilmaisu, jotka ovat osin muunneltuja hengellistä käyttöä varten:

Ja jossakin siellä tähtien takana jatkaa uusi ihmiskunta olemassaoloaan ja *vaellustaan kohden avaruuden käymättömiä korpimaita*. KP1:12

Yht`äkkiä ymmärsin hengessäni, mitä siinä [= Roomalaiskirjeessä] puhuttiin. *Se oli siinä*. AS11:34

Jumala ei luvannut ruusutarhaa AS10:33

Näissä lainauksissa viitataan avaruusseikkailusarjaan *Star Trek*, Suomen vuoden 1995 MM-jääkiekkokullan ohjelmaselostukseen ja toimittaja Antero Mertarannan lausahdukseen maaliin menneestä kiekosta *Se on siinä* sekä viimeiseen Eija Merilän laulamaan iskelmään *En sulle luvannut mä ruusutarhaa*.

Varsinaisia kirjallisuuteen liittyviä viittauksiakin löytyy muutama: viittaus Anni Swanin nuortenkirjan nimeen *Ollin oppivuodet* kuvaamaan hengellisesti vaikeita vuosia sekä oman elämän kuvailussa tunnuslauseena käytetty *yksin oot sinä, ihminen, kaiken keskellä yksin*, lainaus Eino Leinon runosta, jolla tarkoitetaan henkistä yksinoloa elämässä. Muuta kuvallista kulttuuriin liittyvää sanastoa ovat vielä musiikkiin ja kuvataiteisiin liittyvät *kaikupohja, nuotti, rytmi, tempo, vuosirytmikka, soida, tanssia, päiväri, räikeä ja maalata kuvia*.

Uutta käyttökelpoista sanastoa omaksutaan hengelliseen kontekstiin jatkuvasti ympäröivästä maailmasta. Yleisiä lausahduksia ovat esimerkiksi *mennä merta edemmäs kalaan* ja *tarkoitus pyhittää keinot* (FS; LLS). Liikenteestä lainattua sanastoa ovat mm. *bussiinmeno, liikennemerkki, ohittaminen, takapakki, rautatien tasoristeys, ajaa autolla, kulkea sillalla, ladata akku, ohittaa* sekä rakentamiseen liittyvää aineistoa puolestaan *elementti, jälleenrakennus, silta, pato, tunneli, maantie, valtatie*,

rakennusaineet, purkaa, rakentaa siltaa, rakentaa yritystä ja tukea rakenteita. Yhteistä liikenteen ja rakentamisen sanastolle on se, että ne ovat pääsääntöisesti kuvailmauksia, joilla valaistaan erilaisia uskovan elämään liittyviä hengellisiä kokemuksia, kuten toimiluvan saamista Jumalalta (*näyttää vihreää valoa*), arvojen uudelleenarvioimista (*risteyspaikka*), hengellistä kasvua (*seurata aikatauluun*), sielunhoitoa (*vuosihuolto*), sekä hengellisiä asioita ja tulevia tapahtumia. Kiinnostavia ovat Jumalan olemuksen pohdiskelusta sekä hyvän ja pahan ristiriidasta syntyneet kuvailmaukset:

Taivaan Isän *aikataulut* ovat toisenlaisia ja Hän saa näköjään – – kopterinkuljettajakin tottelemaan itseään. KP3:13

– – Jumala sallii kärsimysten tapahtuvan – –. Hän on ”saatanan *bussin salamatkustaja*” – – ja tuottaa lopulta hyvää paholaisen pahuudesta. – – Hän ei varastanut Jobin kameleita – –, mutta *ei* Hän myöskään *irrotanut käsiään ohjauspyörästä* puoleksi minuutiksi. KP2:21

Ensimmäisessä viitteessä Jumala esitetään täydellisenä hallitsijana, joka saa tavalliset ihmisetkin tekemään, mitä tahtoo. Artikkelissa kerrotaan lentoteitse suoritetusta evankelioimismatkasta Venäjän kaukaisiin kyliin. Jälkimmäisessä Jumalasta taas tehdään ikään kuin Luciferia vähäarvoisempi ja alennetaan hänet väliaikaisesti jopa salamatkustajan asemaan, joka kaiken aikaa kuitenkin pitää tilannetta käsissään pitämällä ohjauspyörästä kiinni. Tällä tavoin selvitetään hyvän ja pahan välistä kamppailua ja pyritään vähentämään ristiriitoja ja epäilyksiä Jumalan hyvydestä ja kaikkivaltiuudesta niiltä, joiden mieltä maailmassa vallitsevat vääryydet ja kärsimykset erityisesti koskettavat.

Myös seurakuntien nykytilanne, uskovat marttyyrit ja seurakuntien tulevaisuus ovat tuottaneet uutta kuvallista aineistoa uskonnolliseen kieleen, kuten seuraavista esimerkeistä käy ilmi.

– – täällä [= Ranskassa] on niin paljon seurakuntia – –. Mutta jokaisessa niissä *kaivetaan* samalla ikään kuin maanalaisia *tunneleita*, ja jonakin päivänä ne vielä yhdistyvät – – KP1:14–15

– – mikäli Vladimirin veri vuotaa Kaukasuksella, tulee se olemaan *polttoaineena* valtaisalle evankelioimisen aallolle niiden kansojen keskuudessa, joiden keskuudessa hän vaikutti Jumalan palvelijana. KP2:18

Seurakuntien kuvaamisella maanalaiseksi liikkeeksi tavoitellaan mielenkiintoa tekstiin, samalla kun viitataan takavuosien TV-sarjaan *Maanalainen armeija*. Uskonsa tähden

kaapatun ja kidutetun seurakuntapalvelijan kohtalosta kerrottaessa sen sijaan marttyyrin verelle on löydetty uusi, kuvaava ilmaus, *polttoaine*, joka sopii hyvin uskonnolliseen yhteyteen herkästi syttyvän aineen ja liikkeellepanevan voiman merkkinä. Tässä kohden Raamatun sanastoon perinteisesti kuuluva maanviljelyyn liittyvä sana *siemen* (sanonnan *marttyyrien veri on Kristuksen kirkon siemen* mukaan) on saanut väistyä aggressiivisemmän ja nykyaikaisemman ilmauksen tieltä.

Työelämän sanastoa käytetään hengellisissä lehdissä suhteellisen yleisesti. Omasta työstä ja yhteisön toiminnasta kerrottaessa käytetään muun muassa sellaisia sanoja kuin *bisnesviikko*, *saarnaajaura*, *työkohde*, *-näky*, *-yhteys*, *vakanssi*, *vapaaehtoistyöntekijä*, *työperäinen*. Työilmaukset painottuvatkin selvästi Uusi Kipinä -lehteen, mikä johtuu siitä, että kyseisen lehden julkaisija on lähetystyöhön keskittynyt säätiö. Varsinaisessa hengellisessä kontekstissa työilmauksia käytetään kuvallisesti. Tällaisia ovat esimerkiksi *ammattirakastaja* 'hengellisen työn tekijä, pappi', *esirukouspesti*, *loma*, *rekrytointi*, *syvätyö*, *työkalu*, *-pöytä*, *-välineet*, *-kenttä*, *urakka*, *valmistusprosessi*, *varasija*, *vuorotyöläinen*, *saattaa viralta*, *sanoutua irti*.

Jeesus tuli orjan muodossa – –. Orjalla ei ole *ammattiliittoa*, ei *työaikoja*, ei *eläke-etuja*, ei vaatimuksia tästä ja tuosta. KP3:5

[Savi laitetaan] Odottamaan *jatkokäsittelyä*. – – Mestari kaivertaa oman nimensä jokaiseen saviruukkuun. – – *Viimeistely* eli *lasitus* valmistaa meidät jokaisen siihen ymmärrykseen, ettei elämä jatku ikuisesti täällä maan päällä. KP2:5

Ulla-Christina Sjöman valittiin Rukoilijaksi varasijalta AS11:5

Kahdessa ensimmäisessä esimerkissä nykyajan työelämään kuuluvaa sanastoa on liitetty raamatun aikaiseen työmaailmaan, jossa varakkailta oli palvelijoinaan orjia ja jossa savenvalaminen oli yleinen käsityöammatti. Vertaamalla orjan elämää nykyajan työntekijän erilaisiin oikeuksiin ja etuisuuksiin muistutetaan kärjistetysti evankeliumin julistustyön pyyteettömyydestä: julistajan ei tule tavoitella omaa etuaan työssään vaan lähettäjänsä eli Jumalan. Toisessa esimerkissä savenvalamistyö muunnetaan teolliseksi prosessiksi jakamalla se eri vaiheisiin (*jatkokäsittely*, *viimeistely*). Näin on vähemmän tunnettua käsityöammattia tuotu uudella tavalla nykyihmisen tietoisuuteen. Tässä tapauksessa voisi puhua raamatullisen vertauksen uudistamisesta. Viimeisessä lainauksessa taas rukoustyökutsuksesta kerrotaan ikään kuin työpaikan saamisesta työnantajalta, jolle on saapunut useita hakemuksia. Tässä artikkelissa varasijalta

pääseminen rukoustyöhön tarkoittaa sitä, ettei alun perin työhön valittu ollut ottanut paikkaa vastaan.

2.5.2. Ihmiskeho, ruoka, välineet ja tilat

Ihmiskehoon liittyvät kuvailmaukset ovat uudessa uskonnollisessa yhteydessä yleensä tuttuja sanontoja arkielämästä. Pää, suu, sydän, käsi ja jalka ovat yleisimmät kehon osat, joita aineistossa esiintyy: mm. *kättä pitempää, paljastaa kasvot, päähän taottu, pala kurkussa, purra hammasta yhteen ja laskea kymmeneen, sydäntä vasten, sykkiä sydän, käsi peräsimessä, toinen käsi sidottuna selän taakse, lyödä nyrkki pöytään, jalanjäljillä, lähteä liikkeelle, pötkii pitkälle*. Näillä sanonnoilla kuvataan hengellistä toimintaa ja abstrakteja asioita ja tapahtumia niin hengen maailmassa kuin näkyvässä. Kehoon liittyvät ilmaukset noudattavat Raamatun linjaa asioiden kuvaamisessa; tilannetta hahmotetaan ihmiskehon säiliömäisyys-ominaisuudella (esim. *panna käsi suulle ja sydämelle*) sekä vertikaalis-horisontaalisesti, kuten seuraavissa esimerkeissä (vrt. Kela 1999).

Jos pahalainen saisi tehdä, mitä mieli, se tekisi meistä kaikista Jobeja. – – Sinunkin pääsi olisi ripustettu saatanan seinään takan yläpuolelle. KP2:22
 – – kirjailijan kertoessa elämästään kuulija tempautuu mukaan. *Askelet vievät* profeetta Jeremian *jalanjäljissä* Savenvalajan luo. KP2:3

Päänsä pinnalle nostanut miesasialiike jakaa mielipiteitä. AS10:37
 Se [= kuolema] *kulkee* elämän kanssa *käsi kädessä*. AS11:26
 Taloudellinen keinottelu *riistäytyy käsistä* – –. KP3:14

Puhtaasti hengellisessä kontekstissa, joita ovat ensimmäisen ryhmän esimerkit, kuvallisilla sanonnoilla elävöitetään tekstiä ja hahmotetaan hengellistä maailmaa konkreettisilla näkyvään maailmaan liittyvillä kuvauksilla. Muussa yhteydessä abstraktit asiat ja tapahtumat personoidaan elolliseksi olioksi, joka voi *riistäytyä käsistä tai nostaa pään pinnalle*.

Ruoka-sanasto on tuttua monista Raamatun kuvallisista ruokaan liittyvistä ilmauksista: esimerkiksi Sanaa kutsutaan *leiväksi, vedeksi, maidoksi* (Joh. 6:33; 4:10; 1. Piet. 2:2). Uudempaa sanastoa on tutkimusaineistossa yllättävän niukasti. Näitä ovat *erikoismauste* 'tehokeino', *kuvaruoka* 'valokuvat sotaa kärsivästä maasta', *murheenpala* 'rikoksen uusija', *ruokapaketti* 'Raamattu', *tiedonjano*, *marinoima*, *evästää*, *imeä äidinmaidossa*, *maistua suussa*, *sokeri pohjalla* 'olla rauhassa Jumalan kanssa', *tyhjiin*

imetty 'henkisesti ja ruumiillisesti uupunut'. Ruoka-metaforilla ilmaistaan niin myönteisiä kuin kielteisiä asioita.

Ei ole tarkoitus, että uskonasioista *tehdään* jotain *pakkopullaa* –. KP3:17

Jos minun aikani on kuolla nyt, niin täältä tullaan! – – Mutta ei *omin eväin*. Kuinka hyvin Jumala onkaan asiat järjestänyt! AS11:28

Näissä esimerkeissä väärä uskonasioiden tuputtaminen ja omilla henkisillä voimilla yrittäminen kuvataan *pakkopullaksi* ja *omiksi eväiksi*. Ruoka-metaforien laajentuminen sisältämään myös huonoa syötävää käsittäviä ilmauksia viittaa samalla nykyajan lisääntyneeseen ihmisten tietoisuuteen hyvän ja epäterveellisen ruuan terveysvaikutuksista.

Välineisiin liittyvää sanastoa löytyy tutkimusaineistosta jonkin verran.

Tällaisia ovat muun muassa seuraavat abstrakteja ja konkreettisia asioita kuvaavat sanat:

ansa 'talousahdinko'
erityisverkko 'keski-ikäisille suunnattu evankeliointi'
matkalaukku 'henkinen tuki'
nahkakannet 'kuuluisuus'
ohjat 'hallintavalta'
paletti 'ongelmat'
peili 'luonto, Sana'
suoja 'kristillinen kulttuuri'
sytyke 'oikeassa olemisen into'
syötti 'himo'
uutispommi 'yllättävä tieto'
verkko 'syntinen maailma'
väline 'rukous'

avain 'Jeesus'
välikappale 'uskova'
hylky 'alkoholisti'
lipas 'hengellinen laulukirja'
perhoshävi 'kolehtiastia'
syntisäkki, putki 'ihminen'

Välineen sisältäviä sanontoja ovat esimerkiksi *lenkki ketjussa* 'ihminen suvussa', *murtaa kahle* 'vapautua henkisesti', *ottaa peitto silmiltä* 'ymmärtää', *putsata pöytä* 'alkaa alusta', *päästää irti naruista, silmälasien läpi nähtynä* 'katsoa omasta näkökulmasta', *sohvalla makaaja* 'hengellisesti laiska uskova', *taputella maton alle*

'sivuuttaa epämieluisat asiat'. Mielenkiintoinen vastapari muodostetaan koukkuun tulemisesta ja jäämisestä:

Ehkä *tulit* Nokian kirkossa Jumalan *koukkuun* ja Brysselissä tapahtui sitten lopullinen uskoontulo. KP1:14

Ihminen *jää* helposti niin synnin kuin huumeenkin *koukkuun* – –. KP1:34

Koukku-metaforaa käytetään vain Vanhan testamentin puolella ja siellä yksinomaan kuvaamaan jumalattoman joutumista Jumalan tuomitsemana rangaistukseen: *Minä panen koukut sinun leukoihisi, – – päivät tulevat, jolloin teidät temmataan ylös koukuilla ja viimeisetkin teistä kalaongilla* (Hes. 29:4; Aam. 4:2). Uudessa yhteydessä *Jumalan koukku* käsitetään myönteiseksi asiaksi, johon ei liity lainkaan kielteistä tuomion mielikuvaa. Päinvastoin, siihen jopa *tullaan* hyvinkin mielellään. Vastapari *synnin/huumeen koukku* taas sisältää kaiken kielteisen riippuvuuden ja vastenmielisyyden, joka koukkuun jäämisessä normaalisti on. Positiivinen näkemys kiinni joutumisesta Jumalan koukkuun on mahdollisesti peräisin slangityylisestä *olla koukussa* -sanonnasta, johon sisältyy paitsi satimeen jäämisen tunne myös suuri ihastuminen. Tätäkin sanontaa on käytetty Askel-lehdessä: – – *olen koukussa virsiin* (AS10:39).

Erilaiset tiloihin, paikkoihin ja rakennuksiin liittyvät metaforat ovat hengellisessä kontekstissa vanhastaan tuttua. Uutta sanastoa aineistossa edustavat mm. taloon liittyvät ilmaukset, kuten *kivijalka, sikariporras, ikkuna, ulottuvuusseinä, tausta, hotellivaraus, länsisiipi, salonkikelpoisuus, loppua kuin seinään, onko ketään kotona, tulla kotiin*. Tilaan ja paikkoihin liittyviä ovat esimerkiksi *ottaa oma tila, avata/jäädä tilaa, ottaa isännän paikka, rajapyykki, kuilu, rajan tuolta puolen*. Varsinkin Uusi Kipinä -lehti käyttää kerroksisuuteen ja tasoihin liittyvää metaforiikkaa, kun Askel-lehti keskittyy väljän tilan sisältäviin ilmauksiin.

Raamatun profeetallisessa kuvakielessä on toisinaan monta *taso*a. Siksi lopun ajan profetioilla voidaan nähdä jopa kolme täyttymisvaihetta. KP2:7

Maailma tarvitsee Jumalan ilouutista hengen, sielun, ruumiin *tasoilla* – –. KP2:37

”Pitkillä lenkeillä on aikaa puhua *yläkerrankin* kanssa”, toteaa Mika. KP1:23

Saatanalla on *kolmikerroksinen* strategia, kuten 1 Moos. 3. luvusta huomaamme. KP1:34

Taso-metaforat toimivat uskonnollisessa kielessä monimutkaisten abstraktien asioiden jäsentelijänä; Raamatun profetiat samoin kuin ihmisen kokonaisuuden kuvaus nähdään

aste asteelta kohoavana tasorakennelmana, jonka ylin taso käsittää korkeimman ja samalla vaatvimman tiedon ja ymmärryksen. Korkeimmalla tasolla kohdataan myös Jumala, jota luonnehditaan mystisen epämääräisesti *yläkerraksi*. Kerroksisuus liitetään edelleen saatanan toimintatapaan kiusaustilanteissa. Viimeisessä sitaatissa tarkoitus on paljastaa saatanan erityinen kiusaustekniikka, joka etenee aina yksinkertaisesta Jumalan sanan vähättelystä ylpeyteen yllyttämiseen ja Jumalan palvonnan väheksymiseen.

Askel-lehti käyttää taso-kuvausten sijaan tila-metaforia, joilla viitataan sielunelämässä tarvittavaan henkiseen ja hengelliseen tilaan etenkin kohdattaessa vaikeita aikoja, kuten surua, ja hämmentäviä asioita, kuten yliluonnollisia enkeli-ilmistyksiä (esim. *tilaa surun kokemiselle, omille kysymyksille, antaa tila kokemukselle* AS11:30, 56 ja 10:9). Henkisen tilan saaminen koetaan tällöin yksinomaan myönteisenä. Yllättävää on, että Askel-lehden pelkkien myönteisten ilmausten rinnalla Kipinä-lehti soveltaa tila-ilmauksia vain negatiivisesti ilmaisemaan henkistä ja hengellistä ahdistusta: *kidutustila, tappiotila, pimeä tila*. Yksi selitys tälle olisi se, että vanhoillisempaan kristilliseen näkemykseen, jota Kipinä-lehti edustaa, sopivat paremmin vertikaaliset ylös–alas-ilmaukset, kun taas uudempi, yksilökeskeisempi uskonnollisuus, jonka edustaja Askel-lehti on, käyttää horisontaalista tilan käsitettä uskonelämän kuvauksiin. Myönteisten tila-metaforien korostamiseen ilmeisesti liittyy kirkon piirissä koettu tarve saada oma henkinen tila esimerkiksi jumalanpalveluksessa (Lampinen 1990: 30–31). Näin jumalanpalvelukseen osallistuja kokee tilan mahdollisuutena olla itsensä kanssa, mietiskellä ja pohdiskella omaa tilannettaan (Lampinen mts. 31).

2.5.3. Luonto

Luontoon liittyvä sanasto on aina ollut oleellinen osa Raamatun kieltä. Esimerkiksi vuosien 1938 ja 1992 kirkkoraamattujen luontoaiheisia 1800-luvun uudissanoja ovat mm. *aavikko, autioma, luomakunta, sateenkaari, ilmiö ja taivaankappale* (Mielikäinen 1998: 114, 116). Erityisesti kuvakielen lähteenä luontoon liittyvällä sanastolla on Raamatussa hyvin merkittävä sija. Nykyajan uskonnollisissa lehdissä kuvalliset luonto-ilmaukset ovat rajautuneet kahteen pääasialliseen ryhmään: kuvaamaan sielunelämää ja hengellisiä tapahtumia sekä toisaalta nykyisiä ja tulevia maailmantapahtumia. Sielunelämää kuvaavia ilmauksia ovat mm. *routainen, näköalat, risukasa, tunnemyrsky, ajelehtia virran mukana, loputon suo, mennä alas laakson pohjalle*. Vaikeat

elämäkokemukset, kuten onnettomuuksien ja kuoleman kohtaaminen, sekä niihin liittyvät tunteet ilmaistaan poikkeuksetta luontokuvilla:

Hän *kuljettaa* minua *katselemaan* sellaisia *maisemia*, joita en ole itse koskaan kokenut enkä kuullut monenkaan kokeneen. AS10:49

Hyvä, surusta kertova kirja saattaa auttaa ison askeleen eteenpäin surun oudossa *maastossa*. AS11:30

Ensimmäisessä lainauksessa kirjoittaja kertoo tapaamastaan halvaantuneesta naisesta, joka menetettyään samassa autokolarissa, jossa itse halvaantui, lapsensa ja miehensä, perusti myöhemmin uudelleen perheen ja elää onnellisena menetyksensä jälkeen. Puhuttelevuutta tekstiin tuodaan sananvalinnoilla *kuljettaa katselemaan maisemia*, joilla viitataan lohduttavan etäännyttävästi menneisiin kärsimyksiin. Samalla kirjoittaja vetää lukijankin ikään kuin mukaan katselemaan uusia ja outoja mielenmaisemia ja tuo siten kärsimykset niidenkin tietoisuuteen, jotka eivät itse ole joutuneet sellaisia kokemaan. Toisessa esimerkissä käsitellään kuolemaa ja sen aiheuttamaa surua, jota luonnehditaan *oudoksi maastoksi*. Suureen tuskaan ja kärsimykseen liittyvät luontoilmaukset ovatkin hyvin liikkumattomia, joissa ainoa liikkuja on kokemusta läpikäyvä henkilö tai, kuten ensimmäisessä esimerkissä, myös kuuntelija. Sen sijaan hengellisten kokemusten jälkeen mielessä liikkuvia tunteita saatetaan kuvata aggressiivisesti: *Seuraavana päivänä [= syntien anteeksisaamisen jälkeen] tuli poikani valtavana tunnevyörynä mieleen* (AS10:7).

Nykyisiin ja odotettuihin maailmanlaajuisiin tapahtumiin hengellisissä piireissä kuuluu tärkeänä osana hengellinen herätys ja evankelioimisen loppuun suorittaminen. Tähän liittyvät ilmaukset, joilla kuvataan paitsi yleistä evankelioimista ja Jumalan siunauksia myös järjestöjen toiminnankasvua veteen, tuleen ja maanviljelyyn liittyvillä sanoilla. Tällaisia ovat esimerkiksi *aalto, vyöry, heinänkorjuu, syväkyntö, virrata, väreillä*.

Lähetysseuran 141-vuotisen historian ajan on eletty ihmeen varassa, eli pienistä *puroista* on kasvanut suuri *virta* mahdollistamaan työtä. AS12:11

– – jos he ottavat Vladimirin hengen, tulee se merkitsemään – – Sanan leviämistä noille alueille *kulovalkean* lailla. KP2:18

Sukulaiset, tuttavat, työtoverit – kaikki ne ihmiset, joiden keskuudessa elämme, ovat meidän *evankelioimispeltoamme*. KP1:45

Vesi, tuli ja maanviljely-aiheet ovat uskonnollisessa kuvakielessä jo ennestään käytössä merkitsemässä mm. Sanaa (*elävä vesi*), Pyhää Henkeä (*tulinen kieli*) ja ihmiskuntaa (*pelto*) (ks. esim. Joh. 4:10; Apt. 2:3; Matt. 13:38). Edellä olevissa esimerkeissä näitä aiheita on sovellettu nimenomaan lähetystyön laajentumisen ja viimeisessä lainauksessa jokaisen uskovan oman evankelioimisalan kuvaamiseen.

Uudessa Kipinässä erityistä huomiota saa myös nykyajan yleinen asenteiden ja moraalien löystyminen, joihin liitetään erilaiset kuolemaa tuottavat ja tuhoavat luonnontapahtumat. Tällaisia ilmauksia ovat mm. *mädännäisyys, tuuli, tulva-aalto, ravisuttaa maaperää*. Entuudestaan Raamatussa on kuvakielisessä käytössä voimakasta luonnonilmiösanastoa, kuten *myrsky, -tuuli, pyörremyrsky, rae, rajuilma, salama, tulva, tuuli*, joilla kuvataan yleensä ahdistavaa aikaa, vihaa, ankaraa puhetta, turhuutta, olemattomuutta, rangaistusta, enkeliä (RH). Nykyajan uskonnollinen käyttö on sen sijaan rajautunut kuvaamaan täydellistä moraalittomuutta, maailmansotaa, lopullista tuhoa ja voimakkaita tunteita.

Wilkerson näkee valtoimenaan vyöryvän *saastevirran* – moraalien *maanvyöryn* – joka aiheutuu mm. seksin ja alastomuuden *tulvasta* televisiossa. – – tiedotusvälineistä *tulvii* haureutta – –. KP1:18

Nooan päiville tunnusomaista oli pahuus. – – Avioliittoa halveksittiin, korruptio ja väkivalta *rehottivat*. KP2:20

Näiden ilmausten liikkuvuus yhdistyy erityisesti tiedotusvälineisiin ja nimenomaan televisioon ja sen kautta esitettyyn ohjelmatarjontaan. Raamatussa vesi merkitsee usein rajaa, joka jakaa maallisen ja pyhän, ja toisaalta se esiintyy myös esteenä, jonka ylittäminen vaatii jumalallista apua (esim. vedenpaisumus) (Jyrki Nummi 1991: 198). Erikoista on, että näissä esimerkeissä veteen liittyvät tuhoisat ilmaukset (*saastevirta, tulva, tulvia*) kuvaavatkin ihmisten aikaansaannoksia, joista Jumalan läsnäolo puuttuu täysin. Jumalan poissaolo kuvataan passiivisuudeksi, joka lopulta kuitenkin purkautuu aggressiiviseksi toiminnaksi Vanhan testamentin tyyliin:

Silloin Jumala vastaa – – antamalla kansakuntamme palvoa näiden väärin alttarien äärellä – – ja korjata satona *pyörremyrskyä*. KP2:32

– – näin, kuinka suuri miekka, jonka leveällä terällä hehkui EU:n tunnus, laskeutui kuin verisen vaatteiden päällä kohti puhujaa. Mutta samassa *salama iski* E-U:n väliin, halkaisten sen keskeltä kahtia, niin että nuo kaksi symbolista kirjainta *salamoivat* vihan *salamoita* itään ja länteen. KP1:28

Ensimmäisessä katkelmassa Jumala ei tee mitään, vaan antaa ihmisten omien väärin tekojen kehittyä niin suureen mittaan, että voidaan puhua tuhoavasta pyörremyrskystä normaalin sadon sijaan. Tässä esimerkissä on jälleen kerran yhdistetty perinteistä uskonnollista sanastoa nykyaikaan liittyvän ilmauksen kanssa: *palvoa alttarien äärellä* ja *korjata satoa* kuuluvat ensisijaisesti muinaisen Palestiinan ja Raamatun aikaan, mutta maininta *pyörremyrskystä* tuo tekstin nykyajan suuriin luonnonmullistuksiin ja sitä kautta nykyaikaan. Lukijan mielenkiinnon herättää varmasti tehokkaammin mielikuvituksellinen *korjata satona pyörremyrskyä* kuin raamatullinen kuvailmaisu *niittää ohdakkeita* (Jer. 12:13). Jälkimmäinen esimerkki taas liittyy näkyyn, jonka kirjoittaja näki kuunnellessaan Patmos Lähetysseurion toiminnanjohtajan Leo Mellerin puhetta Lahden kokouksessa. Tässä tapauksessa voi olettaa *salaman* kuvaavan erityisesti Jumalan vihanpurkausta, joka kohdistuu niihin voimiin, jotka yrittävät vahingoittaa uskovia.

Myös Raamatun ennustamia lopunajan kriisejä ja sotia kuvaillaan luotoaiheisilla ilmauksilla. Tällaista sanastoa ovat *myrsky*, *myrskytuulet* ja *myrskypilvet taivaanrannassa*. Tähän liittyvät vielä ihmiskunnan olemassaolon hetken määrittäminen *yöksi* ja tulevaisuuden arvioimista kuvaava *tähyillä taivaanranta*.

David Wilkerson on huutavan ääni profeetallisessa yössä. KP1:48

Meidän tulee keskittyä hengelliseen valmistautumiseen – ennen kuin *myrsky* iskee. KP3:14

Ensimmäisessä sitaatissa pastori Wilkersonista, joka ennustaa maailmanlaajuista lamaa lähitulevaisuudessa, luodaan Johannes Kastajan tapainen profeetta evankeliumin kohtaa *huutavan ääni kuuluu erämaassa* (Matt. 3:3) mukaillen. Nykyajan synkkää hengellistä tilaa ja maailmanlopun läheisyyttä on haluttu korostaa muuttamalla *erämaa* kohtalokkaaksi *profeetalliseksi yöksi*, joka lisää tekstin vaikuttavuutta. Tässä tapauksessa *yö* sopiikin tekstiyhteyteen paremmin kuin *erämaa*, sillä alunperin Johannesta konkreettisesti kuvannut lause on laajennettu nyt täysin hengelliseen merkitykseen, ja *yö* on jo Raamatusta vanhastaan käytetty kuvailmaus huonosta ja pahasta ajasta (ks. esim. Joh. 9:4; Room. 13:12). Toisessa esimerkissä *myrskyllä* taas kuvataan tulevaa talousahdinkoa, johon kirjoittajan mukaan on valmistauduttava etupäässä hengellisesti. Myrskyn aggressiivisuutta on tässä erityisesti korostettu lehtikielen tapaan voimakkaalla *iskeä*-verbillä. Näin on saatu aikaan nykyaikaan sopiva

tehokas ilmaus. Huomattavaa on, että ennustetuista talousromahduksista ja sodista puhutaan sääilmauksilla kuin luonnon vaihtelevista sääolosuhteista, joiden tuloa voi ennakoida etukäteen.

Eläinmaailmaan kuuluvaa uutta hengellisessä käytössä olevaa sanastoa aineistosta löytyy huomattavan vähän. Ehkä huomiota herättävin on negatiivinen *myrkkyhämähäkin luola*, jolla luonnehditaan EU:n päämajaa Brysseliä ja sen korruptoituneisuutta:

Bryssel. Jotkut nimittävät tätä Euroopan pääkaupungiksi. Jotkut *myrkkyhämähäkin luolaksi*. KP2:12

Suora osoittelevuus vältetään käyttämällä epämääräistä ja tuntematonta subjektia *jotkut*. Näin kirjoittaja ei itse varsinaisesti leimaudu nimittelijäksi, mutta saa tukea omalle EU-kielteiselle artikkelilleen ja muokkaa siten lukijan asennetta tiettyyn suuntaan. Kiintoisaa on sekin, että itse *myrkkyhämähäkki* metaforana jätetään käyttämättä ja puhutaan vain hämähäkin asuinpaikasta. Tämän voi katsoa olevan osaltaan kiertoilmaus, jolla vältetään suora EU-johdon nimittely, vaikka toisaalta siihen viitataan.

Muita eläimiin liittyviä ilmauksia ovat mm. *kirpun kokoinen* (hengellisestä olotilasta), *kuin lintu tielle* (kuolemasta), *kuin perhosen siipi* (tulevaisuudesta). Huumoria sisältyy pariin eläinilmaukseen:

Minä nousen luonnostani taistelemaan vimmatusti syntiä vastaan ja olo on *kuin kissalla liukkaalla jäällä*. Mutta Jumala ei kurita suutuspäissään. KP3:6

Välillä vähennän röyhkeää veden tuhlaamista. – – Tämä kaikki on *kuin itikan pissi Itämeressä*, määrältään. AS10:13

Epätoivoinen henkinen taistelu pahuutta vastaan ja veden tuhlaaminen ilmaistaan näissä esimerkeissä tarkoituksellisen kevennetyillä ilmauksilla. Huumorin tehtävä on helpottaa ehkä vaikeaksi koetun asian, riittämättömyyden tunteen, käsittelyä ja siten vapauttaa ihminen turhasta suorittamisesta.

2.5.4. Urheilu, pelit ja leikit

Urheilusanastolla pyritään hengellisessä kontekstissa selventämään vaikeasti ymmärrettäviä uskonnollisia käsitteitä ja kokemuksia. Urheiluaiheen käyttö ei ole vierasta Raamatullekaan, olivathan antiikin urheilukilpailut yleistä kansanhuvia, josta myös apostoli Paavali ammensi urheilullisia vertauskuvia, kuten *juoksu*, *kilvoitus/kilpailu*, *kilpailija*, *kilparata* ja *seppele*, valottaessaan kuulijoilleen uskossa elämisen haasteellisuutta (1. Kor. 9:24–27). Nykymaailmassa, jossa urheilulla on merkittävä sija vastaavanlaisena huvituksen muotona, on luonnollista, että uskonnolliseen kieleen on siirtynyt lisää urheilusanastoa. Tämä on yhteistä lehtikielen sanaston arkipäiväistymisen kanssa: kielikuvia ei oteta enää vanhojen elinkeinojen piiristä, koska ne eivät ole tuttuja, vaan urheilusta ja muista harrastuksista (Koivusalo 1992: 4).

Abstrakteista asioista urheilusanastolla kuvataan aineistossa omakohtaista hengellistä kokemusta eli uskoontuloa (*rima*), uskovana elämistä (*juoksu*), viime hetkellä päätöksen tekemistä (*kalkkiviivoilla*), rentoutumista uskonystävien kanssa (*irtiotto rutiineista*), elämän jatkumista sairauden kohdatessa (*jatko aika*), vaikeaa suhdetta lähimmäiseen ja sen käsittelyä (*loppusuora*), ihmiskunnan viimeistä aikaa (*loppukiri*, *loppusuora*).

Kukaan ei voi pelastua näillä ehdoilla. – – *Rima* on yksinkertaisesti liian korkealla. AS11:45

Alkoi merkillinen vuoropuhelu Jumalan kanssa. Outoa oli se, ettei siitä tullut – – *jatkoajan* kerjäämistä. AS11:26

Entä miten on – – suhteesi edesmenneeseen äitiisi? – Se on työn alla. *Loppusuoralla*. AS10:7

Vuosituhanen vaihde ja sukupolvenme *loppukiri* merkitsee henkivalloista lähtevien suurten myllerrysten ja taistelujen aikaa koko Kristuksen ruumiille. KP2:28

Koska nykyaika painottaa urheilun alalla ja varsinkin yritysmaailmassa joukkuehenkeä ja saumatonta yhteistyötä menestyksen saavuttamiseksi, on tämän havaittu sopivan hengelliseenkin yhteisöön ja erilaisten uskovien projektiryhmien kuvaamiseen:

Kirkossa *tiimi* sai seurata kulttuuripitoista ohjelmaa – –. KP1:24

Herbert Kuurme – – *luotsasi* seurakuntaansa niin valloittajien aikaan kuin vapaassa Virossa. AS11:46

Ensimmäisessä esimerkissä kysymyksessä on Intian herätyskokouksissa vierailut suomalaisten uskovien ryhmä, joka tutustui Stefanus-lähetyksen Kaukoidän johtohenkilön P. P. Jobin julistustyöhön. Tässä kohden *tiimi* ilmaisee suomalaisten uskovien yhteyttä yli kirkkorajojen, johon lukijatkin vedetään huomaamatta mukaan jatkossa Patmos Lähetyssätiön *ystäväpiirinä* (KP1:26). Jälkimmäisessä esimerkissä taas pastori esitellään ikään kuin valmentajana, joka ohjailee seurakuntajoukkuettaan niin huonojen kuin hyvienkin pelikausien läpi. Jonkinlaisesta urheilun sulautumisesta osittain uskontoon kertoo ehkä sekin, mitä Askel-lehdessä toimittaja epäsuorasti ilmaisee otsikossa *Mika on pyhaa* (AS11:3) kertoessaan formula-ajoista, joita katsoi ennemmin kuin lähti jumalanpalvelukseen. Toisin sanoen, lisäämällä ä:n pilkut otsikko olisi kysyvä *Mikä on pyhää*, mutta nyt lukijalle jää arveltavaksi, tarkoitetaanko tässä ennen kaikkea sitä, että Mika Häkkinen formulakuljettajana olisi eräänlainen urheilun ikoni ja jumala jopa uskoille.

Vanhastaan pelien ja leikkien leikkiminen on merkinnyt lapsille ja lapsenmielisille iloa ja kevennyttä arjen harmauteen. Konservatiivisessa uskonnollisessa ympäristössä leikkiminen on sen sijaan mielletty pitkään yksinomaan lapsille kuuluvana harrastuksena, jota aikuisten ei ollut sopiva harrastaa. Nykyajan uskonnollisuudessa suhde pelien pelaamiseen ja leikkimiseen nähdään kuitenkin pääosin myönteisenä ja niihin liittyviä ilmauksia käytetäänkin uskonnollisessa yhteydessä kuten urheiluilmauksia. Hengellisissä teksteissä peli- ja leikkisanaston tarkoitus lienee etupäässä sama kuin varsinaisilla peleillä: keventää muuten ehkä liian painokasta sanottavaa ja toisaalta viihdyttää lukijaa osuvilla ilmauksilla. Aineiston tämän aihepiiriin sanastoon kuuluvia ilmauksia ovat esimerkiksi *pääpelaaja, hoitaa kortit, leikkiin liittyviä heittää pallo – ottaa kiinni, heittää voltia, palapelin kokoaminen, tippua hyvinvointikelkasta* sekä näyttelemiseen liittyvät *areena, esirippu, esinäytös, kiertue, ohjelma, rekvisiitta, rooli, sivuosan esittäjä, speaktaakeli, sijoittua* (PS).

Askel-lehti käyttää peli- ja leikki-aiheista sanastoa kuvaamaan kristillistä etiikkaa, elämänrytmin ja -halun kadottamista, innostunutta uskoontuloa sekä ammattipuhujia pappien haastajina:

Kristillinen etiikka merkitsee *reilua, rehellistä peliä*, mikä on täysin sovellettavissa nykyiseen työhöni. AS12:48

Heidän elämänsä on – – työtä niiden – – hyväksi, jotka ovat *pudonneet kelkasta*, tai niiden, jotka eivät sinne ole vielä edes nousseet. AS12:38

Jos olisin tiennyt, mihin tämä tie vie, olisin tullut Jeesuksen opetuslapsiksi *hippalaukkaa* – –. AS10:63

Ennen vain julkisuuden henkilöille sallittu lausuntoautomaatin virka on lipsumassa *moniala-askartelijoille*. AS11:10

Elämän ja sen eri osa-alueiden kuvaaminen eräänlaisena pelinä, jossa voi voittaa tai hävitä ja valita oman pelaamistapansa sekä suhtautumisensa kanssapelaajiin on varmasti suurimmalle osalle ihmisistä entuudestaan tuttu ja ehkä jo kulunut metafora. Sen sijaan selvästi tuorempi on negatiivinen ilmaus *askartelija* tarkoittamassa joka asiassa touhuavaa ja asioita pikkutarkasti käsittelevää ihmistä. Yleensä ottaen Askel-lehden käyttämät ilmaukset ovat arkisen hillittyjä, värikkäämpää näytelmällistä sanastoa esiintyy pääasiassa tyylikeinona, kuten esimerkiksi kuvattaessa Joosefin tuntemuksia Marian raskaudesta:

Tuskin hänellä [Joosefilla] oli sen suurempaa hinkua päästä historian *teatteriin iltanäyttelijäksi* ja *statistiksi*, ei ehkä edes Jumalan *stuntmanniksikaan*. AS12:19

Tässä tapauksessa näkökulma on epäuskoisen miehen, Joosefin, ja teatteriin liittyvät ilmaukset tahallisen ironisia ja teatraalisia. Pääpaino tässä kohdin onkin yksilön tuntemuksissa ja kokemuksissa ja niiden kuvauksessa, ei niinkään siinä, mikä on totuus ja mitä uskotaan.

Uusi Kipinä -lehden vastaava aineisto käsittää tasapuolisesti peli-ilmauksia sekä näytelmällistä sanastoa, joiden tehtävänä on ensisijaisesti luonnehtia nykyistä ja tulevaa maailmantilannetta.

Huomionarvoista on se, että – – ”pedot” esiintyvät maailmantilanteen strategisella *näyttämöllä* samaan aikaan nyt – 1999! – – Kolmannen maailmansodan *asetelma* profeetallisella *pelilaudalla* on valmiina – –. Googin sota *harjoitellaan* nyt. KP2:7

– – toteutuuko Hesekielin 47 luku piakkoin? Netanjahu on *poissa pelistä* – – mutta miksi – – van der Hoeven ja muut – – saivat – – näkyjä Netanjahun voitosta – –? KP2:31

Näissä esimerkeissä ensimmäisessä käsitellään Danielin profetiaa neljästä valtakunnasta, joita verrataan petoeläimiin, ja toisessa suhteutetaan Hesekielin profetiaa Israelin poliittiseen tilanteeseen silloisen pääministerivaalin ratkettua Ehud Barakin hyväksi. Kohtalomaisuutta ja yliluonnollisuutta teksteihin luodaan yhdistämällä peli-

ja näytelmäilmauksiin taktiikkaan ja ennustamiseen liittyvät adjektiivit (*strateginen näyttämö, profeetallinen pelilauta*). Näin lukija viedään katselemaan maailmantapahtumia ikään kuin todellisen maailman ulkopuolelle jonkinlaisena henkien välisen pelin ja näytelmän tarkkailijana.

Tulevaisuudessa odottavia tapahtumia kuvataan myös TV- ja elokuvaohjelmistojen tapaan. Tällainen on seuraava esimerkki, jossa kerrotaan Jeesuksen takaisin tulemisen ajan läheisyydestä:

– – jo 7 vuotta sitä ennen *on ohjelmassa* uskovan seurakunnan taivaaseen tempaaminen.
KP1:12

Esittämällä uskoviensa ylösnousemus taivaaseen nykyaikaan liittyvässä kehyksessä (*ohjelmassa on*) uskonnollinen tapahtuma tuodaan lähelle nykyaikaista ihmistä.

Leikkeihin liittyviä ilmauksia Kipinä-lehdessä on vain muutama. Tämä johtunee artikkeleiden aiheista, jotka suorastaan vaativat vahvempia ilmauksia kuin mitä leikit voivat tarjota. Leikki-ilmauksia käytetäänkin kerrotaessa henkilökohtaisista ratkaisuista, kuten uskoontulosta, sekä hahmotettaessa pahuuden valtaa maailmassa.

– – halusin jättäytyä Jumalan *kelkkaan* – –. KP3:29

Koeta kuvitella vapaasti *temmeltävää* Lusiferia. Jos paholainen saisi tehdä, mitä mielihii, se tekisi meistä kaikista Jobeja. KP2:22

Ensimmäisessä lainauksessa *kelkka* on otettu positiivisesti mukaan toisin kuin muissa *kelkka*-ilmauksissa (*pudota/tippua kelkasta*). Itse asiassa eroa Jumalan ja muun maailman kelkan välillä on korostettu vielä siten, että sana on yhdistetty uskonnolliseen sanontaan *jättäytyä Kristukselle/Jumalalle*, missä se on korvannut abstraktimman *Jumala*-käsitteen. Todennäköisesti *jättäytyä Jumalan kelkkaan* ja *tippua (hyvinvointi)kelkasta* kertovatkin nykyajan ihmiselle enemmän elämänlaadun parantumisesta, kun tehdään uskonratkaisu, kuin vanhempi sanonta *jättäytyä Jumalalle*. Toisessa esimerkissä taas Jumalan vastustajasta on luotu lapsenomainen kuva leikkivänä olentona, joka villin lapsen tavoin telmii joka puolella. Paholaisen kuvaaminen ei-auktoritaarisena hahmona viittaa pyrkimykseen osoittaa pahan vallan olevan lopulta rajattua: Jumala hallitsee kaikkia luotujaan ylimpänä auktoriteettina.

2.6. Nuorisokulttuuri

Arkikielisiä ja slangisanoja aineistosta löytyy suhteellisen paljon. Tämä on ymmärrettävää, sillä sekulaari lehtikieli on myös omaksunut arkikielisiä ilmauksia tullakseen paremmin ymmärretyksi. Nuorisokulttuurin vaikutus yleiskieleen onkin nykyään merkittävä; se tuottaa etenkin muotiin (*bootsit, farkut*) ja harrastuksiin (*biisi*) liittyvää sanastoa, mutta varsinkin kansainvälisyys näkyy nuorten kielessä (*bileet*) (Taru Kolehmainen 1991: 29). Hengellisiin teksteihin, jotka muuten saattaisivat lukijoista vaikuttaa väsyttäviltä ja kuivakiskoisilta, slangisanoilla luodaan nuorekasta ilmettä ja mielenkiintoa.

Aineiston tämän ryhmän sanoja ovat esimerkiksi *blondi, boomi, Boss 'Jumala', bravuuri, bändi, fakta, haukut 'arvostelut', homous, idoli, info, jama, juttu, jätkä, keikka, lesbous, moka, muija, muksu, porukka, puppu, pönttö 'saarnatuoli', ryyppääminen, räppi, systeemi 'juttu, asia', tolkku, toosa, trendi, vinkkeli, vinkki, elämänjuju, hermosavut, Jeesus-fani, perusjuntti, herranketale, meikäläinen, metka, skitso, tiukkapipoinen, se 'hän', mä, sä, just, okei, jemmata, kuskata, pälistellä, rassata, ravata, väsäätä, homman nimi 'elämän tarkoitus', koko roska 'elämä', olla hinkua, pillahtaa itkuun/kollotukseen, päähän potkittu.* (Kaarina Karttunen 1979; PS.) Nykyaikana nuorisokieleeseen tulee uutta aineistoa varsinkin englannista. Tällaisia ovat aineistossa esiintyneet *Baby Blues 'vauvan syntymän aiheuttama ensihämminki', feidata 'häivyttää', piknik, outsidersi 'ulkopuolinen',* varsin yleinen *so what!*

-huudahdus ja *talk show*. Uskonnollisissa lehdissä slangisanoja käytetään myönteisesti kuvattaessa ihmissuhteen paranemista, uskoontuloa ja Jumalan sanaa. Nuorten käyttämällä sanoilla pyritään luomaan rento ja menevä kuva uskosta, josta kiinnostuisi niin nuoriso kuin varttuneempikin väki. Artikkelit kertovat etupäässä vanhemmista uskovista, joten nuorekkailla ilmauksilla on luultavimmin päätavoitteena saavuttaa nimenomaan nuoret ja nuoret aikuiset, joille uskonelämää esitellään myös nuorille sopivana elämänvalintana.

Rokkarilla kolahtaa AS11:34

Bootsit, moottoripyörät, kova vauhti, *nahkarotsit* – – ovat aina kuuluneet Franklinin elämään. Jatkuvan menemisen syy on viimeisimmässä *nahka-jutussa*, Raamatussa – –. KP3:26

Gospelmuusikon Jukka Leppilammen uskoontulo ilmaistaan jutun väliotsikossa tyyppilliseen nuorisotyyliin. Tässä kohdin slangityylin käyttö sopiikin artikkelin luonteeseen, sillä kautta tekstin tyyli pysyy samana. Jälkimmäisessä tekstikatkelmassa puolestaan kyseessä on evankelista Billy Grahamin poika Franklin Graham, joka edustaa täysin perinteistä kristillisen lähetysjärjestön johtajaa. Haastateltavan menevillä harrastuksilla luodaan pohjaa viimeisimmälle kovalle löydölle, Raamatulle, joka liitetään mukaan kekseliäästi omintakeisella uudismuodosteella *nahka-juttu*.

Kielteisesti slangisanoja käytetään, kun kerrotaan yleisestä suhtautumisesta rakkauteen. Askel-lehti puhuu yleisesti rakkaudesta, Uusi Kipinä taas tuo esiin rakkauden Jumalaan.

Rakkaudesta on tehty hyvin kevyt asia. – – Se on silloin *kivoja fiiliksiä*. AS10:7

Jos rakkauteni Jeesukseen on osittainkaan *bluffia*, elämä tai työ palaa. KP2:28

Näissä esimerkeissä *kiva fiilis* ja *bluffi* korostavat nykyajan kevytmielisyyttä ja pinnallisuutta. Toisin kuin keventävät ilmaukset, negatiiviset slangisanat esiintyvät näissä konteksteissa yksittäisinä ilmiöinä muuten asiatyylisessä kerronnassa ja nousevat siten voimakkaammin tekstistä esiin.

Pienen oman alaryhmänsä aineiston slangisanoista muodostaa hoivakieleen läheisesti kuuluvat ilmaukset. Lasten kanssa keskusteltaessa käytetään yleensä normaalia pehmeämpiä sanoja kuin aikuisten kesken on tapana. Tällaista sanastoa hengellisistä lehdistäkin löytyy muutamia: *isi*, *hoopo*, *tuhma* ja *pissi*. Näiden sanojen ensisijaisena tehtävänä on lieventää epämieluisia asioita, kuten toisen arvostelua ja ahdistavaa tilannetta.

Monen mielestä olen varmaan *tuhma* ja epäkorrekti, mutta tuskin minua tosikkomaisuudesta voi syyttää. KP3:16

Kotona olin silloin turvassa, jos osasin olla näkymätön kuin *pissi* sukassa. AS10:7

Raamatunkäännöskeskusteluun liittyvässä lainauksessa haastateltava rovasti Risto Santala pyrkii taittamaan itseensä suunnatulta arvostelulta kärjen jo alkuunsa luonnehtimalla itseään tuhmaksi ja epäkorrektiksi joidenkin mielestä. Käyttämällä useimmiten lapsiin yhdistettyä *tuhma*-sanaa vierasperäisen ilmauksen kanssa haastateltava toisaalta vetoaa arvostelijoiden lapsenmielisyyteen ja toisaalta aikuismaisuuteen. Jälkimmäisessä esimerkissä pastori puolestaan kertoo vaikeasta

lapsuudestaan ja siitä, miten vältti isänsä kurituksen olemalla mahdollisimman huomaamaton. Koska yksittäiset kielenkäytöt kertovat yhteisön ideologioista ja yhteisön kielenkäyttötavoista (Vesa Heikkinen 1999: 84), näissä tapauksissa voi katsoa arkisen ja lapsenomaisen puhetyylin käytön tarkoituksena olevan papin ihmisyyden korostaminen, auktoriteetin häivyttäminen ja papin tuominen lähelle tavallista ihmistä.

3. NYKYAJAN ILMIÖT ARVOEROJEN ILMENTÄJINÄ

3.1. Hyvät ihmissuhteet, hyvä jumalasuhte

3.1.1. Arvot ja avoimuus

Arvot nousevat tärkeäksi teemaksi, kun pyritään hahmottamaan ja erittelemään niitä asioita, joita itse kukin pitää ensiarvoisen tärkeinä. Lyhyesti arvot voidaan määritellä yksilön motivaatioiksi tai päämääriksi, jotka perustuvat tarpeisiin ja jotka ohjaavat valintoja tai arviointeja (Martti Puohiniemi 1993: 14). Julkisissa keskusteluissa ja puheissa arvoja sivutaan lähes päivittäin, joten ei ole ihme, että uskonnollistenkin lehtien palstoilla arvoista keskustellaan, pohjautuvathan olemassa olevat arvokäsitykset suurimmaksi osaksi kristillisiin periaatteisiin. Arvojen tutkiminen hengellisistä lehdistä on sikäli kiintoisaa, että voisi olettaa kristillisen arvomaailman säilyvän suhteellisen muuttumattomana kautta aikojen. Arvotutkimusten mukaan eri arvot voivat kuitenkin eri yhteiskunnissa historiallisista, yhteiskunnallisista ja taloudellisista seikoista johtuen painottua eri tavoin, samoin kuin arvojen tärkeys voi vaihdella eri aikoina samankin yhteisön sisällä (Puohiniemi 1993: 15). Eroavuuksien löytyminen hengellisistä lehdistä kertoisi siten paitsi kristillisten arvokäsitysten erilaisesta painotuksesta eri suuntauksissa myös nyky-yhteiskunnan arvojen vaikutuksesta kristillisen arvomaailman muotoutumiseen. Suomalaisten arvoja ja asenteita on selvitetty viime vuosikymmenten aikana erilaisilla arvotutkimuksilla. 1980-luvulla kymmenen tärkeimmän arvon joukkoon haastateltavat olivat nimenneet mm. hyvät ihmissuhteet, tasa-arvon sekä menestymisen, kun taas 90-luvulla tärkeimpiä yksittäisiä arvoja olivat terveys, sisäinen tasapaino, ystävyys, vapaus ja elämäntarkoitus (Pertti Suhonen 1988: 37; Puohiniemi 1993: 28). Samanlaisia arvostuksia löytyy myös aineistoni lehdistä.

Tutkimistani lehdistä molemmissa esiintyy sana *arvo*, mutta varsinkin Askel-lehti käyttää sitä huomattavissa määrin. Yleisimmin puhutaan etupäässä *kristillisistä arvoista, pyhistä arvoista ja hengelliseen elämään ja perheeseen liittyvistä arvoista*. Uusi Kipinä eroaa selvästi Askel-lehdestä arvojen osalta nostaessaan esiin kaksi tärkeimpänä pitämäänsä hengellistä arvoa: jumalasuhteen ja evankelioimisen tukemisen.

– – pysähtyminen merkitsee sitä, että *tärkeimmäksi arvoksi* tulee ajan käyttäminen Jumalan kanssa – –. KP2:28

Nykyisin annamme jokaisesta – – 500 markasta Hänen tärkeimpään työhönsä 1,25 markkaa. – – amerikkalaiset evankeliset kuluttavat 40 miljardia markkaa erilaisiin laihdutusohjelmiin. Millainen *traaginen katsaus arvoihimme* tämä onkaan! KP1:3

Artikkeleissa korostuvat nimenomaan tärkein suhde ja tärkein työ: läheinen ja tiivis suhde Jumalaan sekä evankelioiminen. Muunlaisen arvoasteikon tarkastelua kirjoittaja luonnehtii paljonpuhuvasti *traagiseksi katsaukseksi*.

Askel-lehti ei mainitse kumpaakaan Kipinä-lehden tärkeimpinä pitämistä arvoista. Sen sijaan korostetaan vapautta, niin kansallista kuin yksilön omakohtaista elämisenvapautta:

Vapaus on kansalle *mittaamaton arvo*, sanoo Viron luterilaisen kirkon vanhimpiin pappeihin kuuluva Herbert Kuurme – –. AS11:46

Elämästä saa nauttia ja koen, että olen *vapaa* omien *arvojeni kanssa*. AS11:42

Jälkimmäisessä sitaatissa puhumalla nimenomaan omista arvoista tuodaan julki yksilön vapaus valita itse arvonsa, mitä muiden tulee kunnioittaa. Samalla muodostetaan arvot yksilöstä käsin, jolloin kukaan toinen ei kykene arvostelemaan tai tuomitsemaan toisen arvoja ja tapaa elää. Kuitenkin toisaalta omia arvoja verrataan muiden arvoihin ja sitä kautta peilataan oman ja toisten arvomaailman pätevyyttä:

Arvot olivat siis ehkä *enemmän kohdallaan* kuin meillä länsimaissa. AS12:47

Tässä esimerkissä Kemiran pääjohtaja Tauno Pihlava kertoo Etiopian vuosistaan sekä miten koki suomalaisena afrikkalaisten lähimmäisistään välittämisen.

Yhteistä molemmille lehdille on, että arvojen osalta on havaittu yhteiskunnassa muutosta huonompaan päin. Askel-lehdessä muutoksen huomaa maassa vieraileva evankelista Eija Merilä, joka toteaa: *Tuntuu uskomattomalta, että pieni Suomi on pudonnut arvotyhjiöön* (AS10:33). Tällä tarkoitetaan sitä, että nimenomaan kristillisistä arvoista on laajalti luovuttu. Uusi Kipinä -lehti sen sijaan kohdistaa huolen varsinkin kirkon piirissä havaitsemaansa arvojen hylkäämiseen:

Jos muodiksi tullut kristillisten *arvojen alasajo* saa jatkua, kirkkomme saa siitä vakavan vamman. KP3:16

Tämä lainaus liittyy vuoden 1992 uutta Kirkkoraamattua käsittelevään artikkeliin, jossa rovasti Risto Santala kritisoi käännoistyötä epätarkaksi ja harhaanjohtavaksi sekä arvelee sen ohentavan ja jopa vaarantavan kristillisen julistuksen maassamme. Yleisesti ottaen Uusi Kipinä määrittelee tiedostamansa ongelmat tarkemmin ja radikaalimmin kuin Askel-lehti, joka näyttää keskittyvän pääasiassa ihmisen sielunelämään ja hengellisiin kokemuksiin jättäen opilliset kiistat ja arvioinnit muiden huoleksi.

Hyvään ja tasapainoiseen elämään liitetään aineistossa kristillisten arvojen lisäksi avoimuus. Uskonnollisissa lehdissä avoimuuden katsotaan kuuluvan olennaisena osana uskovan elämään ja ihmissuhteisiin ja siksi sitä painotetaan molemmissa tutkittavissa julkaisuissa. Avoimuuden korostaminen ei sinänsä ole kovin yllättävää, tavoitellaanhan nykyajan mediassa avoimuutta aina politiikasta yksityiselämän kriiseihin. Uskonnollisen avoimuuden, aitouden tavoittelu ei myöskään Suomessa ole uusi ilmiö, sillä se juontaa juurensa jo herännäisyyden piirissä vallinneesta erityisen sisäisen kokemuksen ja aidon uskon korostuksesta, joka sittemmin on saanut sijaa modernissa psykouskonnollisuudessa (Kivivuori 1999: 40). Avoimuutta kuvataan tutkittavissa lehdissä paitsi substantiivilla *avoimuus* myös käyttämällä erilaisia samantyyllisiä adjektiiveja ja adverbeja, kuten *avomielinen*, *avomielisesti*, *reilu*, *reilumpi*, *rohkeasti*, *vapaasti*. Näin avoimuuteen halutaan yhdistää salailemattomuus, teeskentelemättömyys, rohkeus ja vapaus toimia niin kuin ihminen oikeaksi näkee. Pyrkimyksenä on ehkä riisua salaperäisyyden verhoa uskovien elämästä ja tavoittaa siten ne lukijat, jotka tietämättömyyden vuoksi suhtautuvat epäilevästi ja ennakkoluuloisesti uskoon.

Mika on kokenut helpottavana sen, että hän on voinut *avoimesti* tunnustaa uskonsa. KP1:23

Petrin vanhemmat – *elivät* uskonsa *aidosti todeksi* kotona. KP3:16

Eräs tanskalainen talousjohtaja kysyikin kerran, että mitä tämä lestadiolaisuus oikein on, kun siitä ei kukaan puhu, eikä siitä voi *avoimesti* kysellä. AS11:42

Puhuin aika *avoimesti* sairaudestani myös työpaikalla –. AS11:61

Ennen kaikkea Uusi Kipinä liittää avoimuuden uskon tunnustamiseen julkisesti, kuten ensimmäisessä esimerkkilauseessa Mika Myllylästä kertovassa artikkelissa. Tässä tapauksessa suoruus koetaan positiivisena ja henkisesti helpottavana asiana, jota pidetään lähes etuoikeutena. Myös uskonelämän aitous, teeskentelemättömyys, ja

uskonnollisen tiedotuksen avoimuus mielletään tärkeiksi asioiksi. Viimeinen esimerkki kertoo paniikkihäiriöön sairastuneesta miehestä. Askel-lehdelle tyypillistä on, että yksittäisen uskovan uskonelämän avoimuutta ei erityisemmin korosteta vaan avoimuuteen pyrkiminen yhdistetään yleensä vaikeiksi ja häpeällisiksi koettuihin asioihin, kuten psyykkiseen sairauteen, tai yleisesti hengellisiin asioihin ja koko elämään. Näin lehti välttää suuremman kannanoton uskon julkistamiseen ja jättää uskon hienovaraisesti jokaisen henkilökohtaiseksi asiaksi. Tapio Lampisen (1990: 23) mukaan uskon yksityisyys kertoo nykyajan ihmisen tarpeesta kokea itsensä riippumattomaksi yksilöksi, jolla uskonto on yksityiselämän aluetta.

3.1.2. Suvaitsevaisuus, empatia

3.1.2.1. Myönteiset ja kielteiset yhteyden ilmaukset

Suvaitsevaisuutta ja halua yhteistyöhön hengellisissä piireissä ilmaistaan monella tavalla. Ekumeenisuus on ehkä selvin kirkon ja eri kirkkokuntien keskinäistä suvaitsevaisuutta ilmentävä piirre, kun taas vapaissa suunnissa yhteistyöhalukkuutta ilmaistaan pääsääntöisesti korostamalla yhteiskristillisyyttä. Aineiston selviä suvaitsevaisuutta sivuavia ilmauksia ovat mm. *avara, monikulttuurinen, rakentavasti, suvaitseva, yhteys, ykseys, sulautua, avata tilaa, antaa tilaa*.

– – koulu [= yhteiskristillinen koulu] voi tukea myös tätä tehtävää [= hengellisten asioiden opettamista], *avarakatseisesti ja suvaitsevaisesti*. AS10:42

– – piispa Sariola on ollut pioneerina luomassa neuvotteluyhteyksiä luterilaisen kirkon sekä Vapaakirkon ja helluntaiherätyksen välille. Kustantajan valinta on piispalta selkeä *ekumeeninen teko*. AS11:37

Reformoidun kirkon pastori puhui juuri tuosta seurakuntien valtavasta *yhdentymisen* tarpeesta, siitä, että meidän sydämiemme tulisi olla täysillä mukana Jumalan työssä. KP1:15

Edellä olevissa lainauksissa nimenomaan Askel-lehti tuo esiin kirkon harjoittaman käytännön ekumeenisuuden, samoin kuin suvaitsevan uskonnon opettamisen kristillisen koulun avulla. Kokemuksellinen yhteyden tarpeen pohdiskelu jää sen sijaan huomattavasti vähemmälle kuin Kipinä-lehdessä. Toisaalta tämä on ymmärrettävää, sillä lehden painotus on selvästi yksilössä eikä yhteisöllisyydessä. Uusi Kipinä -lehden sitaatissa sen sijaan suvaitsevaisuus kuvataan uskovien hengellisenä tarpeena, joka

syntyy läheisestä jumalasuhteesta. Muilla sananvalinnoilla (*valtava tarve, meidän sydämiemme, täysillä mukana*) luodaan me-henkeä ja innostusta yhteiskristillisyyteen. Tässä esimerkissä *yhdentyminen* saa poikkeavasti positiivisen merkityksen, vaikka toisaalla se yhdistetään kielteisiksi miellettyihin asioihin, kuten EU:n ja koko maailman yhdentymispyrkimykseen niin poliittisesti, taloudellisesti kuin uskonnollisesti.

Uudenlaista myönteistä seurakuntien ja seurakuntalaisten välistä jopa spontaania ja järjestäytymätöntä yhteyttä ilmaistaan erityisesti seurakuntien laadun kuvailuun liittyvillä adjektiiveilla. Tällaisia ovat esimerkiksi aineistossa esiintyvät *elävä, ihana, iloinen, lämmin, rakkaudellinen, uudistunut, värikäs*, jotka kertovat nykyajan ”hyvään” seurakuntaan kuuluvista ominaisuuksista. Tärkeimpiä asioita näyttää olevan Jumalan läsnäolon synnyttämä yhteys, yhteiskristillisuus, ja siihen oleellisesti sisältyvä karismaattisuus:

Patricia kertoo kotiseurakuntansa olevan hyvin *avoin ja yhteiskristillinen, karismaattinen* seurakunta. KP1:15

Karismaattisuus yleensä mielletään positiiviseksi asiaksi, kun se yhdistetään seurakuntiin, vaikka toisaalta Antikristukseenkin viitataan *karismaattisena maailmanjohtajana* (KP1:20). Askel sen sijaan Kipinä-lehdestä poiketen ei käytä karismaattisuuteen viittaavia ilmauksia lainkaan.

Oikea uskonnollinen yhteys mielletään paitsi hyvästä jumalasuhteesta myös oman yhteisön ja kirkkokuntien yhteydestä kasvavaksi. Oman yhteisön yhteyttä kuvaavat Uusi Kipinä -lehden Patmos Lähetyssäätöön nimeen liittyvät yhdyssanat, joilla pyritään yhdistämään lukijat ja kirjoittajat yhdeksi toimivaksi kokonaisuudeksi ja siten luomaan läheisyyden tuntua eri seurakuntataustat omaavien kristittyjen kesken. Tällaisia sanoja ovat *Patmosaktio, -ystävä, patmosedustaja, -juhla, -netti, -projekti, -työ, -yhteys*. Erityisellä *patmos*-alkuisuudella lähes neutraaleihin sanoihin tuodaan paitsi yhteisöllisyyden tunnetta myös viittaus yhtä läheiseen yhteyteen Jumalan kanssa kuin apostoli Johannesella oli Patmos-saarella, jossa hän näki karkotuksessa Ilmestyskirjan näyt (Ilm. 1:9).

Itse odotan – ja tätä rukoilen koko *patmosyhteyteen* – että Jumalan päivä saisi olla minullekin levon päivä. KP2:29

Siksi lähestyn ystäviä Suomessa vetoomuksella, joka toivottavasti koskettaa jokaisen suomalaisen *Patmosystävän* sydäntä. KP3:24

Ensimmäisessä lainauksessa *seurakuntayhteys* on muuttunut *patmosyhteydeksi* ilmaisemaan kristittyjen hengellistä yhteyttä yli seurakuntarajojen lähetys- ja rukoustyön piirissä. Toisessa esimerkissä *Patmosystävä* saa erityistä painoarvoa ystäväenä, jonka tukeen luotetaan, oli sitten kyse rukous- tai taloudellisesta avusta, kuten tässä sitaatissa, jossa israelilainen kristillisen HaGefen-kustantamon johtaja Baruch Maoz pyytää suomalaisilta tukea työhönsä. Patmos-alkuiset sanat ovatkin yksi tapa ilmaista uskonnollista me-henkeä. Alun perin me-muotoisiin puhetapoihin pyrittiin tietoisesti kirkon saarna-opetuksessa tavoitteena tuoda kuulija kertojan kanssa yhteiseen pohdintapiiriin, mutta sittemmin minä-muotoisuus havaittiin tehokkaammaksi kuulijan tavoittamiskeinoksi (Lampinen 1990: 182). Yhteiskristillisissä yhteisöissä me-henki on kuitenkin edelleen voimakkaasti esillä.

Ihmisten ja Jumalan huomioimista ja yhteyden halua korostetaan uskonnollisissa lehdissä myös runsaalla *kohdata*-verbin käytöllä. Sillä ilmaistaan laajasti eri kulttuureihin tutustumisen, ihmisen kuuntelemisen ja ymmärtämisen tärkeyttä sekä henkisten traumojen läpikäymistä. Näissä kohdin suhde uskoon ja uskontoon on taka-alalla kontekstin vaihdellessa asiatyylisestä psykologisoivaan tekstiin. Varsinaiseen uskonnolliseen yhteyteen *kohdata*-verbi liitetään silloin, kun kerrotaan ihmisen henkisestä hyvinvoinnista, johon kuuluu oleellisena osana hyvä jumalasuhte. Tällöin kohtaaminen saa erityisen syvän merkityksen, johon saatetaan yhdistää muut tärkeiksi koetut asiat, kuten ihmiset ja luonto. Rukous on silloin apuväline, jonka avulla *kohdataan mahdottomuus* (AS10:21), vaikea tilanne tai sairaus. Usein Jumalan kohtaamisesta puhutaan myös erilaisia symboleja käyttäen, joiden merkitystä ei yritetäkään selittää millään tavoin:

Kohtasin rakastavan Isän AS11:22

– – hän sai *kohdata elävän Jumalan*. AS11:25

Erämaan hiljaisuus, Jumalan ja ihmisten kohtaaminen ovat hoitaneet syvästi väsynyttä matkamiestä. AS11:61

Meidän kaikkien pitää *kohdata sisällämme oleva risti* – –. AS12:27

Siinä [= seimen luona] *kohdataan sanoma*, joka tekee rauhantekijöistä autuaita. AS12:45

Jumalan nimittäminen rakastavaksi Isäksi ja eläväksi Jumalaksi korostaa voimakkaasti tapaamisen Jumalan kanssa olevan erityisen myönteinen ja hoitava kokemus. Toisaalta kahdessa viimeisessä esimerkissä hengelliseen kohtaamiseen tulee mukaan mystisyys (*kohdata sisällä oleva risti, kohdata sanoma*), jotakin, jota ei voi tyhjentävästi selittää vaan joka pitää itse kokea.

Uusi Kipinä -lehden artikkeleissa Jumalan kohtaaminen on korostetun kahdenkeskinen, jossa kokemuksesta tulee Jumalan että ihmisen yhteinen:

Mestari kohtasi minussa särkyneen saviruukun. *Armo kohtasi* minut. KP2:3
 – – Jumala ja minä *kohtaamme* toisemme *ilmestysvuorella*. KP2:29

Ensimmäisessä lainauksessa viitekehys on perinteisen raamatullinen: Jumala on Mestari, ihminen särkyneet saviruukku. Tapahtuman minäkeskeisyys on väistynyt kolmannen persoonan tieltä, jonka auktoriteettia ja todellisuutta kolmannen persoonan käyttö painottaa. Toisessa tekstikatkelmassa esiin tuodaan kokemuksen syvä henkilökohtaisuus: Jumala ja minä, me kohtaamme kahden kesken. Vaisumman hiljentymis- ja rukouspaikan tilalle on muodostettu uusi ilmaisuvoimaisempi *ilmestysvuori*, joka kuvaa tapaamisen pyhyiden ja voimallisuuden samanveroiseksi kuin Jumalan ja Mooseksen kohdatessa Siinain vuorella (2. Moos. 19:3).

Myönteisten ilmausten vastapainona varsinkin Uusi Kipinä -lehdessä näkyy myös näennäiseksi ja pakonomaiseksi yhteydeksi ymmärretyn ulkoisen yhteyden tavoittelun arvostelua, joka esitetään mm. seuraavilla ilmauksilla: *kriittinen, murentava, yleisuskonnollinen, kritikoita, kyseenalaistaa, asettaa kyseenalaiseksi*. Useimmiten nämä ilmaukset liitetään teksteihin, joissa arvioidaan kristinopin perusteiden tärkeyttä nykyajan maailmassa ja yleistä löyhempää suhtautumista kristinuskoon laajemman suosion toivossa.

Saksalainen uskonto tunsi kyllä eräällä tavalla Kristuksen ilman kärsimystä, siksi se kielsi mm. synnin ja sovituksen. – – Nykyinen *liberaali uususkonto* kulkee samaa tietä. Jos tämän näkee, voiko siitä rakentavasti vaieta. KP3:16

Tällainen *globaali ykseys* kuulostaa hyvältä niistä, jotka hylkäävät Raamatun totuuden ja ovat unohtaneet historian opetukset. KP1:41

Ensimmäisessä tekstikatkelmassa käsitellään etupäässä raamatunkäännöstyötä, johon liitetään teologian liberaali oppisuunta kristinuskoa horjuttavana tekijänä. Kärjitetysti käytetty ilmaus *liberaali uususkonto* luokittelee liberaalin teologian nykyajan muodikkaiden humanististen ja pakanallisten uususkontojen sarjaan, johon ei edes nimenä liity enää kristillisyyttä. Jälkimmäinen esimerkki puolestaan sisältyy Atlantan olympialaisista kertovaan artikkeliin, johon liittyen käsitellään maailmanlaajuista uskontojen yhdentymispyrkimystä. Tästä tavoitteesta kerrotaan negatiivisella ja ironisella ilmauksella *globaali ykseys*, jonka vierasperäisen adjektiivin tehtävänä

vanhahtavan *ykseys*-sanaan yhdistettynä on korostaa ihmisten omaa yritystä luoda kansainvälinen rauha ilman kristinuskon Jumalaa.

Myös Askel-lehti löytää nykyajasta liiallista moniarvoisuuden hyväksymistä, mikä näkyy lasten ja nuorten lisääntyvinä ongelmina. Toisaalta tulevaisuuden näkymiä arvioivassa artikkelissa nimenomaan toivotetaan lisää moniarvoisuuden arvostamista:

Moniarvoisuus alkoi luoda vakavia eettisiä ongelmia, jotka näkyvät tämän päivän lasten ja nuorten elämässä. AS10:42

Tämä [= kulttuurien kohtaaminen] voi johtaa meidät suuremman *suvaitsevaisuuden* ja *moniarvoisuuden* arvostamisen tielle. AS12:14

Artikkelien kanta oikeaan moniarvoisuuden arvostamiseen näyttää nousevan kristilliseltä pohjalta: kun perusasiat (oma suhde uskoon, lähimmäisiin) ovat kunnossa, myös muiden ihmisten erilaisten maailmankatsomusten arvostaminen toteutuu terveellä tavalla. Muussa tapauksessa nykyajan moniarvoisuus voi aiheuttaa eettisiä ongelmia.

3.1.2.2. Korvatut, vältetyt sanat, eufemismit

Raamatullisissa sananvalinnoissa ja raamatullisten sanojen välttelyssä näkyy selvimmin uuskielen vaikutus uskonnolliseen kieleen. Uskonnollisen sanaston uudistamisen syynä on varmasti ei vain ymmärtämisen helpottaminen vaan myös paikoin liian voimakkaat ilmaukset, joiden katsotaan nykyisen suvaitsevaisuuden aikana olevan liian tuomitsevia tai loukkaavia. Kuten johdannossa mainitsin, Askel-lehti pyrkii tietoisesti välttämään monimutkaiseksi koettua ”Kaanaan kieltä”. Tämä pitää tosiaan paikkansa, sillä raamatulliset ilmaukset ovat teksteissä harvinaisia ja etupäässä yksittäisiä tapauksia. Tällaisia ovat mm. *kirot*, *vitsaus*, *synti*, *totinen*, *totisesti*, *käännyttää*. Näiden sanojen pääasiallinen tehtävä näyttää olevan esiintyä eräänlaisina uskonnollisen kielen jäänteinä, arkaismeina, joiden avulla muistutetaan lukijaa, että puhutaan samoista asioista kuin joskus ennen muinoin. Poikkeuksen muodostaa *langeta*-verbi, joka on saanut uuden merkityksen ’kiinnostua, ihastua’ kerrottaessa kiinnostumisesta enkeleihin: *Olli Seppälä lankesi enkeleihin oikeastaan ihan sattumalta* (AS10:8). Uudistamalla vanhan uskonnollisen sanan merkitys pyritään häivyttämään verbin alkuperäinen täysin negatiivinen sävy pahasta erehtymisestä ja eksymisestä. Toisaalta uuteen kokemukseen

on ehkä tarkoituksellisesti haluttu säilyttää erehtymiseen liittyvää jännittävyttä, ja siksi on päädytty *langeta*-verbiin vaihtoehdoisen *kiinnostua* sijasta.

Uusi Kipinä -lehdessä sen sijaan vanhaa uskonnollista sanastoa on runsaasti ja monipuolisesti. Kipinän artikkeleissa tähän vaikuttanee runsas Raamatun jakeiden lainaus, jolloin itse tekstikin sisältävät helpommin raamatullisia aineksia. Kipinän vanhaa uskonnollista sanastoa ovat muun muassa *himo, jumalattomuus, kadotus, kiusaus, koettelemus, lankeemus, paholainen, perkele, saatana, sielunvihollinen, synti, tuomio, valhe, vanhurskaus, vapautuminen, viettelys, vitsaus, väkevyys, ainokainen, erkaantunut, iankaikkinen, jalo, jumalaton, osallinen, peljättävä, totinen, totisesti, tykö, vanhurskas, väkevä, väkevästi, kilvoitella, kerskata, paaduttaa, tuomita, rakentua, vapautua, jättää Herran käteen, etsiä tietä, korjata kurja, lihan himot, ilmavallan hallitsija, tänä päivänä*. Kipinän pitäytyminen raamatulliseen sanastoon kertoo Askel-lehteä auktoritaarisemmasta linjauksesta; julistuksessa huomioidaan ensisijaisesti se, mitä julistetaan eli Jumalan sanaa, eikä sitä, kenelle julistetaan. Niinpä ongelmia ”Kaanaan kielen” ymmärtämisen suhteen ei ainakaan näkyvästi lehden sivuilla tiedosteta eikä vanhasta tavasta puhua uskon asioista yritetä päästä eroon.

Nykyajan suvaitsevaisuus on vaikuttanut kuitenkin kaikkeen uskonnolliseen kielenkäyttöön. Molemmista tutkittavista julkaisuista löytyy sanoja ja ilmauksia, joita pyritään korvaamaan uusilla tai kiertämään jotenkin. Erityisen hankalaksi on muodostunut sopivan neutraalin vastineen keksiminen *jumalaton*-sanalle. Suomen kielen perussanakirjan mukaan *jumalaton* merkitsee henkilöä, joka on ’Jumalaa pelkäämätön, syntinen, synnillinen, maailmallinen’ (PS). Sanaan on ajan myötä liittynyt kielteisiä mielikuvia kapinoivasta ja julkeasta syntisestä siinä määrin, että kerrottaessa henkilöistä, jotka eivät ole uskovia, sanan *jumalaton* käyttö koetaan nykyään liian painostavaksi ja rajaavaksi. Hengellisissä lehdissä tilalla näkee useimmiten korvaavana ilmauksena kristityn tai uskovan negaation *ei-kristitty, ei-uskova, ei ollut uskova*, jolla pyritään pelkästään erottamaan vakaumukselliset kristityt niistä, jotka ajattelevat uskonnollisesti eri tavoin. Kirkkoon kuuluvat ei-uskovat sen sijaan erotetaan uskovista tarkentavilla lisämääreillä. Uskovista käytettyjä ilmauksia ovat *fundamentalistikristitty, tosiuskova, karismaattinen kristitty* ja ei-uskovista *nimellisesti kristitty, ns. kristitty*. Tällöin korostuksen tarkoituksena on yleensä ilmaista, ettei ulkoinen tiettyyn kirkkoon tai seurakuntaan kuuluminen riitä, vaan hengelliseen vakaumukseen kuuluu paitsi henkilökohtainen uskonratkaisu myös selvät arvot.

-- sen [= lopullisen oikean seurakunnan] -- muodostavat kaikki *tosiuskovat* -- .
 -- valtaan nousseet tekivät sen [= uskovien katoamisen maan päältä] -- päästäkseen
 eroon *fundamentalistikristityistä* --. KP1:20

-- suurin osa *ns. kristityistä* antaa vietellä itsensä elämään petollista elämää. KP2:27

Nämä esimerkit liittyvät lopun aikaa käsittelevään artikkeliin, jossa kuvaillaan maailmantilannetta ennen ja jälkeen sen, kun uskovien keskuudessa odotettu seurakunnan lähteminen Jeesusta vastaan on tapahtunut. Sananvalinnoissa painottuu Raamattuun uskovien ero uskonnollisiin ihmisiin verrattuna. Ei-uskovista käytetään näissä yhteyksissä sävyltään neutraaleja ilmauksia, jotka ovat luonteeltaan luokittavia: kirkkoon kuuluva, jolla ei ole kristillistä vakaumusta.

Tarkoituksellisesti *jumalaton*-sanaa käyttää konservatiivisempi Uusi Kipinä -lehti positiivisessa mielessä otsikkona artikkelissa, joka käsittelee yleisesti ihmisen pelastumista: *Mitä tapahtuu taivaassa, kun jumalaton kääntyy?* (KP3:20) Toinen erikoisempi tehokeino on puhua jumalattomista kollektiivisena joukkona eikä yksilöinä:

-- suuren ahdistuksen -- tarkoituksena on osoittaa *jumalattomalle maailmalle*, että Jumala on -- olemassa --. KP1:20

Käsite *jumalaton maailma* korostaakin ensisijaisesti yleistä henkistä ja moraalista rappiota, minkä vuoksi se ei ole niin osoitteleva kuin yksilöön viittaava. Lukija ikään kuin pidetään ulkopuolisena tarkkailijana, joka itse saa päättää, millaisia arvoja ja mitä haluaa edustaa. Toinen vastaava käytetty ryhmänimitys on *jumalattomat hallitsijat*:

-- ykseys ilman Jumalaa on -- osoittanut, -- millaisia tyranneja *jumalattomat hallitsijat* ovat. KP1:40

Tämäkään ei suoraan kohdistu yksilöön vaan pysyy yleisellä, kasvottomalla tasolla. Todennäköistä on, että tämäntyyppiset ilmaukset vaikuttavat lukijoihin pääasiassa myönteisesti, sillä yleinen maailmanmenon pohdinta ja valtaa pitävien toimien arvostelu ovat tavallisimpia puheenaiheita ihmisten kesken, ja niistä myös puhutaan normaalia värikkäimmin ilmauksin.

Ehkä kiinnostavin ilmaus, jota Uusi Kipinä käyttää puhuessaan ihmisestä, joka ei usko, on *kadotettu*. Tähän rinnastuu helposti Raamatun *kadotuksen lapsi*, joka tarkoittaa kavaltaja Juudasta (Joh. 17:12). Odotuksenmukainen ja Uudessa

testamentissa esiintyvä sana olisi ollut *kadonnut*, jota käytetään muun muassa Jeesuksen tuhlajapoika-vertauksessa: – – *hän oli kadonnut ja on jälleen löytynyt* (Luuk. 15:32). Passiivin 2. partisiippi aktiivin sijaan antaa vaikutelman lopullisesti menetetyistä, jota ei enää voi saada takaisin. Kipinä-lehdessä kuitenkin puhutaan kadotetuista, jotka on vielä mahdollista pelastaa:

Toinen [= tehtävä] on kutsua pelastukseen *kadotettuja* – –. KP1:18

Auta lapsiasi yhdistämään rukous ja *kadotettujen* pelastaminen. KP2:23

Ainoaksi selitykseksi jää, että *kadotettu* on käsitetty mieltä järkyttävämmäksi ja haasteellisemmaksi kuin väliaikaista katoamista kuvaava *kadonnut*. Tällä tavoin on tahdottu painottaa evankelioimisen tärkeyttä ja ihmisen arvoa. Samanlainen käyttötapa ja -tarkoitus on Kipinä-lehden käyttämällä *saavuttamaton*-adjektiivilla: – – *nyt olisi* – – *yhdistyttävä tekemään tätä työtä* – – *saavuttamattomien kansojen tavoittamiseksi* (KP2:18).

Ekumeenisuuden ja suvaitsevaisuuden aikana ei ole kovin suotavaa puhua myöskään eriseuraisuudesta tai lahkolaisuudesta, joka käsitetään täysin kielteiseksi ja ei-toivotuksi asiaksi kristittyjen piirissä. Askel-lehti on halunnut siitä huolimatta ottaa kantaa tähän varsin vaikeaan asiaan positiivisella tavalla arvostellessaan ehtoollisrajoituksia eri kirkkokuntiin kuuluvien kesken:

”Erimerkkiset” kristityt voivat kyllä naida, mutteivät käydä yhdessä ehtoollisella. AS10:24

Puhuessaan erimerkkisyydestä kirjoittaja yksinkertaisesti hyväksyy erilaiset näkemykset ja opit osaksi kristinuskoa ilman selvityksiä siitä, mikä erilaisista opeista on kristillisin tai oikein.

Käytöltään harvinaistunut kaikista vakiintuneeseen uskonnolliseen kieleen kuuluvista sanoista on *lähimmäinen* (esim. Matt. 5:43). Erääksi syyksi tähän Mäkinen (1989: 202) arvelee sanan sävyttymistä liian hengelliseksi, minkä vuoksi sen käyttöä aristellaan. Aineistoni teksteissä sitä esiintyy huomattavan vähän, ja sen sijaan korvaavina ilmauksina *kanssaihminen*, *vierelläkulkija* ja *rinnallakulkija*. Ensimmäistä sanaa käytetään, kun painotetaan jokaisen yksilön arvoa elämäntilanteesta riippumatta tai kun korostetaan toisten huomioimisen tärkeyttä:

Heidän elämänsä on konkreettista työtä niiden *kanssaihminen* hyväksi, jotka ovat pudonneet keltasta – –. AS12:38
 Hän [= Jumala] antaa kaiken – – lahjaksi meille, mutta pitää – – selvänä, että me teemme samoin *kanssaihmissiämme* kohtaan. KP1:3

Kuvailmaisuista *vierelläkulkija* puolestaan liitetään ensisijaisesti Jeesukseen, jonka tehtäväksi pyhän kolminaisuuden yhtenä persoonana ilmoitetaan ihmisen elämän vaikeuksien ymmärtäminen, vierellä kulkeminen:

Ihminen on pyytjä. Jumala Antaja. Kristus *Vierelläkulkija*. Henki Uudistaja. AS10:59

Jeesuksen esikuvan mukaisesti myös kristittyyn yhdistetään vierellä kulkeminen. Tällöin yleensä kerrotaan niistä vaikeuksista ja tuskista, joita on jouduttu läpikäymään, ennen kuin on kypsytty myötätuntoiseksi ihmiseksi:

Ero ja kuolema ovat tulleet kasvun elementeiksi – –. Tunnistan hänessä *rinnallakulkijan* – –. AS12:49

Kenties suurin syy *lähimmäinen*-sanana väistymiseen uskonnollisesta kielestä johtuu siitä, ettei siihen liity erityistä mielikuvaa nimenomaan empaattisesta ihmisestä, joka siten pystyisi olemaan avuksi vaikeissa elämäntilanteissa. Aineiston vaihtoehdoista *kanssaihminen* on merkitykseltään neutraalein, mutta siihenkin sisältyy jonkinlainen mielikuva samassa tilassa läsnäolevasta ihmisestä, joka ehkä siksi pystyy tuntemaan ja ymmärtämään kärsivää. Saattaa olla niinkin, että *kanssaihminen* käyttö valikoituu etupäässä niihin tekstiyhteyksiin, joissa lähimmäiseen viitataan tasa-arvoisena ihmisenä, ja joissa erityisesti tarkoitetaan huonompiosaisia lähimmäisiä. Silloin lukija ikään kuin viedään lähimmäisen tilanteeseen mukaan, ja häneltä odotetaan empatiaa toista kohtaan. Muiden myötätuntoisempien ilmausten tehtäväksi jää siten valaista lukijoille kristillistä ihannetta ymmärtäväisestä uskovasta, mihin jokaisen kristityn tulisi pyrkiä.

Kristillisen uskon keskeisiä käsitteitä edustaa synti, joka jakaa selvästi tutkimani lehdet kahteen eri suuntaukseen. Uusi Kipinä käyttää *synti*-sanaa lähes poikkeuksetta aina käsitellessään ihmisen tekemiä vääryyksiä itselleen, toisille ja Jumalalle. Perussanakirjan mukaan *synti* merkitsee ensisijaisesti 'Jumalan tahdon vastaista tekoa tai toimintaa ja ihmisen olemukseen kuuluvaa jumalanvastaisuutta' (PS). *Synti*-sanana käytöllä Kipinä-lehti haluaakin sitoa vääryydet ja rikkomukset erityisesti jumalasuhteen yhteyteen, kuten seuraavista esimerkeistä käy ilmi.

– – tunnustakaamme *syntimme* – – ja tehkäämme parannus Herran Jeesuksen ristin juurella! KP1:7
 Elämämme on oleva kokonaan elämää Jumalalle, ei enää orjuutta *synnin* palveluksessa. KP1:12
 Yhdysvaltojen *synti* Jumalan edessä on suuri – –. KP1:19
 – – varmista, ettet elä tietoisesti *synnissä*. Katumus on lyhin tie Jumalan luokse. KP3:32

Synnin suuruutta korostetaan voimakkaasti juuri siksi, että väärin tekemällä rikotaan suhde Jumalaan eikä enää kyetä elämään *kokonaan Jumalalle*, niin kuin on tarkoitus. Aina kuitenkin synnin vastapainoksi tuodaan parannuksen teon ja katumisen mahdollisuus, joilla lievennetään painokasta tekstiä. Kerran Kipinä käyttää *rikkomus*-sanaa tarkoittamassa ihmisten välisiä vääryyksiä:

Mikään ei tapahdu sattumalta – – eivät edes *rikkomukset* meitä vastaan. Jumalalla on ohjat käsissään – –. KP2:21

Ankaramman *synti*-sanon rinnalla *rikkomus* vaikuttaa melko kevyeltä, pieneltä väärinteolta. Ehkä tällä sananvalinnalla on haluttu tarkoituksellisesti osoittaa, etteivät muiden tekemät synnit ole lukijan kannalta oleellisia vaan jokaisen omat.

Askel-lehdessä *synti*-sanaa esiintyy huomattavasti harvemmin. Sitä käytetään, kun puhutaan anteeksiantamattomuudesta ja liiallisesta vedenkulutuksesta. Muuten väärin tekemiset todetaan synniksi kuin vaivihkaa tai korvaavilla, lievemmillä sanoilla:

– – joskus iskee voimattomuus. *Tapahtuu lankeamisia, epäonnistumisia ja rikkomuksia*. Joku voisi kutsua sitä *synniksi*. AS10:10

Huomattavaa on, että syntiä ei tässä kohdin varsinaisesti sidota jumalasuhteeseen vaan ihmisen omaan henkiseen hyvinvointiin ja tuntemuksiin. Yrittäessään tavoittaa ihmistä, joka tekee väärin, kirjoittaja selvästi haluaa välttää osoittelua siitä, kuka tekee väärin: yksipersonainen ilmaus *tapahtuu lankeamisia* sekä tuntematon *joku*, kenties ymmärtämättömämpi, arvostelijana luovat kuvan väärinteoista tapahtumaketjuna, jolle ei vain voi mitään ja jota asiaan perehtymättömät taitamattomat henkilöt saattavat arvostella liian ankarasti. Kiertoilmausten päätehtävä uskonnollisessa yhteydessä näyttääkin olevan suvaitsevaisuuden ja empaattisuuden osoittaminen toisin ajattelevaa ja väärin tehnyttä kohtaan.

3.2. Tasa-arvo

3.2.1. Mies ja nainen

Miestä ja naista kuvaavat adjektiivit kertovat paljon nykyajan tasa-arvon kaipuusta. Uusi Kipinä -lehdestä mies–nainen-erottelua ei juurikaan huomaa, kun taas Askel-lehti tuo varsin selvästi naisnäkökulmaa esiin. Ainoa silmiinpistävä mies–nainen-vastakkainasettelu Kipinä-lehdestä löytyy uutta raamatunkäännöstä käsittelevästä artikkelista: *Kaikki uskomme pääasiat on kyseenalaistettu – – miesten toimesta – naiset ovat olleet yleensä kesympiä* (KP3:15). Toisin sanoen naiset ovat haastateltavan huomion mukaan maltillisemmalla linjalla muutosten suhteen, mikä tuodaan esiin positiivisena asiana.

Askel-lehden artikkeleissa naista kuvaavat adjektiivit korostavat paitsi yksilön, naisen arvoa myös erilaisia nykyajan naiselle toivottuja ominaisuuksia, kuten henkistä vahvuutta, empaattisuutta, luovuutta, kykenevyyttä ja persoonallisuutta. Naisen määritteitä ovat *vahva, rohkea, pehmeä, mainio, upea, harvinainen, herkkä, voimakas, erilainen, railakas* ja *itsenäinen*. Huomattavaa on, että vain yksi adjektiivi liittyy suoraan äitiyteen, joka aikaisemmin oli naisen päätehtävä (*upeat äidit*), ja kaikki muut liitetään joko yleisesti naiseen tai uraa luovaan naiseen, josta kerrotaan paikoitellen tuttavallisesti pelkällä etunimellä:

Hän on *vahva nainen* ja antaa minun tehdä työtäni. AS12:59

Kysy tuulelta – – mihin päin kääntää purjetta. Sen on *rohkea Helena* varmasti osannut tehdä. AS11:42

Ensimmäisessä esimerkissä etiopialainen pastori kehuu vaimoaan, joka tukee miehensä evankelioimistystä tekemällä kotityöt ja kantamalla vastuun lasten kasvattamisesta, kun mies on pitkiä aikoja poissa kotoa. Toinen esimerkki kertoo taas kirkkoherran vaimosta, joka luo omaa uraansa ihmissuhdekouluttajana.

Erityisesti perinteistä poikkeavat ja uusia uria aukovat naiset saavat tilaa Askel-lehden sivuilla. Heistä kirjoitetut artikkelit ovat sävyiltään yksinomaan myönteisiä ja kannustavia.

Miten seurakuntalaiset suhtautuvat näin *railakkaaseen* kirkkoherran rouvaan – –? – –
Limingan vanhassa pappilassa on *itsenäinen* emäntä. AS1:42

Hän ottaa kunniamainintana itselleen suunnatun sanan *pappiperkele*. – – Suomen kirkolla on suuri voimavara Kertun tapaisissa naisissa. AS11:36

Ensimmäisessä esimerkissä esitellään samainen kirkkoherran rouva kuin edellisessä lainauksessa, jolla on seitsemän lasta ja joka työskentelee ihmissuhdekouluttajana, harrastaa itämaista tanssia, kirjoittaa näytelmiä sekä maalaa. Jälkimmäisessä tapauksessa kerrotaan puolestaan naispapista, joka toimii Lapissa, hoitaa työnsä ohella myös perheen sekä on mukana suunnittelemassa Lapin kehittämismahdollisuuksia. Tässä lainauksessa jopa kirosana *pappiperkele* on mielletty myönteiseksi ja kannustavaksi kommentiksi, jolla kuvataan naispapin henkistä vahvuutta kestävä arvostelua.

Sisäisten ominaisuuksien ohella naisesta halutaan tuoda esiin myös ulkoinen olemus ja sen tekemä vaikutus haastattelijaan. Tällä tavoin kuva haastateltavasta saa persoonallisemman ja syvemmän sävyn.

Papin *hennossa olemuksessa* on salattua voimaa. Jään katselemaan hänen *tummaa hehkuaan* – –. AS11:36

Ylväs ryhti, hillitty olemus, huoliteltu ulkonäkö ja tyylitaju saattavat herättää sekä ihailua, että kateutta. Hän ottaa oman tilansa selkeästi ja vastaansanomattomasti. AS12:49

Tällaisten ulkoisesti kenties hentojen naisten henkiseksi voimavaraksi mainitaan kuin sinetiksi *heidän uskonsa*, joka *kiteytyy sanaan: Jumalan käsi on ollut väkevänä päälläni* (AS12:49).

Miehestä puhuttaessa laatusanat jäävät selvästi vähemmälle. Kerrottaessa miehen elämästä adjektiivit liittyvät useammin isyyteen kuin yleisesti mieheen. Sekä Askel- että Uusi Kipinä-lehdessä käytetään sanaliittoa *suomalainen mies* kuvaamaan perinteistä näkemystä miehestä:

Eihän *suomalainen mies* puhu, puhumattakaan itke julkisesti ei ainakaan pappi. AS10:6

Olet *suomalainen mies*, perheenisä ja aviomies. Miten koet Jumalan johdatuksen omassa elämässäsi? KP2:15

Ensimmäisessä sitaatissa pappi haluaa muuttaa ihmisten käsitystä jäyhästä ja vaiteliaasta miehestä, jollaiseksi suomalainen mies usein mielletään ja kertoo omasta henkisestä kasvustaan, johon liittyi runsaasti tunteita ja varsinkin itkua. Toisessa sitaatissa taas adjektiiviin *suomalainen* on liitetty ensisijassa positiivista merkitystä

kansallistunteen muodossa. Artikkelissa haastatellaan kansanedustaja Toimi Kankaanniemen avustajaa Antero Laukkasta ja käsitellään valtion asioita niin yksilön kuin kansankin kannalta.

Muita mieheen liitettyjä adjektiiveja Askel-lehdessä ovat *hiljainen, outo, miehinen, raavas*, joilla ensimmäisellä kuvataan sairaudesta toipunutta ja toisella uskoon tullutta miestä toisen miehen silmin, kaksi viimeistä taas liittyvät perinteiseen käsitykseen suomalaisesta miehestä. Vaikka miehen omaa henkistä kasvua ja uskoontuloa kuvataan useissa artikkeleissa, isyyttä korostetaan selvästi tärkeimpänä miehen tehtävänä. Mielenkiintoista tämä on siksi, että ilmiö ei ole vieras nykyajan yhteiskunnassakaan: naisen pyrkiessä vapautumaan kotiäidin roolista luomalla uraa kodin ulkopuolella mies ryhtyy koti-isäksi tai keskittyy aiempaa enemmän perheeseensä. Isän merkitystä korostetaan myös käsittelemällä isyyden aiheuttamia tunteja ja ongelmia, jotka ovat perua lapsuuden vaikeista isä-kokemuksista:

– – pystyin antamaan *biologiselle* isälleni anteeksi – – . – – sain kokea saaneeni anteeksi sen, että olen itse ollut erittäin *huono* isä. AS11:25

Merkillepantavaa on se, että mieheen liitettyistä adjektiiveista ei juurikaan löydy kovin myönteisiä ilmaisuja, kuten naisen kohdalla oli laita. Tavallista on, että vain todetaan asiantila, kuten edellisessä esimerkissä, tai kuvataan siirtymistä menneestä nykyhetkeen koruttomasti ja oma kyvyttömyys tunnustaen: ***Huonosta isästä armahdetuksi isäksi*** (AS11:25). Jonkinlainen vallattomuus ja poikamaisuus kuitenkin sallitaan miehille: – – *olen saanut kotoa – – tilan olla vähän kuriton poika* (AS12:15). Edellinen lausahdus on osa piispa Eero Huovisen vastausta kysymykseen, mitä arvokasta toivoisi 2000-luvulla kasvaville.

Eräs tapa lisätä tasa-arvoa miehen ja naisen välillä on uskonnollisessa yhteydessä siirtää perinteisesti Jumalan valtaan ja voimaan yhdistettyjä ilmauksia naisista kertovien tekstien yhteyteen. Raamatussa Jumalan kaikkivoivuuden tuntomerkkeinä on esimerkiksi kyky vapauttaa ihminen synnin vallasta sekä valta avata tai sulkea ovi johonkin (esim. Room. 6:18; Gal. 5:1; Ilm. 3:7). Askel-lehti yhdistää vapauttamisen ja ovien avaamisen yhteen naiseen, Heidi Liehuun, raamatullisin sanakääntein:

- – Heidi Liehu, nuori filosofi ja runoilija *avaa ovia* uudenlaisten *mahdollisuuksien maailmaan*. Hän *vapauttaa* miehen ja naisen *yhteiseen tulevaisuuteen*, joka ei enää pohjautu omistamiseen, läheisyyden pelkoon tai taisteluun vallasta.
- – *Syyllyttämättä* miestä tai naista Heidi Liehu *katsoo hellyydellä* pitkää miehisen vallan, sodan ja taistelun historiaa.
- – Heidi Liehun *näyssä* on kysymys utopiasta, joka koskettaa mm. mediaa, rahataloutta, politiikkaa, uskontoa ja tieteen murrosta. AS10:27, 28

Itse artikkelissa käsitellään Liehun suhdetta Jumalaan, kirkkoon sekä rakkauteen näköinä, jonka pohjalta syntyi kirja *Perhosten Valtakunta*. Naisen kuvaaminen profeetallisena Jeesuksen kaltaisena lempeänä vapauttajana vahvistaa omalta osaltaan kirjoituksen feminististä otetta myös suhteessa perinteiseen uskontoon, joka nähdään täysin miehisenä hierarkiana:

- – tavalliset ihmiset tarvitsevat *patriarkaalisien jumalakuvan* rinnalle uusia vertauskuvia. Jumalan *maskuliinisuuden* keinoin mies on kielellisesti asetettu hierarkian korkeimmalle huipulle. AS10:28

Kuvaavaa on, että Uusi Kipinä puolestaan ei puutu tähän aiheeseen sanallakaan vaan jättää feminismi–sovinismi-keskustelun täysin muiden käsiin.

3.2.2. Jumala, oppi-isät ja ihminen

Miehen ja naisen keskinäisestä tasa-arvosta on vain askel vielä radikaalimpaan tasa-arvoon Jumalan ja ihmisen välillä. Kun perinteinen Raamattuun pitäytyvä linja korostaa tarkoituksellisesti Jumalaa ylimpänä auktoriteettina, jota tulee pelätä ja kunnioittaa pyhänä ja kiivaana tuomarina, uudempi suuntaus esittää Jumalan nykyajan ihmiselle kumppanina, jota voi lähestyä kuten rakasta ihmistä. Jumalan kanssa kumppaniksi päästään, kun ihminen on tullut uskoon. Askel-lehden mukaan silloin – – *ihmiset* – – *ovat välittömässä ja täydellisessä rakkauden kumppanuudessa Luojansa kanssa* (AS12:10). Tämä käsitys poikkeaa Raamatun ilmauksista, jotka kertovat ihmisen suhteesta Jumalaan isä–lapsi-suhteena (*Jumalan lapsi*) ja isäntä–työntekijä-omistussuhteena (*Jeesuksen Kristuksen palvelija, Kristuksen orja, Kristuksen Jeesuksen vanki*) (ks. esim. 1. Joh. 3:12; 2. Piet. 1:1; 1. Kor. 7:22; Filem. 1:1). Nyt sen sijaan mukautetaan raamatullinen vertauskuva seurakunnasta morsiamena ja Jumalasta sulhasena (esim. Ilm. 21:9) nykyaikaan ja luodaan vaikutelma, että Jumala haluaa olla ihmisen kanssa nimenomaan tasavertaisessa kumppanuudessa, joka on verrattavissa

kahden ihmisen väliseen hyvin läheiseen ja täysipainoiseen rakkaussuhteeseen. Kristillisen sanoman mukauttaminen nykyaikaan onkin teologiassa vallitsevan kontekstuaalisen lähestymistavan pääkeino, jonka avulla kristillistä uskoa tehdään ihmisille ymmärrettävämmäksi (ks. lisää esim. Tage Kurtén 1998; Tapio Aaltonen 1996: 106–117; Risto A. Ahonen 1996: 67–80, 81–95).

– – Jumala pääsee kaipaamaansa *intiimiin* yhteyteen rakkautensa *kumppaniksi* luomiensa *rationaalisten* olentojen kanssa. AS12:10

Tässä esimerkissä muut sananvalinnat tähdentävät lisäksi sitä, että nimenomaan Jumala on se osapuoli, joka kaipaa ja haluaa tätä läheistä suhdetta ihmiseen, ja ihmisen rationaalisuus, päinvastoin kuin perinteisemmässä suuntauksessa (vrt. esim. *Me hajotamme maahan järjen päätelmät* – –. 2. Kor. 10:5) sisällytetään positiivisesti osaksi Jumalan hyvää ja täydellistä luomistyötä.

Samaa tasa-arvoisempaa jumala–ihmissuhdetta näyttää edustavan tutkimusaineiston toinenkin lehti käyttämällä Jumalasta sanoja *jätetty* ja *rakkaudenkipeä Jumala*. Kirjoittaja kertoo oivaltaneensa Jumalan rakkaudenkipeyden jo nuoruudessaan ja alkaneensa vastikään pohtia *jättääkö Jumala* -ajatustensa jälkeen, *onko juuri minun Herrani jätetty Jumala* (KP2:28).

– – kunhan saisin kerrankin – – vastata *rakkaudenkipeän Jumalan* kutsuun. KP2:29

Hieman yllättävästi Jumala esitetään ihmisenkaltaisena rakkautta janoavana olentona, jonka toinen osapuoli, ihminen, voi jättää milloin vain niin halutessaan. Näin Jumala asetetaan riippuvaiseksi luomastaan ihmisestä ja siten myös rakkauden suhteen ihmisen armoille, jolta hän anoo vastarakkautta.

Olenpa ollut kuulevinani Hänen äänensä muodostavan kysymystäkin, näin kuuluvaan: *Oletko vielä Minun kanssani? Ethän jätä Minua?* KP2:28

Tuomalla uusia inhimillisiä ja haavoittuvia puolia esiin Jumalasta häivytetään tehokkaasti perinteinen koston ja tuomion jumalakuva taustalle. Inhimillistämällä ja syventämällä Jumalan luonnekuvaa etäinen Jumala ja auktoriteetti tulee lähelle jokaista ihmistä.

Uutta uskonnollista tasa-arvon aikaa kuvastaa myös lempinimen käyttö Jumalasta, kirkkoisista ja johtavista hengenmiehistä. Uskonnollista slangia tutkineen Minna Niemen (2003: 19) mukaan Jumalaan ja Jeesukseen viittaavat lempinimet eivät ole sävyltään lainkaan pilkallisia vaan nimenomaan hellittelynimiä. Lempinimen antaminen auktoriteettihahmolle tuo kohdetta lähemmäksi, kun jutellaan ikään kuin hyvästä kaverista ystävälle puhtaasti epävirallisesti ja tuttavallisesti. Raamatussa Jumalasta ja Jeesuksesta käytetyt nimitykset ovat lähinnä arvoa (*Kaikkivaltias, Kuningas*) ja tehtävää osoittavia (*Messias, Karitsa, Isä*) (ks. esim. Ilm. 1:8; Luuk. 19:38; Joh. 1:29, 41; Matt. 6:26). Jumalaan viittaavia lempinimiä löytyy aineistosta yksi pakinasta, joka käsittelee kirjoittajan elämänfilosofiaa kiireettömästi elämästä:

Näin Jumala siunaa – –. Hyväntekeväisyysjärjestö meni konkurssiin ja minä sain puvun. Kiitos, *Boss*. AS10:50

Tekstikokonaisuudessa mainittu puku on tunnetun vaatemerkin, *bossin puku*, jota käytetään monimerkityksisessä mielessä läpi artikkelin (vrt. raamatullinen *pukea päälle Herra Jeesus Kristus*, Room. 13:14). Tuttavuutta Jumalan kanssa korostetaan vielä lisää esittämällä Jumala mukavana, jopa hieman paheellisena kaverina, jonka murheita ei aina jaksa kuunnella:

Illan tullen *istutaan Jumalan kanssa* ikkunalaudallani ja selaillaan lääkärikirjaa ja *tuprutellaan sikaria* – –. AS10:50

– – Jumala *notkahtaa sohvalleni lojumaan, pummaa kahvia ja sikarin. Valittaa päänsärkyä ja mutisee jotain*, mistä en saa selvää. *Jätän Jumalan huokailemaan* sohvalleni ja palaan muistoihini. AS12:50

Erikoista on, että tasa-arvoistamispyrkimyksissä on menty niin pitkälle, että täydellisen hyvän käsitettä on haluttu rikkoa epätäydellistämällä se. Niin ikään kaveruudesta Jumalan kanssa on tehty niin tasa-arvoista, että ihminen vaikuttaa näissä esimerkeissä jo miltei auktoritaarisemmalta ja hyveellisemmältä hahmolta kuin Jumala. Todennäköistä kuitenkin on, että kirjoittajan pakinatyylisten ilmauksien tarkoituksena lienee lähinnä ironisoida omaa hengellistä tilaa enemmän kuin määritellä Jumalan olemusta ja auktoriteettiasemaa.

Kirkkoisista Martti Luther on puolestaan haluttu lähentää lukijaan puhumalla hänestä pelkkänä *Marana*, ja erotukseksi muista samannimisistä Luther tarkennetaan vielä *Lutherin Maraksi*. Vastaavaa lähentämiskeinoa käytettiin aikoinaan

myös presidentti Martti Ahtisaaren vaalikampanjan aikana ja myöhemmin, kun pyrittiin tekemään kansainvälisestä diplomaatista kansalle tuttu ja arkinen henkilö, johon tavallisen kansalaisen olisi helppo samastua.

Tämähän [= vanhurskauttamisoppi] oli uskonpuhdistuksessa se tärkein löytö. Se, jonka perusteella *Lutherin Mara polkaisi* tämän luterilaisuuden *pystyyn*. AS10:10

Tässä yhteydessä käytetyllä ilmauksella *polkaista pystyyn* pyritään myös osaltaan vähentämään Lutherin auktoriteettiasemaa samalla kun halutaan antaa kuva lennokkaasta ja mielenkiintoisesta evankelis-luterilaisen kirkon syntyprosessista. Kirkkoisän auktoriteetti on tällä tavoin tehokkaasti häivytetty taka-alalle.

Lempinimiä saatetaan käyttää myös edesmenneistä tai vielä elossa olevista hengenmiehistä. Tällöin lempinimi ilmaisee selvimmin läheistä ystävyyttä kirjoittajan ja kerronnan kohteen välillä ja vetää myös lukijan samaan ystäväjoukkoon mukaan.

Että terveisiä vain *Eki* sinne taivaiisiin. AS12:50

Edellä olevassa esimerkissä kyseessä on Erkki Leminen, edesmennyt maallikkosaarnaaja, jonka kanssa käytyä keskustelua kirjoittaja muistelee.

Auktoritaarisempaa linjaa edustava Uusi Kipinä -lehti sen sijaan pitääytyy perinteisessä tyyliässä nimien annossa. Raamatusta selvästi poikkeavat Jeesuksesta käytetyt *Yeshua* (KP1:20) ja *Isa* (KP1:6) ovat pelkästään vierasperäisiä (heprean- ja arabiankielisiä) Jeesus-nimen synonyymeja, joiden tehtävänä on syventää lukijoiden kulttuurillista tietämystä.

Jumalan vahvaa auktoriteettiasemaa häivytetään myös kielteisillä ilmauksilla, joilla korostetaan ihmisen valtaa yli Jumalan. Tällaisiin sanoihin liitetään nimenomaan Kristus, mikä tekee ilmauksista vielä voimakkaammat:

Miten paljon kiitosta, ylistystä, kunniaa olenkaan *ryöstänyt* KRISTUKSELTA, kun en ole koetuksissa kestänyt? KP2:29

Mutta jos Kristusta *riisutaan* ja Hänen sanansa jätetään kokonaan syrjään, silloin siitä pitää avoimesti puhua. KP3:15

Näin myönnetään ihmisen valta toimia vastoin Jumalaa ja jopa häväistä häntä ilman, että Jumala siihen mitenkään vastaa tai kykenee vastaamaan. Abstrakti Jumalaa vastaan

rikkominen inhimillistyy arvonimivalinnalla *Kristus*, koska Kristuksen voi mieltää ihmiseksi samalla kuin myös kristinuskon täydelliseksi pyhäksi.

3.3. Vauhdikas, kiinnostava elämä, menestyminen

Nykyaikana elämän tärkeimpiin tavoitteisiin kuuluu menestyminen. Siitä kertoo lehdistön kiinnostus niitä julkisuuden henkilöitä kohtaan, jotka ovat menestyneet taloudellisesti ja saavuttaneet mainetta sekä kunniaa jollakin yhteiskunnassa arvostetulla alalla. Ne ihmiset, jotka puolestaan eivät menesty, eivät yksinkertaisesti ole tarpeeksi kiinnostavia päästäkseen uutisotsikoihin.

Seikkailuhenkisyys ja menestyminen yhdessä muodostavat median luoman käsityksen mielenkiintoisesta elämästä, josta kannattaa kertoa suurelle yleisölle. Tämä näyttää olevan myös uskonnollisten lehtien kanta. Sen sijaan ero uskonnollisen ja tavallisen lehdistön näkemykselle siitä, mikä on menestymistä, näkyy Kipinä-lehden kirjaesittelyn kirjan nimen otsikosta: *Siunauksen tie. Menestys – Jumalan ajatus* (KP2:37). Menestyminen elämässä yleensä pohjautuu täten alun perin Jumalan ajatukseen ja siunauksiin eikä ihmisen omiin ponnisteluihin ja onneen. Jatkossa irtisanoudutaan kuitenkin varsinaisesta menestysteologiasta, opista, jonka mukaan rikkaudet ja raha ovat aina todiste Jumalan siunauksista. Sen sijaan kirjaesittelyssä listataan laajasti menestykselliseen elämään kuuluvat tekijät:

Sisäinen elämän rauha, voima ja rohkeus kohdata ulkoiset paineet, *olemassaolon tarkoituksellisuus, terveys, jopa aineellinen hyvinvointi* kuuluvat Raamatun mukaisesti kristityn oikeuksiin. Ne ovat Isän siunauksia. KP2:37

Voidaksesi vastustaa kiusausta *menestyksellisesti*, sinun on turvauduttava seuraaviin keinoihin: 1. Vastustus. – 2. Vastaanottaminen. – 3. Suhde Jumalaan. KP1:35

Näissä katkelmissa raamatullinen sanasto (*Raamattu, Isä, kristitty, siunaus, kiusaus, Jumala*) liittyy positiiviselta henkiseltä opastukselta kuulostavan tekstin hengelliseen yhteyteen. Toisaalta taas käyttämällä ilmauksia *aineellinen hyvinvointi* ja *menestyksellisesti* uskonnollisissa yhteyksissä perinteellisempien *rikkaus, voitokkaasti* -sanojen sijaan muovataan tekstin uskonnollista sävyä nykyaikaiseksi.

Aktiivisuutta uskonelämän yhtenä menestykseen johtavana tekijänä painottaa varsinkin Askel-lehti:

Anna-Maria on vasta 15-vuotias – ja on *aktiivinen* seurakunnassa. AS10:35
 Samalla tavoin – kuoli – tätini, joka oli elänyt puolen vuosisataa helluntaiseurakunnan *aktiivisena* jäsenenä. AS11:28–29

Mielestäni Luoja on ohjelmoinut ihmisen kehityksen *rauhallisempaan tempoon*, kuin mihin nykyajan kaupallisuus meitä prässää. AS12:48

Näissä esimerkeissä oikeanlainen aktiivisuus liitetään toimimiseen seurakunnassa ja negatiivinen puolestaan ulkopuolisen maailman tarjoamiin virikkeisiin. Sanan *aktiivinen* merkitys näyttää hengellistyneen käsittämään tavallisen toimeliaisuuden sijasta nimenomaan yhteydenpidon seurakuntaan, hengellisen toiminnan ja innostuneen, elävän uskon.

Vauhdikas ja kiinnostava elämä liitetään aineiston teksteissä ensisijaisesti vastakääntyneisiin uskoviin, joita luonnehtivat sellaiset ilmaukset kuin *vauhti on kova ja mennä melkoista vauhtia*. Muita mielenkiintoiseen elämään liittyviä sanoja ja ilmauksia ovat muun muassa *upea, vauhdikas, elää vahvasti, täysillä mukana*. Etenkin usko Jumalaan kohdistetaan suoraan nuorille jännittävänä vaihtoehtona tasaiselle elämälle:

Jumalan voiman kokeminen synnyttää janon ja täyttää myös nuorten *seikkailun- ja jännityksen halua*. Ei mikään ole niin *jännittävä* kuin seurata Herraa. KP3:29

Jumalan pyhyys ja voima tekevät Kipinä-lehden mukaan uskonelämästä seikkailun, josta ei mielenkiintoa puutu. Samalla muutkin tulevat huomaamaan eron myönteisenä:

Meistä tulee *mielenkiintoisia*, kun meistä tulee Kristuksen kaltaisia. KP2:15

Vuosikymmenestä toiseen seurasin Royn ja hänen perheensä *mahtavia tempauksia* Jeesuksen kanssa. KP3:11

Positiivisesti uskonelämän ja Jumalan mielenkiintoisuuteen suhtautuu myös Askel-lehti, joka löytää Jumalasta uusia puolia ja elämänratkaisuista seikkailullisuutta, kuten seuraavissa esimerkeissä.

Jotkut ihmiset ovat saaneet rukouksen jälkeen hampaisiinsa kultapaikkoja. – Jumala on *yllätyksellinen ja epäsovinnainen*. AS10:20

Hän ei hae helppoja ratkaisuja. Elämää ei voi elää vastoin omia tuntemuksia siitä, mikä on oikein. Itse asiassa se tekeekin jokaisesta päivästä *seikkailun*. Kunhan vain *heittäytyy täysillä*. AS11:35

Ensimmäisessä sitaatissa rukoustyötä tekevä Pirkko Jalovaara kertoo rukousvastauksista ja ihmeistä, joita on kuullut tapahtuneen. Jälkimmäisessä tekstikatkelmassa taas kerrotaan gospelartisti Jukka Leppilammen elämästä ja elämänasenteesta, jota kuvataan intensiivisellä ilmauksella *heittäytyä täysillä*.

Hengellisen elämän yliluonnollisen puolen jännittävyttä kuvataan vielä tarkemmin kertomalla mm. mystisistä näkykokemuksista sekä kristinuskoon kääntyneistä, joiden elämä sisältää vainoa uskon tähden ja ihmeitä.

Uskot Paavalin *tehneen matkan henkimaailmaan*. *Ilmiö* on jatkunut. – – aina meidän päiviimme asti. KP2:36

Saat nyt lukea tarinan, joka on *kuin satua*. – – kerromme hänestä *peitenimellä*. KP1:5

Ensimmäisessä lainauksessa esitellään Mary Baxterin *Ilmestyskirjat*-teos, joka käsittelee kirjailijan kokemuksia henkimaailmassa. Yllättävää on, että apostoli Paavalista samoin kuin kaikista kristityistä, jotka ovat näkyjä nähneet, luodaan ilmauksella *tehdä matka henkimaailmaan* eräänlainen kristillinen shamaani, joka Väinämöisen tavoin vierailee silloin tällöin henkimaailmassa. Lisää jännittävyttä ja vaikuttavuutta kontekstiin luodaan vielä *ilmiö*-sanana käytöllä, jonka lukija saattaa yhdistää paranormaaliiin ilmiöön. Toinen esimerkki kertoo taas musliminuorukaisten kääntymisestä kristinuskoon ihmeiden seurauksena. Tarinan todenperäisyyttä korostetaan esittämällä toinen vielä mahdollisesti elossa oleva mies peitenimellä sekä valokuva, jossa miehen kasvot on peitetty tunnistamattomaksi vainojen tähden. Tällä tavoin uskosta Jumalaan on muovattu lukijaa varten poikkeuksellinen ja kiinnostava elämäntapa, jossa todellinen ja hengen maailma nivoutuvat mystisesti yhteen ja ilmenevät kumpikin aika ajoin uskovalle yhtä todellisena ja tapahtumarikkaana.

Mielenkiintoa ja jännittävyttä uskovan elämään tuodaan lisäksi uudella tavalla määritellä kuolemaa ja taivasta, määränpäättä, johon ollaan matkalla. Tällaisia ilmauksia ovat kuolemaan liitetty *siirtyä ikkunalautaosastolle* ja taivasta määrittelevät *yläkerta*, *ylös–alas* 'taivas–helvetti', *toinen todellisuus* sekä *ulottuvuus*. Ensimmäinen ilmaus esiintyy Askel-lehden pakinassa, jossa myös Jumalan todetaan istuvan ikkunalaudalla: *Olen – – kuolemassa. – – miksen voisi tehdä sitä rauhassa ja jutella sitä ennen ikkunalaudallani istuvan Jumalan kanssa* (AS10:50). Tässä tapauksessa *ikkunalautaosaston* voi liittää myös *taivas*-metaforien joukkoon. Taivaaseen liittyvät uudet kuvailmaukset syntyvät todennäköisesti ilmaisuvoimaisempien sanojen tarpeesta:

paratiisi ja *taivas* eivät ehkä enää nykyään paljon käytettyinä puhuttele kuulijaansa, jolloin on siirrytty käytännöllisempiin *yläkerta*, *ylös-alas*-tyyppisiin ilmauksiin ja sitä kautta kiehtoviin yliaistillisiin kuvauksiin.

– – kolme jälkimmäistä [Ilmestyskirjan pasuunaa] [näyttävät liittyvän] *hengellisiin ulottuvuuksiin*. KP1:11

Nyt on – – liikehdintää kaikkialla, missä ihmisille yleensä pidetään tarjolla selkeästi *yliluonnollista ulottuvuutta*. KP3:5

Syvällä lainehtiva luottamus ja *uskon ulottuvuus* tulee tuon tuostakin pintaan uskottavasti. AS12:49

Uskonnollisissa teksteissä *ulottuvuus*-sanaa käytetään melko laajasti, jolloin vanhempi *taivas*-ilmaus muuntuu nyt käsittämään hengellisen elämän ja koko sen henkimaailman, mikä kaiken aikaa ympäröi ihmisiä ja johon on mahdollista aika ajoin päästä sisälle joko kuoleman tai muun yliluonnollisen kokemuksen kautta.

– – minut vietiin takaisin Toiseen taivaaseen *ulottuvuusseinän* läpi, joka jakaa nämä kaksi maailmaa.

Enkelit kantoivat minut takaisin – – *ulottuvuusmuurin* läpi ja sairaalaan siihen huoneeseen, jossa ruumiini lepäsi. KP2:24, 26

Näissä esimerkeissä kerrotaan kirjoittajan kuolemankokemuksesta, jonka aikana hän koki käyvänsä taivaassa. Eroa luonnollisen ja henkimaailman välillä verrataan jälleen kerran ulottuvuuteen, tällä kerralla vielä konkreettisemmin *ulottuvuusseinään* ja *-muuriin*. Tällaisten sanojen tehtävä on selvästi kirkastaa kuluneeksi koettuja uskonnollisia käsitteitä ja esittää uskonelämä mystisenä ja kiinnostavana tapana elää.

3.4. Mielenrauha ja sielun pelastuminen

Kristinuskon maailmanselitysmallin mukaan uskoon tulella ihminen pelastuu ikuiseen elämään ja saa itselleen samalla sisäisen rauhan. Koska sielun pelastuminen on koko kristinuskon päämäärä, on selvää, että myös molemmat tutkittavat lehdet kertovat tästä omalla tavallaan. Uskoontulosta ja muusta hengellisestä uudistumisesta kertovia ilmauksia ovat mm. *herääminen (hengellinen)*, *kipinä (uskon)*, *muokkaaminen, ankkuroida, pysäyttää, virrata, elää toteen (usko)*, *heittäytyä tuntemattomaan, kuin joku olisi vääntänyt katkaisijasta, lokahtaa kohdalleen (palaset)*, *lähteä mukaan, muuttua*

(suunta), purkaa taakkoja, sielu nurin kulkeva, tapaaminen (Jumalan kanssa), tulla kotiin, tässä ja nyt, yhdellä jysäyksellä. Uskon olemuksen kuvaamisessa molemmat lehdet käyttävät yksimielisesti *prosessi*-sanaa.

Uskominen on *prosessi* ja meidän jokapäiväinen ruokamme. AS12:59

Tämän *prosessin* [= uskoontulon, anteeksiantamisen myötä] avulla pystyin käsittelemään sen [= vihan]. AS10:7

Savi kuivaa ja pienenee. *Prosessi* on hidas ja näkymätön. Kai se on sitä, että sydän nöyrtyy. KP2:5

Ensimmäisessä esimerkissä *prosessi*-sanankäytöllä korostetaan uskomisen jatkuvuutta. Tässä lähes rukouksenomaisessa lauseessa näkyy varsin hyvin uskon ja uskomisen keskeisyys nykyajan uskonnollisuudessa; uskomista verrataan ruokaan, joka alun perin raamatullisena metaforana on kuvannut Kristusta (vrt. *elämän leipä*, Joh. 6:35). Toisessa esimerkissä prosessilla sen sijaan ilmaistaan uskoontuloa tapahtumasarjana, jolla on alku ja loppu. Viimeisessä lainauksessa *prosessi*-sana on kuvallisessa kontekstissa, jossa sillä kuvataan saven valmistumista saventalon käyttöön ja toisaalta sydämen asteittaista muuttumista ja ihmisenä kasvamista vaikeuksien kautta.

Askel-lehti lähestyy uskoontulokuvauksia pohdiskelemalla ja erittelemällä kokijan tunteja ennen ja jälkeen varsinaisen uskoontulon. Terapeuttisen kokemususkon vahva esillä olo kuvastaa psykokulttuurista yksilökohtaista jumalasuhdetta, jonka perustana on mielen rauha ja tasapaino (Kivivuori 1992: 41). Askel-lehden kertomissa tapauksissa henkisen rauhan saavuttamista on usein edeltänyt uupumus ja masennus, jota käsitellään teksteissä rinnan pelastuskokemuksen kanssa.

Voisiko usko avata näitä *solmuja*? AS10:45

Kun löysin rauhan, minulla jäi *käyttövara* älylliseen työskentelyyn. AS10:62

Näissä esimerkeissä painottuvat ihmisen oma etsiminen ja havainnot uskon myönteisestä vaikutuksesta. Epäröinti ja kysely sen sijaan esitetään luonnollisena vaiheena uskon löytymiseen. Sielun pelastumiskokemus ilmaistaan puolestaan vahvasti tunnepitoisilla kuvauksilla:

– – koin Jumalan läsnäolon *kuin en koskaan ennen*. AS11:34

Hurja heittäytyminen uuden [= uskon] varaan – –. AS10:62

Muiden tekemät huomiot uskoon tulleesta ovat myönteisiä ja kuvaavat nimenomaan mielenrauhan näkymistä ulos päin.

Pelkkä olemus hänellä *nojasi* armoon –. AS12:50

Samaan naiseen sisältyy sekä *hoidettu minuus* että itsensä alttiiksi antava laupeus. AS12:49

Kaiken kaikkiaan uskoon tulemisessa korostuu Askel-lehdessä ihmisen henkisen hyvinvoinnin ja tasapainon löytyminen vaikeiden elämäntilanteiden keskellä.

Uusi Kipinä -lehti, joka edustaa julistuksellisempaa linjaa, tuo esiin sekä sielun pelastumisen että mielenrauhan saavuttamisen rinnasteisina asioina. Uskoontulokuvausten yhteydessä painotetaan henkilökohtaisen jumalasuhteen syntymistä ja ylläpitämistä, uudistumista sekä ei-uskovien evankeliointia. Näyttää siltä, että uskoon tuleminen käsitetään Kipinä-lehdessä etenkin lähetystyöhön sitoutumiseksi kun Askel-lehti esittää uskoon tuleminen kokemukseksi, jota pyritään säilyttämään uskon hoitamisella, pohdiskelulla ja rukouksella.

– – sain – – kokea, miten aloin puhua kielillä. Tämä kokemus oli sellainen *solmupaikka*, *kynnyspaikka* elämässäni, josta lähtien Herran tie on avautunut aivan eri tavalla. KP3:8

– – kaos avaa ennalta aavistamattomia mahdollisuuksia Sanan julistamiseen. Meidän tulee olla valmiita työhön – –, kun Jumala *kutsuu* meidät tähän erityiseen *palvelu aikaan*. KP3:14

Ensimmäisessä esimerkissä Raita Karpo kertoo uskoontulon jälkeen kokemastaan Jumalan kohtaamisesta, jonka seurauksena hengellinen elämä muuttui täydellisemmäksi ja tyydyttävämmäksi. Jälkimmäisessä lainauksessa ennustetaan tulevan taloudellisen laman antavan mahdollisuuden julistaa evankeliumia odottamattomilla tavoilla. Kipinä-lehti tähdentääkin uskovan mielenrauhan vahvistamista paitsi Jumalan kanssa seurustelemalla myös ei-uskovia evankelioimalla.

Uudenlaisesta henkisyyden etsinnästä kertoo maailmalla viime aikoina lisääntynyt kiinnostus yliluonnollisiin olentoihin ja etenkin enkeleihin. Enkeli käsitetään tässä yhteydessä positiiviseksi olennoiksi, joka liitetään aina myönteiseen hengelliseen kokemukseen. Tavallisimmin enkelin läheisyydessä koetaan varsinkin levollisuuden ja turvallisuuden tunteet. Askel-lehden sanastossa enkeli-yhdyssanoja onkin poikkeuksellisen paljon, mikä kuvastaa osaltaan lehden myönteistä suhtautumista

mielenrauhan saavuttamiseen yliluonnollistenkin kokemusten kautta: *enkeli*asiantuntija, *-innostus*, *-kesä*, *-kirja*, *-kokemus*, *-nimike*, *-teema*.

Maailmalla oli alkanut suuri *enkeli-innostus*, joka tosin ei ollut vielä ehtinyt Suomeen. Ollista tuli kysytty *enkeli*asiantuntija ja samaa *enkeli*teemaa hän jatkoi tullessaan Askel-lehden päätoimittajaksi. AS10:8

Edellä oleva lainaus liittyy Ullamaija ja Olli Seppälän haastatteluun, jossa sivutaan heidän uutta kirjaansa *Enkeli tuli luokseni*. Tietynlaista arvottamista löytyy *enkeli*asiantuntija-sanasta, jolla haetaan henkietiedolle pätevyyttä rinnastamalla kyseinen tietämys tieteelliseen tietoon. Toisaalta taas samalla kun vedotaan asiantuntijuuteen vältetään käyttämästä yliluonnollisiin ilmiöihin liittyvää tieteellistä nimeä *parapsykologia*. Näin sivuutetaan parapsykologiaan liittyvät negatiiviset ja okkultismiin viittaavat ilmiöt.

Uusi Kipinä käyttää vain yhtä uutta enkeli-alkuista yhdyssanaa, *enkeliopasta*, kirjoittajan kuvatessa taivaallista näkyään; muutoin pitäydytään perinteisissä *enkeli*-ilmauksissa, kuten mm. *enkeli*, *Herran enkeli*, *suojelusenkeli*, joita viljellään runsaasti.

Sitten *enkeli*oppaani antoi kädellään merkin: näytti kuin kirkon katto olisi kierinyt auki – –. KP3:21

Tässä esimerkissä opastava enkeli on yksinkertaisesti haluttu erottaa muista enkeleistä erityisellä nimikkeellä. Toisaalta saattaa olla, että kirjoittaja tietoisesti haluaa erottaa myös yliluonnollisen kristillisen opastajan spiritistisestä *henkiopas*-sanasta.

4. UUSKIELI USKONNOLLISESSA KONTEKSTISSA

4.1. Viestintäkeinot ja -tavoitteet

Kielen avulla ihminen välittää kulttuuria, nimittää asioita, luo uusia asioita maailmassa, antaa ja tekee merkityksiä. Hän valitsee sanat tekstiin sen mukaan, miten hän kategorisoi ne entiteetit, asiantilat ja suhteet, joista hän kulloinkin puhuu. Samalla hän soveltaa tekstiinsä kielijärjestelmässä vallitsevaa leksikaalisen yksikön ja käsitemaailman (tai reaalia maailman) välillä vallitsevaa vastavuoroista suhdetta hahmottaessaan ja kategorioidessaan maailmaa joko luokittamalla suoraan, nimittämällä asiat (*välitön kategoriointi*), tai käyttämällä niin sanottua *komplisoitua kategoriointia*, kuten hyödyntämällä metaforia. Kielen, kulttuurin ja maailmankuvan välisistä kiinteistä suhteista kertovatkin näkemykset siitä, että kieli yhtäältä heijastaa ympärillä olevaa maailmaa suoraan ja toisaalta kieli rakenteensa puolesta rajaa näkemään maailman tietyllä tavoin. (Mauno Koski 1992: 13; Päivikki Suojanen 1993: 11, 16.)

Suojasen (1988: 21) mukaan niin konkreettista kuin henkistäkin valtaa harjoittavat toteuttavat valtaansa uskonnossa ja politiikassa nimenomaan uuskielen keinoin. Uuskielen keinot, viestintästrategiat, perustuvat suostuttelevan viestinnän kahteen peruspiirteeseen: **auktoriteetti-** ja **manipulaatorakenteeseen**. Auktoriteetilla haetaan vahvennusta uskonnolliseen viestintään vahvojen henkilöiden sanomista, opinkappaleista ja pyhinä pidetyistä kirjoista. Erityisinä arvovaltarakenteen osoittimina toimivat tekstissä ns. *arvovaruksiset sanat*, jotka yleensä ovat abstraktisia, vaikeatajuisia ja joita usein käytetään suggestiivisesti. Tällaisia ovat keskeissymbolit ja arvovaruksiset käsitteet, kuten *usko, sanoma, demokratia, sota, me*. Manipulaatio taas käsittää kaikki väitteet, käskyt, kiellot, kehotukset, lupaukset ja vaatimukset, joilla uuskielen käyttäjä ohjaa kuulijaa tai lukijaa omaan päämääräänsä. Sanat ovat tällöin välineellisiä symboleja, jotka eivät käsitä vain ilmitarkoituksia vaan niillä on myös piilotarkoituksia. Esimerkkinä tästä voisi olla vaikkapa nimittely, jonka tarkoituksen ymmärtäminen vaatii kontekstin ymmärtämistä ja analyysia. Suostuttelevasta viestinnästä voidaan löytää vielä **kiertelyrakenne**, johon liittyvät väistelyn strategiat: suoraan asiaan menemisen välttäminen ja epäsuorasti vastaaminen. (Suojanen 1985: 215–219.) Lampinen (1990: 158, 165) toteaaakin, että perinteisen uskonnollisen kielen käyttö, ”salakieli”, ilmentää arvovaltaa, jolla vahvistetaan perusturvallisuutta ja pyritään lisäämään yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Suomalaisesta uskonnollisesta puheesta Suojanen (1993: 65–69) on eritellyt kaikkiaan 20 erilaista viestintästrategiaa, jotka ovat käytössä:

- 1) tutunomaistaminen (asia selvennetään tutuin käsittein)
- 2) alistaminen (alistutaan asiantuntijoiden päätöksiin)
- 3) auktoritaarisuuden keino (vedotaan johtoasemaan, erikoistietoon)
- 4) etäistäminen (käytetään erityiskieltä)
- 5) syyllistäminen (osoitetaan epäkohtia)
- 6) monimutkaistaminen (puhutaan laveasti)
- 7) hautaaminen (sivuutetaan asia)
- 8) sekoittaminen (esitetään asia epäselvästi)
- 9) mustaaminen (kyseenalaistetaan), uskonnollisessa viestinnässä antonyymikeino (vastakkainasettelu: hyvä – paha, me uskovat – maailma)
- 10) myötäeläminen (empaattisuuden osoittaminen)
- 11) mukatietäminen
- 12) luotettavan keino
- 13) tärkeilijän keino
- 14) ajan voittamisen keino
- 15) esteiden kasaaminen
- 16) yleiseen etuun verhoutuminen
- 17) itsevarmuuskeino
- 18) intiimisyys
- 19) tunteisiin ja kansalaisyhteisöön vetoaminen
- 20) ihannekuvakeino.

Näiden viestintäkeinojen käyttö on uskonnollisessa yhteydessä varsin runsasta ja päällekkäistä. Varsinkin nykyajan uskonnollisuudessa tietyt viestintäkeinot näyttävät kuitenkin valikoituvan muita herkemmin eri viestintätavoitteiden saavuttamiseen.

Uskonnollisen viestinnän päätavoitteisiin kuuluvat julistaminen, opettaminen sekä sielunhoito. Mediapainotteisen julistuksen tavoitteet on sen sijaan määritelty hiukan toisin. Puhutaan 1) poliittisista, 2) uskoon Kristukseen auttavista eli missionaarisista, 3) opetuksellisista eli pedagogisista ja 4) sielunhoidollisista eli pastoraalisista tavoitteista. Julistuskielen tärkeitä kriteerejä ovat lisäksi raamatullinen sisältö, selkeys, loogisuus, virkkeiden lyhyys, tuttujen käsitteiden käyttö sekä lähinnä radio- ja televisiojulistuksessa hyödynnetty puhekielisyys. (Heikki-Tapio Nieminen 1985: 194–197.) Tutkimusaineistoni lehdistä Uusi Kipinä luokituu selvästi mediajulistuksen piiriin, sillä sen artikkeleista löytyy paitsi hengellisiä myös poliittisia tavoitteita. Poliittisiin tavoitteisiin, nykyaikaan kytkeytyvien ongelmien tutkimiseen Raamatun sanasta käsin, pyritään ennen kaikkea selvällä vastakkainasettelulla, vetoamalla erikoistietoon sekä tunteisiin ja kansalaisyhteisöön. Julistuksen tarkoitus on auttaa vastaanottajaa näkemään elämänsä Jumalan sanan alaisena ja elämään kristittynä arkielämän keskellä (Nieminen 1985: 194).

Aika kivasti osuva tuo Pesälän Mikon otsikoksi Iltalehteen päässyt *laukaus*: ”Onko tämä se Baabelin torni?” Nimittäin – aikakausien lopulla Jumala toimii *Antikristuksen Unionin* suhteen niin kuin kerran muinaisen Baabelin kohdalla. Astuu alas sekoittamaan tuholla ihmisen yritykset –. KP2:12

”*Talouskupla särky*y pian, ja kaikille paljastuu poliittisten johtajiemme ja taloudellisten *eksperttiemme* sokeus ja tietämättömyys.” KP1:48

Kristitty voi olla ajatteleva, *intelligentti*, toimissansa ehdoton ja yhteistä hyvää ajava ihminen –. KP2:13

Ensimmäisessä lainauksessa kerrotaan Euroopan Unionin korruptiosta ja varojen väärinkäytöstä. Kuvauksessa vastakkain asetetaan Jumala ja maallinen valta, jota edustaa muinainen Babylon sekä tulevaisuuden Antikristuksen hallitsema valtio. Lainaamalla ja kommentoimalla suomalaisen eurokansanedustajan Mikko Pesälän lausahdusta Baabelin tornista (*aika kivasti, osuva laukaus*) EU yhdistetään epäsuorasti Antikristukseen ja sitä kautta ”väärään” valtaan. Yliluonnollista supertietoa tekstissä edustaa *Antikristuksen Unioni*, jossa kiteytyy kerronnan profeetallisuus, aivan kuin kirjoittaja olisi saanut varman tiedon jopa tulevan vallan nimestä. Toisessa esimerkissä, jossa käsitellään mahdollisesti lähitulevaisuudessa tapahtuvaa maailmanlaajuista talousromahdusta, taloudelliset neuvonantajat asetetaan yliluonnollisen tiedon, jota kirjoittaja edustaa, alapuolelle yhdessä poliittisten johtajien kanssa. Tässä yhteydessä *ekspertti* saa negatiivisen merkityksen: epäpätevän profaanin tiedon tuntija, josta ei ole apua yllättävässä talouskriisissä. Käyttämällä talousalan omaa kuvakieltä (*talouskupla särky*y) kirjoittaja osoittaa edelleen hallitsevansa talousalaa ja samalla paljastaa korostetusti nykyisten talousasiantuntijoiden täydellisen tietämättömyyden. Viimeinen esimerkki on kiintoisa siksi, että nyt politiikkaa ei mielletä täysin kielteiseksi, kuten pääosin lehden artikkeleissa. Tässä tapauksessa esitellään hollantilaissyntyinen uskova EU-virkamies, Paul van Buiten, joka paljastaa hallitsevan komission talousrikokset ja joutuu kärsimään painostusta ennen kuin asia ratkeaa virkamiehen eduksi. Tällainen poliittinen osallistuminen hyväksytään ja sitä pidetään suotavana, kun toimitaan kristillisesti ja älykkäästi. Hyväksyvä ja älykkyyttä korostava *intelligentti* luo tässä kuvan älymystöön kuuluvasta ihmisestä, jota arvostavat kaikki uskonnolliseen vakaumukseen katsomatta.

Lähetystyön kanavana Kipinä-lehti on hyvin voimakkaasti evankelioiva julkaisu. Tavoitteina on auttaa ihmisiä uskoon ja innostaa jo uskossa olevia lukijoita mukaan evankelioimiseen.

Saanko *haastaa* Sinua jatkamaan, että Jumalan mielenmukainen oikeus tapahtuisi Sudanissa, ja tämä maa saisi vielä olla suurena siunauksena Afrikassa? KP2:11

15 tapaa luonnollistaa perherukous

Kehittää perheen *rukouskalenteri* jokaiselle kuukaudelle. KP2:23

Kristityn velvollisuus julistaa evankeliumia joko henkilökohtaisesti tai lähettämällä joku toinen lähetyskentälle esitetään yleensä haasteellisena tehtävänä, jossa on etuoikeus saada olla mukana. Vaikka tässä sitaatissa lukijaa puhutellaan suoraan, verbivalinnalla *haastaa* vältetään hyökkäävyys ja pikemmin innostetaan mukaan yhteiseen toimintaan. Oleellisen tärkeäksi koetaan evankelioimisessa varsinkin hengellinen tuki, rukoustyö, johon kehoitetaan erityisillä esirukoustyöstä kertovilla artikkeleilla. Jälkimmäisessä lainauksessa perheen tärkeyttä korostetaan neuvomalla, miten perheen yhteisestä rukoushetkestä saa aidon ja luonnollisen jatkuvan tapahtuman. Uudenlaisen sanaston käyttö (*luonnollistaa, rukouskalenteri*) tässä yhteydessä kertoo tarpeesta kuvata perheen kesken vietetty rukoushetki mielenkiintoisesti ja elävästi.

Kristillinen opetustehtävä sidotaan Kipinä-lehdessä mutkattomasti yhteen evankelioimisen kanssa.

Lehemme on edelleen opetusjulkaisu, joka Raamatun Sanan sekä *henkilökohtaisten kokemuksesta* kautta *selkeästi* viitoittaa tietä Jeesuksen luokse, joka pelastaa – –. KP3:43

Opetus sisältää Raamatun Sanan ja yksilölliset uskonkuvaukset. Jonkinlaiseen mielenkiintoisuuteen ja arvostuksen ilmaisuun pyritään vahventamalla jo ennestään raskasta omaperäistä yhdyssanaa *kokemuksesta* adjektiivilla *henkilökohtainen*. Tien viitoittaminen Jeesuksen luo vaatii sekin tärkeytensä vuoksi erityisen painottavan adverbien. Tässä lainauksessa uskonnolliseen kehykseen on tuotu nykyaikaista sanastoa vahvistamaan sanomaa ja lisäämään tekstikokonaisuuden luotettavuuden vaikutelmaa.

Kipinä-lehden sielunhoitoon liittyvä materiaali käsittää kohti käyvää neuvontaa niin ruumiillisen kuin henkisen paranemisen suhteen. Tällöin tuodaan tarkoituksellisesti esiin nykyhetken merkitys: lukuhetkestä avautuva mahdollisuus parantua ja tulla uskoon, aloittaa uudenlainen elämä.

Koskettakaa tekin Häntä *tänään* uskon kädellä, luottaen Häneen, riippuen Hänessä.

Hän on luvannut *ehyittää* meidät ja *tänään* Hän kysyy sinulta: ”Haluatko tulla *eheäksi*?” KP3:31

Tällainen teksti tulee lähelle lukijaa, kun puhutaan ikään kuin ystävälle nykyhetkessä. Konteksti on täysin hengellinen (*koskettaa Häntä, uskon käsi, riippua kiinni*), mikä puolestaan on sidottu nykyhetken voimakkaan suggestiivisella *tänään*-adverbin käytöllä. Vaihtoehtoisten *parantua, terve* sijasta tekstissä on käytetty psykologista sanastoa (*eheä, eheyttää*), jolla korostuu vahva sielunhoidollisuus.

Askel-lehti poikkeaa Uusi Kipinä -lehden viestinnänjaottelusta. Lehdessä toteutuu perinteinen uskonnollisen viestinnän kolmijako. Mitään poliittisia tavoitteita artikkeleista ei löydy, suora lukijan evankelioiminen on poissa, samoin lähetystyöhön kannustaminen. Varsinainen uskoon auttaminen on muuntautunut omakohtaisten uskonelämysten kertomiseksi ja pohdiskeluksi, joihin lukija päästetään mukaan ulkopuolisen tarkkailijan roolissa. Näin uskoa tehdään tutuksi lukijalle ikään kuin huomaamatta ilman suoraa kehotusta.

Havahdun, kun pappi kysyy saarnassaan, mikä on se sinun sauvasi, johon haluat itsepintaisesti noja, *matkalaukku*, jonka haluat ottaa matkallesi. – – Joku alkaa parantaa, hoitaa...minua. AS10:59

Lukiessani silmiltäni aivan kuin otettiin *peitto* pois. Aloin ymmärtää, että Jeesus on välimies – –. AS10:62

Uskonkokemusten havainnollistaminen pyritään tekemään mahdollisimman yksinkertaiseksi käyttämällä jokaiselle tuttuja kuvailmaisuja (*matkalaukku, peitto*). Toinen keino lähentää lukijaa uskonasioihin on liittää toimittajan hämmästyneet ensireaktiot haastateltavasta tekstiin:

Uskonasioissa *noviisiksi* itsensä tuntevassa ja monenlaisia ennakkoluuloja omaavassa henkilössä tällainen käyttäytyminen [= itkeminen, iloitseminen julkisesti] herättää vilpittöntä riemastusta ja lämpimiä ajatuksia. AS10:6

Kun sivuovesta sitten *tulla pyrähtää kiharahiuksinen blondi* osin läpinäkyvässä puserossaan, avautuu suu vaistomaisesti toteamaan, että tässä täytyy nyt olla jokin erehdys. Vaan eipä ole. AS11:41

Näissä esimerkeissä kerrotaan uskovista, jotka jo ulkoisella olemuksellaan ja esiintymisellään poikkeavat kristityn tavanomaisesta käsityksestä. Ensimmäisessä sitaatissa uskonasioista vieraantunut lukija huomioidaan yhdistämällä kirjoittajan oma reaktio ennakkoluuloisen ja uskonasioita tuntemattoman henkilön tuntemuksiin. *Noviisi* on tässä tekstissä vailla kielteistä sivumerkitystä, kun tavallisen ihmisen hämmästyys ja epäluulo saavat ymmärtämystä toimittajan taholta. Toisessa lainauksessa haastateltavaa,

kirkkoherran rouvaa, kuvataan tyttömäisin ilmauksin (*tulla pyrähtää, kiharahiuksinen blondi*), jotka osaltaan ilmaisevat haastattelijan ensihämmästystä. Eloisilla ilmauksilla uskoa tehdään tutuksi lukijoille positiivisena, vaikka aluksi hämmästyttävänä asiana.

Askel-lehden opetustekstit ovat melko harvassa. Raamattua siteerataan lehdissä yhteensä vain kolmessa artikkelissa, kun Kipinä-lehtien vastaava määrä on 31. Askel keskittääkin Raamatun käytön pelkästään opetustarkoitukseen. Kiinnostavaa on, että itse opetuskin noudattaa pohdiskelevaa linjaa, kuten seuraavat lainaukset osoittavat.

– [mies] teki Jeesukselle – – *tuhannen taalan kysymyksen*: ”Miten perisin iankaikkisen elämän?” Hän saa Jeesukselta kuitenkin aika *töksähtäviä* vastauksia – –. Miksi Jeesus toimii noin käsittämättömästi? AS11:45

Miksi joku sitten paranee ja joku ei? *Pohdin* tätä vaikeaa kysymystä, kun jouduin saarnaamaan – –. AS10:45

Pohdiskeleva tyyli ja arkisen kielen käyttö opetuksessa kertovat intiimisyys- ja tutunomaistamisen keinoista, joita Askel-lehti käyttää vahvasti kautta linjan. Raamatun auktoriteettia ei aseteta näissä kohdin kyseenalaiseksi, mutta pappi sen sijaan tuodaan lähelle lukijaa kysymysten esittämisellä.

Sielunhoito on selvästi Askel-lehden tavoitteista merkittävin. Tähän viittaa runsas psykologisen sanaston käyttö ja terapeuttinen argumentointi. Varsinainen sielunhoitopalsta, *Vierelläkulkija*, joka lehdessä on, pohjautuu lukijoiden papille lähettämiin kysymyksiin, joita tämä sitten käsittelee artikkelissaan. Lukijaa lähestytään vaikeissa asioissa ennen kaikkea myötäelämällä ja opastamalla.

Jokainen tarvitsee joskus *vierelläkulkijaa*, ihmistä, joka kuuntelee ja välittää.

Elämään tarvitaan väljyyttä, jotta omille kysymyksille on tilaa. Moni on saanut apua hiljaisuuden päivästä tai *retriitistä*. AS11:56

Tässä artikkelissa käsitellään loppuun palamista ja ehdotetaan käytännön neuvoina liikuntaa, lepoa, päiväkirjan pitämistä ja lopuksi avun hakemista ammattiauttajilta. Henkiseen ja hengelliseen puoleen (*retriitti*) viitataan pelkästään yhtenä mahdollisista avuntuojista kuin ohimennen, vaikka palstan sielunhoidollisen luonteen vuoksi odottaisi laajempaa hengellistä asian käsittelyä. Ilmeisesti sielunhoitopalstan päätehtävä on pelkän empatian osoittaminen, jota myös palstan yllä olevalla kirjoittajan tehtävän kuvauksella *vierelläkulkija* tarkoitetaan.

4.2. Kielikuvamaisen muuttuminen

Uskonnollisista kielikuvista keskityn tämän työn yhteydessä tarkastelemaan ensisijaisesti metaforia, joita aineistossa esiintyy eniten. Metaforien runsaus uskonnollisessa kielessä selittyy sillä, että ne syntyvät yksilöllisten kokemusten perusteella. Yksilölliset kokemukset puolestaan ovat nykyajan kokemuksellisessa uskonnollisuudessa merkittävä painopistealue (ks. esim. Sumiala–Seppänen 2001: 99–100; Ketola 2003: 53–86). Metaforien käyttökelpoisuus varsinkin ideologisessa kontekstissa taas perustuu niiden kykyyn korostaa käsitteiden tiettyjä puolia ja piilottaa toisia ja siten ohjata ajattelua sekä muovata maailmankuvaa (Haavisto – Kotilainen 1998: 7).

Uskonnollisten metaforien esittelyssä käytän löyhästi apuna Lakoffin ja Johnsonin kehittämää metaforateoriaa. Tässä teoriassa metafora ymmärretään invarianssihypoteesin mukaisesti niin, että metaforassa osa lähdealueen kognitiivista rakennetta siirtyy koskemaan kohdealuetta (esim. ELÄMÄ ON MATKA -metaforassa elämään sisällytetään käsitys spatiaalisesta liikkeestä, jolla on alku ja loppu) eli metafora on kielen ilmiö ja ymmärtämisen väline, jolle käsitejärjestelmä perustuu (George Lakoff 1990: 39, 54; Haavisto – Kotilainen 1998: 7). Kun käsitejärjestelmä mielletään metaforiseksi, metaforien voidaan katsoa ohjaavan ymmärtämisen lisäksi myös kieltä, toimintaa ja ajattelua. Tutkimalla ja tulkitsemalla metaforia päästäänkin käsiksi kulttuurin narratiiviseen rakenteeseen ja sen arvoihin. (Hellsten 1999: 67, 75.)

Metaforat jaotellaan **käsitteellisiin** eli **perusmetaforiin** ja **metaforisiin ilmauksiin**, joita ovat perusmetaforien yksittäiset kielelliset ilmaukset (Lakoff – Turner 1989: 50–51). Käsitteellisen tason metaforia ovat *struktuuralliset metaforat* eli rakennemetaforat (esim. AIKA ON RAHAA), *orientoivat metaforat* eli suuntametaforat, joiden käsitteistö järjestyy keskinäisten suhteidensa varassa (esim. ONNELLISUUS ON YLHÄÄLLÄ), ja *ontologiset metaforat*, jotka perustuvat kokemuksiin fyysisten objektien, erityisesti ihmiskehon, toiminnasta ja jotka kuvaavat abstraktit asiat konkreettisilla käsitteillä (esim. SUUNNITELMA ON KONKREETTINEN ESINE, IHMISMIELI ON KONE) (ks. Lakoff – Johnson 1980: 14, 25; Haavisto – Kotilainen 1998: 8–9). Metaforiset ilmaukset puolestaan luokitellaan **innovatiivisiin** sekä **konventionaalistuneisiin metaforiin**. Uusi, innovatiivinen metafora voi laajentaa perusmetaforan osaa uudella tavalla, käyttää vakiintuneen perustason metaforan käyttämätöntä osaa tai rakentaa kokonaan uusia käsitteellisiä

metaforisointeja. (Lakoff – Johnson 1980: 53.) Tällainen uusi metafora uskonnollisessa kielessä on esimerkiksi *ruokapaketti* 'Raamattu' (AS10:55), jolla on laajennettu perinteisen raamatullisen perusmetaforan JUMALAN SANA ON RUOKA merkitystä tarkoittamaan nimenomaan monipuolisesti koottua hengellistä ravintoa.

Yksittäisistä metaforisoinneista muodostuu edelleen enemmän tai vähemmän suurempia yhtenäisiä metaforajärjestelmiä, jotka voivat olla toisiaan täydentävässä tai keskenään kilpailevassa suhteessa. Vastametaforilla voidaan kiistää tai asettaa hallitsevat metaforamerkitykset kyseenalaisiksi. Esimerkiksi elämän metaforisointia eteenpäin kulkuna voidaan kiistää väittämällä, että kyse on taaksepäin kulkemisesta. Vaihtoehtoiset metaforat sen sijaan muodostuvat käsitteellisellä tasolla toisistaan eroavista ja kilpailevassa suhteessa toisiinsa asettuvista metaforisoinneista. Tällaisia ovat vaikkapa vaihtoehtoiset ilmaukset *elämä on matka, taistelu, näytelmä*. Metaforien ideologisuus perustuu siten metaforien luomiin vasta- ja vaihtoehtodiskursseihin, joilla pyritään vastustamaan, kumoamaan tai täydentämään hegemonisessa asemassa olevaa tulkintoa, valtakurssia. Eri tulkinnat maailmasta rakentuvat näin metaforisointien varaan, jotka ovat kiinteästi toisiinsa sidoksissa. (Hellsten 1999: 72–74, ks. myös Hellsten 1997.)

Uskonnolliset metaforat tulkitsevat maailmaa senhetkisestä uskonnollisesta ideologiasta käsin. Kuten aiemmin johdannossa totesin, nykyajan uskonnollisuus on kokenut oleellisia muutoksia siitä, mitä se oli ennen postmodernia aikakautta. Uskonnon kenttä ja uskonnollinen kieli on nykymaailmassa hajaantunut, sekoittunut, paikoin jopa sirpaloitunut aina yksilökeskeisestä vanhakantaiseksi muodoksi, mikä heijastuu luonnollisesti juuri uskonnolliseen kielikuvamaisemaan ja tapaan kuvata eri asioita. Perinteisen uskonnollisen kielen ehdottomasti merkittävin kielikuvien lähde oli aiemmin luonto, josta ammennettiin kasvi- ja eläinkunnan sekä agraaritalouteen, metsästyksen ja kalastukseen liittyviä ilmauksia (esim. *heinä, kasvi, laiho, aasi, hieho, karitsa, kauris, kyy, lammas, kyntää, puimatanner, siemen, taimi, kalastaja, verkko, vesi, metsästäjä, pyydystäjä*) (RH). Kuvallisessa käytössä olivat myös muuhun yhteiskunnalliseen elämään liittyvä sanasto (esim. *kuningas, oikeudenpalvelija*), ihmiskehon eri osat (esim. *kaula, käsi, pää, suu*), tekeminen (esim. *nukkua, valvoa*), välineet, kuten astiat ja työkalut (mm. *kilpi, kori, nuoli, pata, vasara*), sukulaisuutta ja arvoa osoittavat sanat (*poika, morsian*) sekä rakennusten nimitykset, niiden osat, muu kulttuuriympäristö (esim. *kaupunki, linna, ovi, polku, tie*) (RH). Nykyajan uskonnollisesta kielestäkin kaikkia edellä mainittuja metaforalähteitä löytyy,

mutta tietyt alat ovat oleellisesti muuttuneet ja siten muuttaneet uskonnollista kielikuvastoa toisenlaiseksi.

Silmiinpistävin muuttunut kielikuvien lähde on luonto. Luontoon liittyvää materiaalia on edelleen hengellisessä käytössä suhteellisen paljon. Osa on perinteistä vertausten hakemista luonnosta (esim. eläin-metaforat), mutta osa on uudenlaista luonto-aiheen soveltamista. Tutkimusaineiston luontoilmauksissa korostuvat etenkin laajat horisontaalis-vertikaaliset maisemakuvat ja toisaalta aggressiiviset luonnonilmiöt. Perusmetaforina esiintyvät TULEVAISUUS/SIELUN ELÄMÄ ON MAISEMA sekä PAHUUS/SOTA ON TUHOAVA LUONNONILMIÖ.

Sittenkin ovat Jumalan armon *näköalat* mahtavimmat ja ylittävät kaikki tuhon ja tuomion kauheudet. Viimeisenä hän on seisova multien päällä – – . KP1:12

– Jumala kutsuu meitä jokaista *menemään alas, laakson pohjalle*, Herran käsittelyyn. KP2:3

– – pystyykö poliittinen ”rauha” tukahduttamaan demonisen *tulva-aallon*? [= terrorismi Israelissa] KP2:32

Maailmansodan *myrskytuulet* Välimeren alueella KP2:6

Uskonnollisten asioiden tietoinen käsittely laajasta perspektiivistä käsin tekee sanomasta vakuuttavamman ja rauhoittavamman; asioita katsotaan ikään kuin Jumalan näkökulmasta ylhäältä alas (*Jumalan näköalat, alas, laakson pohjalle* nimenomaan *Herran käsittelyyn*). Rajut luonnonilmiöt, varsinkin profetiatyyllisissä maailman loppua käsittelevissä artikkeleissa, sen sijaan kuvaavat tämän maailman näkyviä ja näkymättömiä voimia, joilla on tuhoava vaikutus ihmiskuntaan. Näissä kuvauksissa näkyvän maailman ja näkymättömän henkimaailman raja häivytetään esimerkiksi lisäämällä kontekstiin uskonnollista henkisanastoa (*demoninen*) tai käyttämällä metaforista ilmausta, jolla osin on lisäksi uskonnollinen merkitys (*myrsky + tuuli* ’tuho + enkeli’, ks. Heb. 1:7).

Sotametaforiikka puolestaan on keskittynyt ennen kaikkea kuvaamaan käynnissä olevaa viimeistä hengellistä suursotaa Jumalan ja paholaisen välillä. Sodankäynti esitetään kasvottomana armeijoiden ja rintamalinjojen kuvauksina, joista tarkemmat yksityiskohdat puuttuvat. Uskonnollinen perusmetafora USKOVAN ELÄMÄ ON SOTAA onkin laajentunut kollektiiviseksi USKOVIAN ELÄMÄ ON SOTAA. Toinen vahvasti esillä oleva käsitys näkyy TALOUS ON SOTAA -metaforana lähinnä eskatologisissa talouselämän tulkinnoissa.

Näin saamme yhtenä *rintamana käydä taisteluun* syntiä ja saatanan valtaa vastaan – –. KP1:22

Parhaillaan käynnissä on hengellinen *liikekannallepano*. Tuhannet kristityt eri piireissä – – ovat ottaneet rohkeasti vastaan *liikekannallepanokutsun Kristuksen sotaan*. KP3:44

Seuraavaksi valloitamme Keski-Aasian! KP3:35

Wilkerson uskoo, että tämä taloudellinen *joukkotuho* [= maailmanlaajuinen lama ja sitä seuraava kaaos] tulee Jumalan vihan muodossa – –. KP3:14

Näissä esimerkeissä vihollinen ainoastaan mainitaan muistuttamalla, mitä ja ketä vastaan taistellaan. Vihollisarmeijoiden tarkka kuvaus jää kokonaan pois ja sen sijaan taisteluinnostusta lisätään hyökkävillä ja me-muotoisilla verbeillä. Konkreettinen uskovien kokema uskonvaino puolestaan kuvataan käsitteellisen tason metaforalla PAHUUS ON TUHOAVA LUONNONILMIÖ: *vainojen aallot, kristittyjen pidätysten aalto* (KP3:3). Näin vältetään tiettyjen maiden ja uskontojen leimaaminen uskovien vihollisiksi.

Talouselämän kielikuvat ovat pääsääntöisesti koko maailmantaloutta koskevia muutamaa hengelliseen elämään liittyvää poikkeusta lukuun ottamatta. Kaikkia talouselämän ilmauksia käytetään negatiivisesti, mikä kertoo kielteisestä asennoitumisesta talouselämään. Yleisin perusmetafora on TALOUS ON EPÄJUMALA. Vastakkainasettelu Jumala vastaan talous (epäjumala) kuvastaa perinteistä kristillistä maailman jakoa hengelliseen ja maalliseen valtaan, jossa viimeksi mainittu on syrjäyttänyt Jumalan vallan.

Kyynisyys ja itsekkyyys joutaisivat palamaan tulella. Samoin tämä pelottava talouden maailmanvalta *heliborjumalinen*. AS12:15

Tässä esimerkissä talouden valtaan liitetään rahajumala, joka hallitsee koko maailmaa. Epäjumala-teemaan talous liitetään *palaa tulella* -sanonnalla, joka viittaa Vanhan testamentin aikaisten epäjumalien ja israelilaisten kultaisen vasikan polttamiseen tulella (ks. esim. 1. Aikak. 14:12).

Liike-elämän ja kaupankäynnin kielikuvat kertovat kaupallisuuden kasvavasta merkityksestä nyky-yhteiskunnassa. Uskonnollisessa kontekstissa ostaa-myydä-asettelua sovelletaan erilaisina muunnelmina hengelliseen elämään. Kielteisenä kaupallisuus nähdään jumalasuhteessa, myönteisenä kristillisen maailmankuvan julkituomisessa jollakin tavoin. Tässä kohdin erilaiset ilmaisut kertovat uskonelämästä

kaupankäyntinä, jossa EVANKELIOINTI/USKO ON KAUPANKÄYNTIÄ ja JUMALA ON KAUPAN OMISTAJA.

”Rukoileminen ei ole *ostoslistan* esittämistä Jumalalle” –. AS10:12

Kristilliselle taiteelle *on* nykyään *tilausta* –. AS12:16

Andreotti on roomalaiskatolilainen –. Hän osallistumisensa joka aamuisiin messuihin olivat hänelle eräänlainen uskottavuuden *tavaramerkki*. KP2:13

Kaupallisuus liittyy ihmisten väliseen kanssakäymiseen, joten kaupankäyntiä kuvaavat ilmaukset on sovellettu evankelioimisen eri tapoihin, kuten kahdessa jälkimmäisessä esimerkissä kristilliseen taiteen esittelyyn sekä uskovan näkyvään hengelliseen elämään. Viimeisessä sitaatissa tulee esille kaupalliseen elämään liittyvä huijaamisen mahdollisuus; tavarasta ei aina voi tietää päällisin puolin, millainen se lopulta on. Henkilö, Italian pääministerinä ollut Giulio Andreotti, josta tekstissä kerrotaan, joutui syytteeseen epäiltynä Italian mafian jäsenyydestä ja lahjonnasta.

Aivan uusi ala, jota hyödynnetään uskonnollisessa kielessä, on atk-ala. Vaikka aineiston kielikuvia on vain muutama tältä alueelta, osoittavat jo nekin, miten paljon tietotekniikka vaikuttaa nykyihmisen tapaan hahmottaa maailmaa.

Hänen [= Jumalan] *tietojärjestelmänsä* eivät pode päiväysongelmaa. KP1:45

Ihmisen vertaaminen tietokoneeseen, hengellisten toimintojen, kuten rukouksen ja Jumalan johdatuksen, esittäminen kännykän käytöksi ja ohjelmoinniksi sekä Jumalan kaikkitietävyyden metaforisointi tietojärjestelmäksi jäsentävät niin henkisen kuin näkyvänkin maailman konemaisen tarkasti toimivaksi kokonaisuudeksi, jolla on valmistaja, ohjelmoija (Jumala), ja joka voi mennä epäkuntoon hakkerin (saatanan) toimien vuoksi. Uskonnolliseen käsitteistöön voikin katsoa tätä nykyä kuuluvan metaforat IHMISMIELI ON KONE, HENGELLINEN AKTI ON VÄLINE/OHJELMA, JUMALAN TIETÄVYYS ON SUPERKONE.

Lääketieteen sanastoa sovelletaan nykyaikaiseen uskonnolliseen kontekstiin kuvaamaan hengellisiä ongelmia, kuten synnin tuntoa, uskoa ja ei-kristittyjen vainoa uskovia kohtaan. Jo Raamatussa sairauksilla kuvataan mm. hengellisiä ahdistuksia ja väärää oppia (esim. fyysinen sairaus *kuuro/mykkä* 'henkinen ahdistus', *syöpä* 'harhaoppi', ks. Ps. 38:14; 2. Tim. 2:17). Uutta kielikuvien käytössä

onkin tapa, jolla hengellisiä asioita nykyään ilmaistaan: potilas (uskova) valmistaa itse diagnoosinsa, tarkkailee uskoa ikään kuin sairauden kehittymistä ulkopuolisena lääkärinä, ja toisaalta, ei-uskovatkin luokitellaan sairaiksi. Raamatullisten perusmetaforien USKOVA ON SAIRAS, JUMALA ON LÄÄKÄRI joukkoon on siten tullut uusia kuvailmauksia: USKOVA ON LÄÄKÄRI, USKO ON SAIRAS, EI-USKOVA ON SAIRAS.

Daavid *valmistaa diagnoosin* pulmastansa. Jos olisi niin, että Jumala olisi jättänyt hänet, miksi se on tapahtunut? KP2:29

Uskostani tuli – – hullu mielentila, joka lähenteli *psykoosia* tiukimmissa käännteissä. AS12:50

Sauidiviranomaisten sanotaan *potevan "kristofobiaa"*, koska niin monet kääntyvät kristityiksi. KP3:43

Lääkärinäisyyttä kontekstiin tuovat lääketieteelliset ja tieteelliseltä kuulostavat termit (*diagnoosi, psykoosi, kristofobia*). Tietynlaisena positiivisena huomion osoituksena ei-uskovien taholta hengelliseen käyttöön on omaksuttu negatiivissävyinen uskovan luokittelu mielenvikaiseksi: *Jumalan hullu* (KP3:9). Tämä mielletään kuitenkin lähinnä kunnianimeksi eikä se ole saanut jatkajia hengellisessä kielenkäytössä uskovan sairaaksi luokittamisessa. Lääketieteen sanaston uudenlainen soveltaminen uskonnollisiin yhteyksiin, asioiden tieteellinen analysointi ja tarkkailu, kertoo uskovien uudenlaisesta tiedostavasta suhtautumisesta itseän, uskoon ja muuhun maailmaan. Osaltaan sen voi katsoa kuvastavan uutta yksilöllisyyden arvostusta, johon usko kuuluu luonnollisena piirteenä.

5. PÄÄTÄNTÖ

Tutkimusmatkani uskonnollisen kielen maailmaan on päättymässä. Se on osoittanut, että uskonnollinen kieli ei ole enää vanhaa ja muuttumatonta ”Kaanaan kieltä”. Tilalle on kehittynyt nykyajan sanastoa ja kuvailmauksia käyttävä kielimuoto, joka kuvastaa modernin ihmisen tapaa käsitellä ja havainnollistaa uskonnollisia aiheita. Uskonnollisen kielen muuttumisen sijasta voi puhua myös kielen hajoamisesta eri tyyleiksi tai alarekistereiksi, joilla ilmaistaan hengellisiä asioita. Tällaisia ovat nuorten käyttämä hengellinen slang, eri suuntiin kuuluvien oma hengellinen kieli sekä teologian erikoiskieli. Uskonnollisen kielen eriytyminen alalajeiksi johtuu suurelta osin sosiaalisen tilannekontekstin merkityksen kasvusta; painopiste on siirtynyt julistettavasta sanasta yhä enemmän sanoman vastaanottajaan. Tietyissä mielessä kyseessä on uskonnollisen viestinnän tavallisimmasta keinosta suostutella ihmistä kuuntelemaan uskonnollista sanomaa: tutunomaistaa evankeliumi jokaiselle kuulijalle ja siten sopeuttaa kuulija omaksumaan tarjolla oleva hengellinen elämänmalli.

Uskonnollisen viestinnän hajanaisuus näkyy myös suostuttelevien viestintäkeinojen käytössä. Tutkimusaineiston lehdet edustavat kahta vallalla olevaa pääsuostuttelutyyppiä: psykouskonnollista (Askel) ja mediajulistuksellista (Uusi Kipinä) viestintätapaa. Psykouskonnolliselle julistustavalle ominaisia ovat minämuotoinen kerronta, pohdiskeleva tyyli, psykosanasto, arki-ilmauksien ja slangin käyttö sekä eufemismit, joilla lukijaa lähennetään uskoon. Viestinnässä käytetään etenkin intiimisuuden, tutunomaistamisen ja myötäelämisen keinoja. Arvoista korostuvat hyvät ihmissuhteet, tasa-arvo ja mielenrauha. Mediajulistuksellisessa viestinnässä hyödynnetään sen sijaan haastavia ja värikkäitä ilmauksia, muiden eri tieteenalojen kuin psykologian sanastoa, vierasperäistä ja poliittista sekä voimakasta raamatullista sanaainesta, joilla vuoroin lähennetään lukijaa uskoon ja sen edustamiin auktoriteetteihin ja vuoroin etäännytetään uskonnosta. Viestintäkeinoista mediajulistuksessa vahvasti esillä ovat vastakkainasettelu (hyvä – paha, me uskovat – maailma), erikoistietoon, auktoriteetteihin, tunteisiin ja kansalaiskuntoon vetoaminen. Arvoista merkittäviä ovat etenkin hyvä jumalasuhte sekä kiinnostava, menestyvä elämä.

Uskonnollisen kielen muutokset heijastavat ympärillä olevan maailman muuttumista. Siirtyminen agraaritaloudesta moderniin yhteiskuntaan on vaikuttanut sanaston nykyaikaistumiseen: sanoja ja aiheita otetaan hengelliseen käyttöön yhteiskunnan eri aloilta aina arkielämästä politiikan ja eri tieteenaloihin. Lisäksi median

välittämät globaalit näkemykset maailmantaloudesta ja politiikasta, luonnonkatastrofeista ja maailmanlaajuisista ongelmista ovat niin ikään siirtyneet uskonnolliseen kontekstiin laajoina asioiden ja tapahtumien kuvauksina (esim. hengellisen sodan, sielunelämän, pahuuden kielikuvat). Uskonnollisen kielen muuttuminen kuvastaa kuitenkin ennen kaikkea laajaa uskonnollisen ilmapiirin muutosta. Yhteiskunnallisen kehityksen myötä uskonnollisuus on suuntautunut voimakkaasti postmoderniin uskonnollisuuteen, jossa korostuvat elämyksellisyys ja yksilöllisyys. Toisaalta joissakin uskonnollisissa piireissä pyritään silti säilyttämään vanhat perinteet samalla kun hyödynnetään median tarjoama viestintäapu evankelioimiseen. Kaikkein konservatiivisimman ja suppeimman uskonnollisen ryhmittymän muodostavat vielä ne, jotka pitäytyvät täysin vanhoissa perinteissä, kuten vanhassa raamatunkäännöksessä ja ”Kaanaan kielessä”.

Kun pohditaan uskonnollisen kielen tulevaisuutta, on katsottava uskonnollisuudessa vaikuttaviin valtavirtauksiin: psykouskonnollisuuteen ja mediaevankeliointiin. Tässä mielessä nimenomaan hengellisen kielen tutkimuksen lisääntyminen olisi suotavaa. Medioidun uskonnon ja uskonnollisen journalismin tutkimuksen (esim. Sumiala–Seppänen 2001; Lehikoinen 2003) lisänä uskonnollisen kielen tarkastelu esimerkiksi muuttuvan kielikuvaston näkökulmasta valaisisi yksilön uskonnollista tapaa hahmottaa ympäröivää maailmaa. Myös uskonnollisen arvomaailman muuttuminen kaipaisi hengellisen kielen syvällistä analyysia.

Uudenlaisen henkisyysden tavoittelu tiedostetaan jo kirkollisissa piireissä, ja siihen pyritään vastaamaan nykyajan hengessä, kuten ortodoksikirkon metropoliitta Ambrosius sanoo: – – *kristittyjen on pystyttävä pitämään esillä Kristuksen kirkon ikuisia totuuksia ja arvoja siten, että nykyihminen voi tuntea ne omakseen* – – (Askel 12/1999: 14). Tämä saattaa merkitä psykouskonnollisuuden edelleen vahvistuvaa asemaa uskonnollisuudessa, yksilön kokemusten ja elämysten korostamista, ja sen seurauksena uskonnollisen kielen täydellistä psykologisoitumista ja irtautumista uskonnollisesta perinteestä. Toisaalta voidaan kysyä, miten sitten käy elinvoimaiselta vaikuttavan mediauskonnollisen julistustavan, joka pitää tiukasti vanhasta perinteestä kiinni, mutta on jo omaksunut muun muassa psykologista sanastoa ja lähestymistapaa käyttöönsä? Sulautuuko se psykouskonnolliseen kieleen, ja katoaako konservatiivisin ”Kaanaan kieli” lopullisesti uskonnon kentältä? Edellytykset kaikkeen tähän ovat nähtävillä jo nyt. Se, miten uskonnollinen kieli kehittyy jatkossa, riippuu uskonnollisen kulttuurin sisäisistä tekijöistä, arvostuksista, jotka omaksutaan ja joita sovelletaan

kieleen. Varmaa on, että uskonnollinen kieli jatkaa uudistumistaan, kuten muukin kieli. Toisin sanoen, *kaikki on Korkeammassa kädessä*. Eli nykykielellä ilmaistuna: täytyy *heittäytyä tuntemattomaan*.

LÄHTEET

Aineslähteet

AS = Askel 10–12/1999. Kustannus Oy Kotimaa, Helsinki.

KP = Uusi Kipinä 3/1998, 1–2/1999. Muuttuvan Ajan Lähetyslehti. Kuva ja Sana, Helsinki.

Muut lähteet

- AALTONEN, TAPIO 1996: Ihmisen juhla – kontekstuaalisuuden haaste. – Kari Salonen (toim.), Mikä messu! Näkökulmia uudistuvaan jumalanpalvelukseen. Kirkon tutkimuskeskus. Sarja A Nro 67 s. 106–117. Tampere.
- AHONEN, RISTO 1996: Lähetetty kirkko. Näkökohtia keskusteluun kirkon uudistuksesta. Kirkon tutkimuskeskus. Sarja A Nro 69. Tampere.
- BS = Biologian sanakirja. Toimittaneet Rauno Tirri, Juhani Lehtonen, Risto Lemmetyinen, Seppo Pihakaski ja Petter Portin. Toinen, tarkastettu painos. Otava, Helsinki 1995.
- Askel 12/1999: Kolmen viisaan Lahja lapselle s. 14–15. Kustannus Oy Kotimaa, Helsinki.
- FLINK, PÄIVI: Tietoja Uusi Kipinä -lehdestä. [online]. Vastaanottaja: Maarit Nieminen. Lähetetty: 12.3.2003. [viitattu 19.3.2003]. Yksityinen sähköpostiviesti.
- FS = Suomalainen fraasisanakirja. Toimittanut Sakari Virkkunen. Suomen kielen sanakirjat 2. Viides painos. Otava, Helsinki 1983.
- HAAVISTO, SANNA – KOTILAINEN, LARI 1998: Johdanto. – Sanna Haavisto – Lari Kotilainen – Anne Mäntynen – Tiina Onikki (toim.), Kielikuvitusta. Tekstit ja metaforat todellisuuden rakentajina. Kielen opissa 2 s. 5–12. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- HALLENBERG, RIIKKA – KARPPINEN, VELI-MATTI – MÄÄTTÄ, JYRKI 1996: Liike-elämän sanakirja. Suomi–englanti. Taloustieto Oy, Helsinki.
- HEIKKINEN, VESA 1999: Ideologinen merkitys kriittisen tekstintutkimuksen teoriassa ja käytännössä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- HEINO, HARRI 1997: Mihin Suomi tänään usko. WSOY, Porvoo.
- HELLSTEN, IINA 1997: Metaforien Eurooppa. Näkökulmia suomalaisen EU-journalismiin. Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen julkaisuja A:90.
- 1999: Monistettu Dolly. Johdatusta metafora-analyysiin. – Anu Kantola – Inka Moring – Esa Väliaverronen, Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan s. 64–92. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- HUHTALA, AARRE 1989: Muotisanat. – NSS s. 127–147.
- HUOTARI, VOITTO 1987: Muuttuva julistus. Kirkkovuoden 1983 radiossaarnat verrattuna vuoden 1961 Suomalaisen saarnakirjan saarnoihin. Kirkon tutkimuskeskus. Sarja B N:o 53. Tampere.
- HYTÖNEN, MARI 1995: Korkean veisun vertaukset ja metaforat vuosien 33 ja 92 käännöksissä: rakenteen ja semantiikan tarkastelua. Pro gradu -työ, Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitos.
- IHONEN, MARKKU 1997: Uskonnolliset kielipelit. Vallankäyttöä ja identiteetin vahvistamista. – Matti Mälkiä – Jari Stenvall (toim.), Kielen vallassa. Näkökulmia politiikan, uskonnon ja julkishallinnon kieleen s. 91–103. Tampereen yliopiston Jäljennepalvelu.
- ITKONEN, TERHO 1990: Vierassanat. Kielenkäyttäjän opas. Kirjayhtymä, Helsinki.
- JUSSILA, RAIMO 1988: Agricolan sanasto ja nykysuomi. – MA. s. 203–228.
- KARTTUNEN, KAARINA 1979: Nykyslangin sanakirja. WSOY, Porvoo.
- KELA, MARIA 1999: ”Korotettu sinun oikea kätesi”: Vanhan testamentin ruumiinosailmausten kääntäminen kognitiivisen metaforateorian näkökulmasta. Lisensiaatintyö, Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitos. Saatavilla myös www-muodossa: <URL: <http://selene.lib.jyu.fi:8080/gradu/g/mkela.pdf>
- KETOLA, KIMMO 2003: Uusi kansanomainen uskonnollisuus. – Kimmo Kääriäinen – Kati Niemelä – Kimmo Ketola, Moderni kirkkokansa. Suomalaisten uskonnollisuus uudella vuosituuhannella. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 82 s. 53–86. Tampere.
- KIVIVUORI, JANNE 1992: Psykokulttuuri. Sosiologinen näkökulma arjen psykologisoitumisen prosessiin. Hanki ja Jää, Helsinki.

- KIVIVUORI, JANNE 1999: Psykokirkko. Psykokulttuuri, uskonto ja moderni yhteiskunta. Hanki ja jää -julkaisusarja. Gaudeamus. Oy Yliopistokustannus University Press Finland Ltd., Helsinki.
- KOIVUSALO, ESKO 1981: Monimerkityksinen valmius. – Kielikello 1/1981 s. 3–9.
 ————— 1992: Sanomalehti ja äidinkieli. – Kielikello 2/1992 s. 3–6.
- KOLEHMAINEN, TARU 1991: Muuttuvan maailman muuttuvat sanat. – Kielikello 2/1991 s. 27–29.
- KOSKI, MAUNO 1992: Erilaisia metaforia. – Lauri Harvilahti – Jyrki Kalliokoski – Urpo Nikanne – Tiina Onikki (toim.), Metafora. Ikkuna kieleen, mieleen ja kulttuuriin s.13–32. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- KURTÉN, TAGE 1998: Teologi i nutida sammanhang. Studier i kontextuell teologi, dess begreppslighet, metodologi och genomförande. Studier utgivna av institutionen för systematisk teologi vid Åbo akademi 26.
- LAALO, KLAUS 1995: Raju romahdus ja reipas nousu. Suhdanneherkkiä muutisanoja. – Kielikello 3/1995 s. 32–33.
 ————— 1997: Ärrän äännesymboliikkaa: outoja vieraita uutistekstissä. – Kielikello 2/1997 s. 29–30.
- LAKOFF, GEORGE 1990: The Invariance Hypothesis: is abstract reason based on image-schemas? – Cognitive Linguistics 1–1: 39–74.
 ————— – JOHNSON, MARK 1980: Metaphors We Live By. The University of Chicago Press, Chicago.
 ————— – TURNER, MARK 1989: More than Cool Reason. A Field Guide to Poetic Metaphor. The University of Chicago Press, Chicago.
- LAMPINEN, TAPIO 1990: Yhteinen jumalanpalvelus. Käyttäytymistieteellisiä näkökulmia jumalanpalvelukseen. Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja 166. Helsinki.
- LEHIKAINEN, TAISTO 1997: Uskonnollinen radioviestintä Suomessa: tavoitteet, keinot ja suhde mediakulttuuriin. Pro gradu -työ, Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden laitos. Saatavilla myös www-muodossa: <URL: <http://selene.lib.jyu.fi:8080/gradu/g/293.pdf>>
 ————— 1998: Mediauskonto. Tapauksena suomalaiset paikallisradiot. Lisensiaatintyö, Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden laitos. Saatavilla myös www-muodossa: <URL: <http://selene.lib.jyu.fi:8080/gradu/g/591.pdf>>
 ————— 2003: Religious Media Theory: understanding mediated faith and Christian applications of modern media. Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto.
- LLS = Lentävien lauseiden sanakirja. Toimittanut Maunu Sinnemäki. Suomen kielen sanakirjat 5. Otava, Helsinki 1982.
- LS = Lakikielen sanakirja. Suomi–englanti. Toimittanut Matti Joutsen. WSOY, Porvoo 2000.
- LT = Lääketieteen termit. Duodecimin selittävä suursanakirja. Toimittaneet Walter Nienstedt, Eija Rautiainen, Minna Pernaa ja Ulla Salmi. Kolmas, uudistettu painos. Kustannus Oy Duodecim, Helsinki 1999.
- MA = Mikael Agricolan kieli. Toimittanut Esko Koivusalo. TL 112. 1988.
- MELLER, LEO 2001: Miksi Kipinä lakkaa. – Uusi Kipinä 3/2001 s. 48. Kuva ja Sana, Helsinki.
- MIELIKÄINEN, AILA 1992a: Miten liturginen kieli uudistuu. – Kieliposti 2/1992 s. 4–16.
 ————— 1992b: Kulunutta liturgiaa vai elävää viestintää? Kirkollisten toimitusten kieli uudistuu. – Kielikello 4/1992 s. 3–8.
 ————— 1998: Muuttumaton sisältö, muuttuva kieli. – Kielikuvia. Nykysuomen seuran tiedotuslehti 1/1998 s. 14–17.
 ————— 2000: Miten kieli hengellistyy. – Matti Punttila – Raimo Jussila – Helena Suni (toim.), Piipakielestä kirjakieleksi. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 105 s. 237–253. Helsinki.
- MÄKINEN, KIRSTI 1989: Sanojen tyyliväri. – NSS s. 200–212.
- NIEMI, MINNA 2003: Lutkusta kaappariin: evankelisluterilaisten nuorten uskonnollinen slangi. Pro gradu -työ, Jyväskylän yliopiston kielten laitos. Saatavilla myös www-muodossa: <URL: <http://selene.lib.jyu.fi:8080/gradu/h/miniem.pdf>>
- NIEMINEN, HEIKKI-TAPIO 1985: Radio- ja televisiojulistus. – Raija Vartiainen (toim.), Saarnaa sanaa. Sananjulistajan käsikirja s. 191–198. Kirjaneliö, Helsinki
- NISSINEN, IRMA 1995: Kielen uusia kuvia. – Kielikello 2/1995 s. 38–39.
- NSS = Nykysuomen sanavarat. Toimittanut Jouko Vesikansa. WSOY, Porvoo 1989.
- NUMMI, JYRKI 1991: Kirjoituksia kirjoituksista. Raamatun intertekstuaalisuudesta. – Auli Viikari (toim.), Intertekstuaalisuus. Suuntia ja sovelluksia. TL 121 s. 180–209.
- PALONEN, SARI 1993: Saarnakielen yhdyssubstantiiveista ja substantiivijohdoksista. Pro gradu -työ. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitos.

- PLS = Psykologian Sanat. Toimittanut Mirja Kalliopuska. Ensimmäinen painos. Psykologiatutkimus Mirja Kalliopuska, Vantaa 1994.
- PS = Suomen kielen perussanakirja I–III. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 55. Valtion Painatuskeskus, Helsinki 1990–94.
- PULKKINEN, PAAVO 1981: Suosiako vai kaihtaa muotisansoja? – Kielikello 1/1981 s. 9–14.
- _____ 1984: Lokarista sponsoriin. Englantilaisia lainoja suomen kielessä. Otava, Helsinki.
- _____ 1985: Uutta dramatiikkaa. – Virittäjä 89 s. 551–553. Kotikielen Seuran aikakauslehti. Helsinki.
- PUOHINIEMI, MARTTI 1993: Suomalaisten arvot ja tulevaisuus – Analyysi väestön ja vaikuttajien näkemyksistä. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle pitkän aikavälin tulevaisuudesta. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 1993/5. Tilastokeskus tutkimuksia 202.
- Pyhä Raamattu. Vanha testamentti: XI Yleisen Kirkolliskokouksen vuonna 1933 käytäntöön ottama suomennos. Uusi testamentti: XII Yleisen Kirkolliskokouksen vuonna 1938 käytäntöön ottama suomennos. Suomen Kirkon Sisälähetysseura, Pieksämäki 1982.
- _____ Vanha testamentti ja Uusi testamentti. Suomen evankelis-luterilaisen kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Suomen Pipliaseura, Helsinki 1992.
- RINTALA, PÄIVI 1991: Tyyliopin perusteita. – Osmo Ikola (toim.), Nykysuomen käsikirja s. 205–228. Kymmenes painos, kolmas uudistettu laitos. Weilin+Göös, Helsinki.
- RH = Raamatun hakusanakirja I-II. Vanha ja Uusi testamentti. Toimittanut Vilho Vuorela. Viides painos. WSOY, Porvoo 1979.
- SAUKKONEN, PAULI 1984: Mistä tyyli syntyy? WSOY, Porvoo.
- SAVOLAINEN, PIRJO: Taustatietoja Askel-lehdestä. [online]. Vastaanottaja: Maarit Nieminen. Lähetetty: 1.3.2000. [viitattu 25.2.2003]. Yksityinen sähköpostiviesti.
- STTT = Suuri tietotekniikan tietosanakirja – käsitteistö ja sanasto. Toimittanut Hannu Jaakohuhta. Neljäs uusittu painos. Suomen Atk-kustannus Oy, Helsinki 1999.
- SUHONEN, PERTTI 1988: Suomalaisten arvot ja politiikka. WSOY, Juva.
- SUMIALA–SEPPÄNEN, JOHANNA 2000: Kertomuksia Rippituolissa: uskonnollinen tv-ohjelma postmodernin mediakulttuurin kontekstissa. Lisensiaatintyö, Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden laitos. Saatavilla myös [www.muodossa: <URL: http://selene.lib.jyu.fi:8080/gradu/f/sumiala-seppanen.pdf](http://www.muodossa.fi:8080/gradu/f/sumiala-seppanen.pdf).
- _____ 2001: Nomadit rippituolissa. Medioidun uskonnon moraalisen järjestyksen dynamiikka (post)modernin television ja kulttuurin kontekstissa. Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto.
- SUOJANEN, PÄIVIKKI 1975: Uskonnollinen kieli. – Juha Pentikäinen (toim.), Uskonnollinen liike. TL 74 s. 230–260.
- _____ 1985: Persuasiivisen viestinnän kulttuurisesta variaatiosta. – Päivikki Suojanen (toim.), Muuntelu ja kulttuuri. Tampereen yliopiston kansanperinteen laitoksen moniste 7 s. 201–236. Tampereen yliopiston Jäljennepalvelu.
- _____ 1988: Ylipuhujat. Viestinnän näkökulmia uskontoon ja politiikkaan. Kirjapaja, Helsinki.
- _____ 1993: Identiteetti, perinne, vallan viestit. – Päivikki Suojanen – Matti K. Suojanen (toim.), Kulttuurin kaleidoskoopista. Kirjoituksia kielestä ja kulttuurista s. 11–105. Antrokirjat, Kangasala.
- TL = Tietolipas. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- TP = Tekniikan perussanakirja. Toimittaneet Jyrki K. Talvitie, Ahti Hytönen ja Tapani Palovuori. Ensimmäinen painos. Tietoteos Ky, Espoo 1993.
- TS = Teologian sanakirja. Toimittanut Seppo A. Teinonen. Toinen, korjattu painos. Kirjapaja, Helsinki 1999.
- TTT = Tietotekniikan termit. Toimittanut Petteri Järvinen. PC-tietosanakirja. Versio 2.0. 3374 hakusanaa. WSOY, Porvoo 1996.
- Tutkielmia Raamatun kielestä. Toimittaneet Aila Mielikäinen ja Paavo Suihkonen. Suomen kielen laitoksen julkaisuja 39. Jyväskylän yliopisto. 1998.
- VARTIAINEN, RITVA 1988: Agricolan kielen keskeiset hengellisen laatusanat. – MA. s. 180–202.